

Využití hodové tradice ve výtvarné činnosti u dětí předškolního věku

Amálie Oulehlová

Bakalářská práce
2024

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav školní pedagogiky

Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: Amálie Oulehlová
Osobní číslo: H21984
Studijní program: B0112P300001 Učitelství pro mateřské školy
Forma studia: Prezenční
Téma práce: Využití hodové tradice ve výtvarné činnosti u dětí předškolního věku

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury z oblasti folkloru a jeho využití ve výtvarných činnostech dítěte předškolního věku.

Vymezení teoretických východisek a terminologie zaměřené na možnosti uplatnění různých prvků folkloru daného regionu v mateřské škole.

Zpracování sady výtvarných aktivit s využitím prvků folkloru z oblasti Slovácka.

Realizace a ověření sady výtvarných aktivit ve vybrané mateřské škole.

Evaluace sady aktivit a zpracování doporučení pro praxi mateřských škol.

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

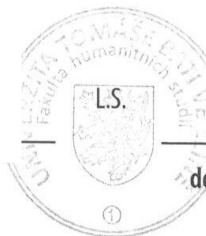
Seznam doporučené literatury:

- Dvoulletý, M., Frolec, I., & Habartová, R. (2010). *Na paletě krojů: Slovácké slavnosti vína a otevřených památek*. Nadace Děti-kultura-sport.
- Gaybullaevich, N. F. (2020). The role of folklore in the raising of children. *European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences*, 8(12), 181–186. <http://www.idpublications.org/wp-content/uploads/2021/01/Full-Paper-THE-ROLE-OF-FOLKLORE-IN-THE-RAISING-OF-CHILDREN.pdf>
- Kurowska, B., & Łapot-Dzierwa, K. (2022). Edukacja plastyczna w przedszkolu w percepcji przyszłych nauczycieli. *Lubelski rocznik pedagogiczny*, 41(1), 189–205. <http://dx.doi.org/10.17951/lrp.2022.41.1.189-205>
- Plevová, I., & Pugnerová, M. (2022). *Dětský výtvarný projev: V pedagogické praxi*. Grada.
- Tarcalová, L. (2009). *Hody s právem na Uherskohradištsku*. Slovácké muzeum v Uherském Hradišti.

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. Beáta Deutscherová, MBA**
Ústav školní pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce: **11. ledna 2024**
Termín odevzdání bakalářské práce: **26. dubna 2024**

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. PhDr./Mgr. Marcela Janíková, Ph.D.
ředitelka ústavu

Ve Zlíně dne 11. ledna 2024

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval(a) samostatně a použitou literaturu jsem citoval(a). V případě publikace výsledků budu uveden(a) jako spoluautor.

Ve Zlíně21.4.2024.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělčně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě

pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Předkládaná bakalářská práce teoreticko-aplikačního charakteru se zabývá využitím hodové tradice ve výtvarné činnosti u dětí předškolního věku. Cílem práce je představit konkrétní možnosti uplatnění této tradice v prostředí mateřské školy. Teoretická část pojednává o hodové tradici, lidové tradici a výtvarné činnosti ve vztahu k dětem předškolního věku a předškolnímu vzdělávání. V praktické části je zpracována sada aktivit. Jejím cílem bylo přiblížit dětem hodovou tradici v obci, ve které se mateřská škola nachází, a podpořit tak u dětí její porozumění, přijetí i upevnění vztahu k místu, kde děti žijí a uvědomění si sounáležitosti s druhými lidmi. Zvolené metody evaluace byly vlastní reflexe, analýza příprav ředitelkou mateřské školy, etnografkou a pozorování učitelkami mateřské školy. Na základě výsledků získaných při evaluaci bylo vypracováno doporučení pro praxi mateřských škol.

Klíčová slova: lidová tradice v předškolním vzdělávání, výtvarná činnost s dětmi předškolního věku, hodová tradice, folklor, enkulturace

ABSTRACT

The theoretical-application thesis deals with the use of feast traditions in art activities for preschool children. The aim of the thesis is to present particular possibilities of applying this tradition in the kindergarten environment. The theoretical part deals with the feast tradition, folk tradition and art activities in relation to preschool children and preschool education. In the practical part a set of activities is developed. The aim was to introduce the children to the feast tradition in the village where the kindergarten is located, thus promoting the children's understanding, acceptance and strengthening their relationship with the place where they live and their sense of community. The chosen evaluation methods included self-reflection, analysis of the preparations by the kindergarten director, ethnographic analysis, and observations by the kindergarten teachers. Based on the evaluation results, recommendations for kindergarten practice were developed.

Keywords: folk tradition in preschool education, art activities with preschool children, feast tradition, folklore, enculturation

Ráda bych zde poděkovala vedoucí své práce za vstřícnost a cennou zpětnou vazbu. Dále děkuji ředitelce a učitelkám z mateřské školy, které věnovaly svůj čas a umožnily mi realizovat praktickou část v jejich mateřské škole. V neposlední řadě patří díky etnografce, která byla ochotná poskytnout svůj čas a sdílet cenné připomínky.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 HODOVÁ TRADICE	11
1.1 HODY NA UHERSKOHRADIŠŤSKU	12
1.1.1 Hody v obci Kudlovice	13
1.2 HODOVÁ TRADICE A DĚTI	17
2 LIDOVÁ TRADICE A VÝTVARNÉ ČINNOSTI V PŘEDŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ	18
2.1 LIDOVÁ TRADICE A DĚTI PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU	18
2.1.1 Lidová tradice ve vzdělávacím obsahu	20
2.2 VÝTVARNÁ ČINNOST S DĚTMI PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU.....	22
2.2.1 Výtvarné činnosti v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání	25
II PRAKTICKÁ ČÁST	27
3 REALIZACE SADY VÝTVARNÝCH AKTIVIT	28
3.1 PRŮBĚH AKTIVIT	29
3.1.1 Aktivita č. 1 – Výroba <i>fěrtochu a šorce</i>	31
3.1.2 Aktivita č. 2 – Výroba <i>beranice a kosírků</i>	39
3.1.3 Aktivita č. 3 – Zdobení stuhy	44
3.1.4 Aktivita č. 4 – Výroba <i>růžiček</i>	49
3.1.5 Aktivita č. 5 – Zdobení <i>žudra</i>	54
3.1.6 Aktivita č. 6 – Zdobení <i>práva</i>	58
3.1.7 Aktivita č. 7 – Pečení tradičních slováckých koláčků.....	62
4 EVALUACE SADY AKTIVIT	68
4.1 REFLEXE UČITELEK Z MATEŘSKÉ ŠKOLY, ŘEDITELKY MATEŘSKÉ ŠKOLY A ETNOGRAFKY	68
4.2 DOPORUČENÍ PRO PRAXI MATEŘSKÝCH ŠKOL	74
ZÁVĚR	76
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	77
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	80
SEZNAM OBRÁZKŮ	81
SEZNAM TABULEK	82
SEZNAM PŘÍLOH	83

ÚVOD

Jak je všeobecně zdůrazňováno, děti v předškolním věku nasávají svět kolem sebe jako houby. Zkoumají, kladou otázky rodičům, učitelům, a tak právě toto období je klíčové pro jejich budoucí formování. O velké zodpovědnosti učitele mateřské školy tak není zajisté pochyb.

Dítě je hned od počátku obklopeno kulturou daného národa. Dostává se více či méně do kontaktu jak s projevy hmotné, tak i nehmotné lidové kultury. Ty jsou považovány společností za vzory hodné následování a zároveň byly už v minulosti ohroženy zánikem. Ochranu tradiční a lidové kultury proklamuje globálně UNESCO, na úrovni státu pak zajišťuje Ministerstvo kultury i Národní ústav lidové kultury. Věřím však, že na úrovni jednotlivců mají na dítě a jeho enkulturaci vliv z velké části blízké osoby nebo učitelé mateřské školy, ke kterým dítě cítí důvěru a mohou pro něj být pozitivními vzory.

Ve své závěrečné práci teoreticko-aplikačního charakteru se tak zabývám v kontextu předškolního vzdělávání jedinečnou tradicí, která nese název hody s právem. Cílem této bakalářské práce je představit konkrétní možnosti uplatnění hodové tradice v prostředí mateřské školy.

Teoretická část je rozdělena do dvou kapitol, přičemž první věnuji popisu hodové tradice a role dětí v ní. Druhá kapitola je zaměřena na význam lidové tradice pro předškolní vzdělávání, a nakonec na výtvarnou činnost, která je v této práci prostředkem k uchopení tématu. Také praktická část obsahuje dvě kapitoly. V první kapitole je popsána realizovaná sada aktivit, zaměřená na přiblížení hodové tradice konkrétní vesnice ve vybrané mateřské škole. Ve druhé kapitole se pak věnuji evaluaci sady aktivit, přičemž celou práci zakončuji doporučením do praxe mateřských škol.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 HODOVÁ TRADICE

První kapitola této práce nabízí teoretický vhled do tématu hodové tradice, na jehož základě je vystavěna část praktická.

Kulturu lze pojímat jako „*celek zahrnující vědění, víru, umění, právo, morálku, zvyky a všechny ostatní schopnosti a obyčeje, které si člověk osvojil*“ (Brouček & Jeřábek, 2007a, s. 448). Pojem národní kultura se pak vztahuje ke kultuře daného národa. Součástí národní kultury je lidová kultura, která byla již od 2. poloviny 19. století považována za jev ohrožený zánikem (Brouček & Jeřábek, 2007a).

Pojem tradice Brouček a Jeřábek (2007b) popisují jako „*soubor představ o ustáleném chování a názorech*“ (s. 1065) s důrazem na transmisi z generace na generaci v určité skupině nebo společenství. Bývá spojován „*s udržováním zvyků, morálky, tradiční kultury a je chápán jako kulturní vzor hodný následování*“ (s. 1065). Tento pojem se často používá ve spojení jako lidová tradice, jelikož „*souvisí především s lidovým prostředím*“ (Brouček & Jeřábek, 2007a, s. 1065).

Lidová tradice je nedílnou součástí naší národní kultury. V mezinárodním dokumentu z roku 1989 vyzývá UNESCO k ochraně tradiční a lidové kultury, a to ze všeobecných pohnutek o poznání, pochopení a uchování této křehké složky kulturního dědictví, kterou představují lidová kultura a folklor. (Jančář et al., 2000) Dalším významným dokumentem v prospěch uchování a předávání lidové tradice je Úmluva o zachování nemateriálního kulturního dědictví lidstva (přijata roku 2003).

Osobitým, formou a obsahem vyhraněným projevem „*hudební, slovesné, taneční a dramatické kultury*“ (Jančář et al., 2000, s. 31) je folklor, který je založen na předávání z generace na generaci a vychází ze způsobu života, tradic a myšlení městského i venkovského zemědělského obyvatelstva. Podle Broučka a Jeřábka (2007a) je pro folklor charakteristické „*spojení písně s tancem, instrumentální hudbou, obchůzkou, obřadem, oděvem*“ (s. 219) i „*dramatický projev interpreta*“ (s. 219).

Významnou tradiční událostí pořádanou v různých obcích, vesnicích či městech je slavnost nazývaná v Čechách posvícení, na Slezsku krmáš a na Moravě krmáš, posvícení nebo hody (Večerková, 2023). Hody lze označit za tradiční právě z toho důvodu, že jsou předávány z generace na generaci. Hodová tradice, na kterou se tato práce zaměřuje, je dávným, avšak stále živým projevem tradiční lidové kultury (Tarcalová, 2009).

Od Jančáře et al. (2000), Tarcalové (2009) a Večerkové (2023) vyplývá, že pojem *hody* označuje výjimečný den nebo sváteční čas, který je spojený s hostinou. Hodová tradice se skládá z obyčejů, zpěvu, tance, obchůzek, průvodů, občerstvení, obřadních předmětů, typického oblečení a ozdob účastníků, divadelně-dramatických výstupů i výtvarných artefaktů (Jančář et al. 2000; Večerková, 2023). Tato slavnost byla, a stále v určitých oblastech je, považována za jednu z nejvýznamnějších výročních událostí (Jančář, et al., 2000; Tarcalová, 2009; Večerková, 2023).

Na Seznam nemateriálních statků tradiční lidové kultury České republiky se roku 2019 dostaly právě hody s právem na Uherskohradištsku, o nichž je pojednáno v následující podkapitole (Ministerstvo kultury, nd).

1.1 Hody na Uherskohradištsku

Tato podkapitola je specificky zaměřena na hodovou tradici ve vybraném regionu. Pojednává o významu a pojetí této slavnosti, objasňuje zvolené období jejího konání. Seznamuje se základními pojmy jako jsou stárek a stárka, chasa nebo hodové právo.

Historické záznamy dokumentují konání hodů na Uherskohradištsku již v 19. století. Hody se zde až doposud slaví během podzimu. Konkrétní termín se pak liší podle typu hodů slavených v dané obci (např. císařské nebo patronské). (Tarcalová, 2009)

Pořádání hodů v podzimních měsících je spojováno s dovršením zemědělské práce, projevem vděčnosti a také odměnou za celoroční úsilí (Niederle & Chotek, 1922; Krist, 1967). Podle Jančáře et al. (2000) byly hody také příležitostí k usmíření, upevnění mezilidských pout i posílení vztahu k místu, kde lidé žili. Tradice byla zachovávána důstojně a brzy se stala etablovanou kulturní událostí, za kterou je považována dodnes (Tarcalová, 2009).

V porovnání s jinými oblastmi je Uherskohradištsko jedinečným konáním slováckých hodů s právem. Právo je hodovým atributem, znakem stárků i symbolem jejich autority (Jančář et al., 2000; Tarcalová, 2009).

Stárci a stárky jsou hlavními obřadníky celé hodové slavnosti. Dříve byli vnímáni jako představenstvo, které si ze svých řad každoročně volila hodová chasa, skupina svobodné mládeže v dané vesnici.

V současné době se tato funkce odvíjí především od dobrovolnosti jedinců. Úlohou stárků je organizace hodů, reprezentace při hodové slavnosti i péče o svěřené právo. (Tarcalová,

2009; Večerková, 2023). Samotní rodiče stárků, v minulosti i nyní, považují roli svých dětí za prestižní (Večerková, 2023).

Přestože je tato slavnost zaměřena z velké části na mladé lidi, v konečném důsledku propojuje různé věkové generace. Hodů se účastní děti, mládež, dospělí i senioři, a to jak z dané vesnice, tak také rodinní příslušníci a přátelé, kteří přijmou pozvání. (Niederle & Chotek, 1922; Tarcalová, 2009)

Do příprav je zapojena obec, hodová chasa i rodiny stárků a další dobrovolníci. Funkce rodičů stárků je pak spojena jak s finančními výdaji, přípravou pohoštění, krojů či úklidem domácnosti, tak i s jejich aktivní účastí na hodech. (Tarcalová, 2009)

Jak uvádí Tarcalová (2009), přestože má průběh hodů svou typickou strukturu, udržování hodové tradice v desítkách obcí či měst na Uherskohradištsku s sebou nese rozrůzněnost ať už v termínu konání, krojích, výzdobě nebo dalších specifických jevech. Z tohoto důvodu se práce dále zaměřuje na hodovou tradici ve vybrané obci na Uherskohradištsku.

1.1.1 Hody v obci Kudlovice

V této podkapitole je blíže pojednáno o hodové tradici ve vybrané obci. Zaměřuje se na přípravu hodů z hlediska chasy, stárků a jejich rodin, hodové atributy, ženský a mužský kroj i samotný průběh hodové slavnosti.

V obci Kudlovice se slaví Martinské hody s právem, a to první listopadový víkend. Svou tradici zde mají již od konce 19. století. (Tarcalová, 2009)

Z nestrukturovaného rozhovoru s loňskou starší stárkou hodů v obci Kudlovice Kristýnou Havlíkovou vyplynulo následující.

Není vůbec samozřejmé, že by se každý rok někdo ujal stárkovské role, i přesto se hody v obci pravidelně konají. Hodová slavnost za sebou nese týdny poctivých příprav (Tarcalová, 2009). Některé úkoly, které role stárka nebo stárky v Kudlovicích obnáší, nejsou jasně určené a odvíjí se od domluvy se starostou obce (zařizování fotografa, kameramana, cimbálové muziky, dechové kapely aj.). Rodina stárků zajišťuje pohoštění, včetně dortu, který nese stárka, kroj a také výzdobu, která zahrnuje materiál a pomůcky pro výrobu papírových růží. Obvyklý je i v Kudlovicích komplexní úklid domácnosti často spojený s opravami samotného domu.

Úkolem stárků a jejich rodičů je nabídnout občerstvení jak chasa, muzikantům, tak všem příchozím před svým domem v den hodového průvodu. Z rozhovoru vyplývá, že v Kudlovicích stárci hostí nejčastěji slováckými koláčky, vínem a slivovicí.

Chasa má za úkol vesnici před začátkem hodů nazdobit. Ve čtvrtek a v pátek před hodovou slavností zdobí chlapi žudro, které lemují vchod do domů stárků, do domu U Strmenských a do obecního a kulturního domu. Žudro chlapi zdobí chvojím a růžičkami z krepového papíru, které připevňují drátky. Někdy si růžičky na své žudro připevňuje v den hodů až sama stárka, doplňuje Kristýna Havlíková. Stejně jako popisuje obecně přípravy Tarcalová (2009), i v Kudlovicích se na žudro dále umísťuje turecký šátek a krojová panenka nebo panáček. Chasa také zdobí chvojím a papírovými růžičkami sál kulturního domu i ukazatele označující obec.

Za společný znak chas všech vesnic Tarcalová (2009) považuje taneční přípravu před hody. I v Kudlovicích se chasa dopředu připravuje po stránce pěvecké i taneční. Během hodů totiž chasa velkou část dne prozpívá a protančí, a to během průvodu, před domy stárků i při obchůzce vesnice.

Podle Kristýny Havlíkové měli chlapi v posledních letech možnost zdokonalovat taneční cifry pro mužský tanec verbuňk i s některými vítězi známé Strážnické verbířské soutěže slováckého verbuňku. V párech chlapi a dívky už od začátku září nacvičují každoročně nové hodové pásmo, které se skládá z různých tanců jako jsou například Hucké, Bílovske, Boršické nebo Dolněmčí. V posledních týdnech před hody pak chasa tanec trénuje také za doprovodu primáše z cimbálové muziky, která bude chasu doprovázet v hodový den. Mezi oblíbené písně chasy se dle Kristýny Havlíkové řadí *My kudlovští mládenci* nebo *Před naším je mostek*.

Důležitým atributem hodů v Kudlovicích je právo, které nosí stárci během průvodu. Malé právo připadá mladšímu stárkovi a velké právo staršímu stárkovi. Základem obou je šavle, za jejíž rukojeť se právo drží. Malé právo má tvar úzkého válce, který je ozdoben zimostrázem vždyzeleným, lidově nazývaným krušpánek (dále jen krušpánek), malými umělými barevnými květy a slováckou stuhou. Velké právo má tvar jehlanu a je zdobené krušpánkem, snítky myrty, umělými květy, mašličkami i slováckou stuhou. Na vrchní část obou práv se v hodový den zapíchne čerstvé jablko. (Hubáček, 1952; Tarcalová, 2009) Z rozhovoru s Kristýnou Havlíkovou vyplynulo, že po hodech právo zůstává rok u stárky. Před dalšími hody si jej noví stárci přijdou vykoupit symbolickým darem. Právo pak zdobí

stárka buď sama, nebo s dalšími ženami, přičemž se tato činnost odehrává mezi posledními, aby krušpánek neuvadl. Zdobení práva jako záležitost žen dokládá také Večerková (2023).

Až do dnešních dnů se zde uchoval zvyk, že chasa na hodovou slavnost obléká velmi slavnostní kroj. Místní kroj zařazuje Klvaňa (1923) do skupiny krojů doláckých čili doolských konkrétně pak mezi kroj Uherskohradišský s odstínem velehradsko-spytinovským. Dvouletý et al. (2010), který obec Kudlovice označuje jako součást mikroregionu Staroměstsko, řadí místní kroj také do krojově vyhraněného okrsku velehradsko-spytihněvského.

Kroj svobodných dívek se skládá z bohatě naškrobených spodnic, aby dívka tzv. hodně trčela, černého zadního šorce s širokou žlutou výšivkou a předního brokátového fěrtochu, jehož barvu a odstín si dívka může vybrat dle svých preferencí. V pase dívka nosí uvázanou širokou bílou květovanou stuhu a na nohou haklíkové boty. Horní část kroje tvoří hustě navrapené baňaté rukávce s kadrlemi, kordulka a vyšívání. Na hlavě dívka nosí turecký šátek vázaný tzv. na záušnice. (Dvouletý et al., 2010; Klvaňa, 1923; Tarcalová, 2009)

Kroj svobodných chlapců tvoří černá soukenná kordula, pod kterou chlapci oblékají dudovou košili s vyšíváním. Dolní polovina kroje se skládá ze soukenných kalhot, které jsou opásané koženým řemenem a doplněné vyšívaným kapesníkem. Na nohy si chlapci obouvají vysoké černé boty a na hlavu beranici s kosírky, dvěma kohoutími pery. (Dvouletý et al., 2010) Úkolem celé chasy včetně stárků je zajistit si na hody kroj, a to s dostatečným předstihem, jelikož je nutné nechat součásti kroje předem přichystat. Dívky si pak v hodový den musí vyhradit na oblékání kroje dostatek času. (Tarcalová, 2009)

Chlapci stárci se od jiných členů chasy odlišují rozmarýnem s bílými kvítky, který lemuje obvod beranice. Dívky stárky se krojem v sobotní den od jiných dívek neliší. Při nedělní obchůzce jsou však podle Kristýny Havlíkové stárky jako jediné z dívek stále oblečené ve slavnostním kroji. Další funkci má také podstárek, který vede průvod a nosí květináč s krušpánkem. (Tarcalová, 2009)

Jak uvádí Tarcalová (2009) do krojů se obvykle oblékají také někteří další účastníci hodů. Stejně je tomu dle Kristýny Havlíkové i v Kudlovicích. Do krojů se zde vypravují také děti, vdané ženy i ženatí muži.

Průběh současné hodové slavnosti je na základě rozhovoru s Kristýnou Havlíkovou následovný. V sobotu vychází krojovaní chlapci od kulturního domu k domu U Strmenských, kde na chlapce čekají krojovaná děvčata. Po celou dobu průvod hudebně doprovází dechová kapela a cimbálová muzika. Dívky ze stavení vyvolá jeden z chlapců, obvykle podstárek, rýmovaným říkáním. Děvčata poté vychází ven a zpívají píseň. Někdy si také jedna z nich připraví vlastní říkání a chlapcům tak odpoví. Dívky pak připnou chlapcům snítek krušpánku na kordulu.

Průvod poté pokračuje dál vesnicí a míří ke stárkům. Postupně se přidávají také další lidé, kteří se přišli na hody podívat. Tarcalová (2009) uvádí, že průvod slavnostně vyzvedne nejprve chlapce stárky a poté děvčata stárky u jejich domů. Kristýna Havlíková dodává, že průběh před domy stárků nemá jasně danou strukturu a je tak v režii konkrétního stárka nebo stárky.

Na podzim roku 2023 tato část proběhla u starší stárky následovně. Celý průvod přišel před dům stárky a dívky zazpívaly píseň. Stárek přišel až k ozdobenému žudru a pronesl rýmované říkání. Poté stárka s ozdobeným právem v ruce otevřela dveře, na což přihlížející již tradičně reagovali citoslovcem: „Jéé!“ s cílem vyjádřit, že se jim stárka líbí a podporují ji. Stárka pronesla říkání směrem ke stárkovi a předala mu do rukou hodové právo. Tato říkání obvykle nevymýšlí stárce sami, ale někdo je pro ně dopředu složí, doplňuje Kristýna Havlíková. Poté vyšli také rodiče stárky a společně se staršími stárky i mladšími si přitukli sklenicí vína. V ten moment začala chasa zpívat a tančit za doprovodu cimbálové muziky. Poté proběhlo taneční sólo samotných stárků a rodičů stárků za doprovodu dechové kapely.

Když je průvod kompletní, účastníci se již tradičně vydávají na obecní úřad, kde dochází k symbolickému povolení hodů starostou obce. Den je završen hodovou zábavou na kulturním domě, kde chasa představí nacvičené taneční hodové pásмо.

Na druhý den ráno se podle Kristýny Havlíkové schází chasa včetně dívek i chlapců, stárků i stárek na kulturním domě. Následně pak chasa obchází celou vesnici, zastavuje se u jednotlivých domů, kde dostává od obyvatelů pohoštění. Během obchůzky hraje dechová kapela a chasa tančí.

1.2 Hodová tradice a děti

Jak již bylo zmíněno, hody včetně příprav, organizace a samotné realizace má v každé obci či městě na starosti především místní mládež, tedy chasa v čele se stárky. Tradičně se jednalo o slavnost mládeže, a tak účast dětí, které ještě nebyly součástí chasy, byla v minulosti považována za nepřipustnou (Tarcalová, 2009).

Podle Tarcalové (2009) až od poloviny 80. let 20. století začaly být do hodového průvodu začleňovány také děti, a to v rozmezí od předškolního věku až po 15. rok života dítěte. Nyní jsou děti často zařazovány dokonce do samotného čela slavnostního průvodu. Na základě rozhovoru s Kristýnou Havlíkovou, loňskou starší stárkou, je tomu stejně i v Kudlovicích.

Děti do průvodu oblékají především rodiče nebo prarodiče, kteří mají k této tradici a folkloru vztah. Kroj malých chlapců a děvčat je zmenšeninou kroje dospělých. Chlapci mohou mít hlavu ozdobenou beranicí s kosírkou a děvčata převázanou tureckým šátkem. Složitější krojové součásti pak mohou být stylizovány. (Klvaňa, 1923; Tarcalová, 2009) Klvaňa (1923) dále specifikuje, že se děti do této zmenšeniny dospělého kroje strojily zhruba od 4. roku.

Přestože byly hody tradičně záležitostí mládeže a dospělých, snaha blíže seznámit děti s touto tradicí byla na Uherskohradištsku již v druhé polovině minulého století. Nejen že se děti postupně začaly stávat součástí průvodu, ale také se v některých obcích začaly objevovat tzv. dětské hody. Dětská hodová slavnost zahrnovala krojovaný průvod po obci v čele s dětskými stárky, dále napodobeninu práva, kterou děti nesly v rukou i dětskou hodovou zábavu, na které děti předvedly nacvičené tance. (Tarcalová, 2009) Pořádání takových hodů v Kudlovicích v současné době však loňská starší stárka, Kristýna Havlíková, nepotvrzuje.

Jak zmiňuje i Tarcalová (2009), v poslední době se dětské hody častěji vyskytují v jiných regionech Slovácka, což dosvědčují také pozvánky a fotografie veřejně dostupné na internetu, ať už z Velkých Bílovic, Mutěnic, Vracova či Popic.

2 LIDOVÁ TRADICE A VÝTVARNÉ ČINNOSTI V PŘEDŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ

Druhá kapitola se zaměřuje na význam lidové tradice a výtvarné činnosti ve vztahu k předškolnímu vzdělávání a k dětem předškolního věku a také na jejich ukotvení v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání, závazném kurikulárním dokumentu na státní úrovni.

2.1 Lidová tradice a děti předškolního věku

Pro dítě každé generace se stává kultura součástí života. Není však pouze pasivním příjemcem, ale též aktivním přispěvatelem, jelikož vytváří společně s dalšími dětmi svou vlastní kulturu, která je součástí kultury společnosti (Bittnerová, 2011; Gawlik, 1980). Její odraz lze nejlépe spatřit v tzv. dětském folkloru. Ten zahrnuje různé „*slovesné, hudební, taneční, dramatické, pantomimické, fyzické i výtvarné projevy*“ (Bittnerová, 2011, s. 15) Dětský folklor lze rozdělit do dvou skupin. Buď je chápán jako folklor, který vychází od dětí a je mezi nimi tradován nebo jako folklor pro děti, „*jehož nositelem a interpretem jsou dospělí*“ (Bittnerová, 2011, s. 15) a využívají jej za účelem ovlivnění vývoje dítěte. (Bittnerová, 2011)

Snahu zprostředkovat a přiblížit dětem lidovou tradici jim blízkým způsobem, tedy hravou formou přizpůsobenou věku a individualitě jedince, ať už formou kroužku, folklorního souboru nebo v rámci procesu vzdělávání v mateřské škole, tak lze spíše zařadit do kategorie folkloru pro děti. Roli dospělého v tomto procesu však Mišurcová (1980) popisuje pozitivně. Proč tedy děti s lidovými tradicemi seznamovat, když jsou v současné době obklopeny moderním světem?

Předávání si a osvojování kultury z generace na generaci je sociálním procesem nazývaným enkulturace nebo také kulturní transmise (Brouček & Jeřábek, 2007a). Kraus et al. (2007) enkulturaci považuje za „*proces učení (výchovy, vzdělávání), jímž si člověk v dětství osvojuje kulturu, hodnoty a normy dané společnosti*“ (s. 210).

Kunze a Salamander (2011) dokládají, že dětem nevadí opakující se události, naopak jsou v jejich životě jim známé tradice, pravidelné rituály, slavnosti, opakující se vždy stejným způsobem, klíčové.

Ačkoliv Kunze a Salamander (2011) rituály pojímají i jako běžné součásti dne, jako je jídlo, čtení dítěti před spaním, zahrnují i výroční rituály spojené se svátky. Pro mnoho vesnic, měst

a jejich obyvatele na Uherskohradištsku je každoročním rituálem právě příprava na hody a samotná hodová slavnost.

Stejně jako se pravidelně střídají roční období, i tyto jednotlivé události, momenty ujišťují dítě o určité kontinuitě, řádu, dávají mu pocit bezpečí a jistoty, pomáhají přečkat náročná období (Kunze & Salamander, 2011; Svobodová, 2010). Podobně to vnímá také Skopová (2007), která o jednotlivých lidových tradicích a s nimi spojených rituálech hovoří, jako o něčem stálém ve světě, který je jinak nestálý.

Dítě může podle Kunze a Salamander (2011) jednotlivé rituály dokonce nedočkavě očekávat, podobně jako Kupcová (2021) uvádí, že díky hravému zprostředkování dané tradice, se dítě může těšit na její další opakování. Ergashevich (2021) hovoří o přitažlivosti folkloru pro moderního člověka z hlediska specifického duševního rozpoložení během interpretace lidové písně nebo lidového tance.

Může tak hodová tradice oplývat potenciálem, být, nejen pro dospělé ale i pro děti předškolního věku, událostí, na kterou se budou moci každý rok těšit, pravidelným svátkem, který bude přinášet pocit jistoty a uvědomění si toho, že jako jedinec někam patří?

Podle Kupcové et al. (2021) právě setkávání se zvyky, oslavami a rituály v předškolním vzdělávání přináší přijetí dané tradice, které bude každým dalším opakováním růst. Mezi další významné funkce řadí, že mají tradice schopnost lidí spojit, což vede ke vzájemnému respektu a pochopení druhého. Oslavy, svátky jsou totiž příležitostí pro vzájemná setkávání, trávení společného času, a to jak rodiny, jak uvádí Kunze a Salamander (2011), tak i občanů vesnice nebo města, podporovatelů i nositelů tradice. Jelikož je tradice záležitostí mezigenerační kulturní transmise, poukazuje dítěti také na život jeho předků, což dítě dle Gaybullaevich (2020) vede k úctě. Dochází k vytvoření jakéhosi propojení mezi minulostí a přítomností. Naplňují se tak základní potřeby bezpečí, jistoty a řádu, lásky a sounáležitosti dítěte s druhými lidmi, o které píše v rámci prosociálního chování Svobodová (2010).

Seznamování s tradicí a folklor jako takový má podle Kupcové (2021), Gaybullaevich (2020) a Ergashevich (2021) podíl také na upevnění národní identity, tím pádem i na identifikaci dítěte s vlastním regionem a konečně místem, kde žije.

Volbrachtová (1980) a Ergashevich (2021) se shodují, že folklorní tradice je důležitým aspektem při utváření osobnosti předškolního dítěte včetně mravní výchovy. To dokládá i výzkum od Gaybullaevich (2020) který uvádí, že folklor jako takový má zásadní vliv na dosažení alespoň takové úrovně výchovy dětí, jaké dosáhli naši předci. Pozitivní vliv spatřuje ve výchově v oblasti pomoci druhým, překonávání obav, vede k mravním normám

i péči o přírodu a prostředí. Ergashevich (2021) doplňuje benefity v podobě obohacení řeči a pěstování úcty k tradicím, které vedou spolu s výše uvedenými přínosy k pocitům radosti, nadšení a otevřenosti k dalším lidem, kteří se na dané tradici podílí.

Významnou funkcí lidové kultury je mimo jiné i funkce estetická, jejíž význam ve vztahu k předškolnímu vzdělávání je podtržen nejednou zmínkou v následující podkapitole (Gawlik, 1980).

Ačkoliv dříve hrála v předávání tradic hlavní úlohu rodina, společenství nebo pospolitost obce, škola se stala už od 2. poloviny 19. století prostředkem k tradování skrze učitele a jeho výuku (Langrová, 1980).

Roli učitele popisuje Mišurcová (1980) jako úlohu podnítit zájem dítěte, která je podmíněna estetickým cítěním učitele, tedy jeho vlastním pozitivním příkladem a zkušeností v dané oblasti. Také od Hrabalové (1980) zaznívá podpora pro uplatnění folkloru v prostředí mateřské školy.

2.1.1 Lidová tradice ve vzdělávacím obsahu

Pro oblast předškolního vzdělávání je závazný Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (2021) (dále jen RVP PV), který stanovuje „*hlavní požadavky, podmínky a pravidla pro institucionální vzdělávání dětí předškolního věku*“ (s. 5).

Pedagog v mateřské škole by tak měl při plánování, vedení a reflektování vzdělávacích činností vycházet z daného dokumentu a inspirovat se danou vzdělávací nabídkou. Z tohoto důvodu se tato podkapitola zaměřuje na přítomnost lidové tradice ve vzdělávacím obsahu RVP PV.

Vzdělávací obsah je rozčleněn do pěti vzdělávacích oblastí, které nesou název: Dítě a jeho tělo, Dítě a jeho psychika, Dítě a ten druhý, Dítě a společnost a Dítě a svět. Nemají však být realizovány odděleně. Snahou učitele je, aby docházelo k co největšímu vzájemnému propojení jednotlivých oblastí. (RVP PV, 2021)

Pojem tradice se ve vzdělávacím obsahu explicitně nachází, a to ve vzdělávací oblasti **Dítě a společnost**. V rámci této oblasti je totiž mimo jiné cílem učitele uvést děti do společenství lidí, kultury, umění a vytváření pozitivních vztahů k nim, také představit obecně přijímaná pravidla a hodnoty a podpořit u dětí osvojení si elementárních poznatků o prostředí, ve kterém žijí. V neposlední řadě podpořit rozvoj společenského a estetického cítění u dětí. (RVP PV, 2021)

Jak může učitel těchto cílů dosáhnout je popsáno ve formě vzdělávací nabídky. Ve vztahu ke zvolenému tématu práce a snaze přiblížit dětem svět kultury jsou klíčové následující činnosti: příprava a realizace společných slavností (v rámci zvyků a tradic), účast dětí na kulturních akcích, využívání příležitostí, které děti přirozeně seznamují s různými tradicemi a zvyky a jsou specifické pro kulturní prostředí, ve kterém žijí. Očekávanými výstupy pak jsou, že dítě se zájmem vnímá kulturní podněty a rozličné role jednotlivců. (RVP PV, 2021)

Přestože jde o jedinou zmínku tohoto pojmu, implicitně lze podporu pro téma lidové tradice zaznamenat napříč celým vzdělávacím obsahem.

Neoddělitelnou součástí lidové tradice je lidový tanec, hudba a zpěv. Vzdělávací oblast **Dítě a jeho tělo** vybízí k rozvoji pohybových schopností i ovládnutí pohybového aparátu u dětí. K naplnění cílů pak může docházet skrze hudební a hudebně pohybové hry a činnosti. Výstupem takovýchto aktivit je, že dítě zpravidla dokáže napodobit jednoduché pohyby, zkoordinovat je s rytmem, hudbou či dokonce sladit se zpěvem. (RVP PV, 2021)

Slovesný a hudební folklor podporuje také vzdělávací oblast **Dítě a jeho psychika**, jelikož učitele vede k rozvoji komunikativních a jazykových dovedností, řečových schopností u dětí i k podpoře zájmu o hudební či pohybové formy sdělení.

To vše skrze společné rozhovory, vyprávění dětí, poslech příběhů, recitaci i zpěv. Také má učitel nabízet námětové hry a činnosti a vést k rozvoji estetického citění skrze estetické hudební či pohybové aktivity.

K očekávaným výstupům pak patří, že se dítě dokáže naučit krátký text písně nebo říkanky a interpretovat ji, nebo že dítě prožívá radost ze setkání s kulturní krásou, což je zajisté také záměrem seznamování dítěte s tradicemi. (RVP PV, 2021)

Lidová tradice je záležitostí mezigenerační vztahující se ke skupině či společenství lidí (Brouček & Jeřábek, 2007b). Přímou spojitost tak lze najít i ve vzdělávací oblasti **Dítě a ten druhý**, která nese záměr podporovat vztahy dítěte k druhým lidem. Vhodné jsou pak takové aktivity, které podporují děti k uvědomění si mezilidských vztahů, a to jak s vrstevníky, tak se staršími dětmi, dospívajícími, dospělými i starými lidmi. (RVP PV, 2021)

Ve vzdělávací oblasti **Dítě a svět** mezi dílčí vzdělávací cíle patří seznamování dítěte s místem, ve kterém žije a podpora vztahu k němu, vytváření základního povědomí o kulturním prostředí, jeho rozmanitostech a vlastní sounáležitosti s lidmi. Ve vzdělávací nabídce je pak přímo uvedeno, že má učitel děti vést ke sledování událostí v obci i přímé účasti na nich, vytvářet aktivity, které děti sblíží a vedou k uvědomění si vztahů také

mezi dalšími lidmi. (RVP PV, 2021) Tato vzdělávací oblast tedy přímo vede k seznamování dětí s tradicemi v dané obci i blízkém okolí.

Jednotlivé vzdělávací oblasti tak učitele mateřských škol jasně směřují, aby v rámci svého edukačního působení vedli děti k seznamování s lidovými tradicemi, zvyky i kulturou a vytvářeli k nim pozitivní vztah. Výzvou učitelů tedy je, zapojovat takovéto aktivity v dostatečné míře a ve vhodné podobě.

2.2 Výtvarná činnost s dětmi předškolního věku

Hodnotu umění v životě každého člověka dokládají ve svém výzkumu Kurowska a Łapot-Dzierwa (2022). Umění a s ní spojená tvořivost je podle nich podstatná pro samotné utváření identity jedince. Za důležité pro rozvoj pak považují nejen seznamování dítěte s uměleckými díly, ale i jeho samostatnou produkci, která dítěti vytváří prostor pro jeho seberealizaci a sebepoznávání. Právě období předškolního věku je významné pro utváření tvořivosti a rozvoje potenciálu dítěte. Výtvarná činnost v mateřské škole dle výše uvedených autorů zaujímá důležité postavení pro celostní rozvoj dítěte.

Pojem výtvarná činnost označuje činnosti s výtvarnými prostředky (Hazuková, 2022). Výtvarně zaměřené publikace, především díla autorky MaryAnn F. Kohl a překlady jejích knih, přejímají zásadu z oblasti umění, která říká, že podstatu výtvarné činnosti v předškolním vzdělávání tvoří proces a nikoliv výsledek (Kirchnerová & Rubešová, 2009; Kohl, 2009; Kohl, 2006). Plevová a Pugnerová (2022) však uvádějí, že ani výsledek výtvarného projevu dítěte by neměli učitelé opomenout a měli by o něj projevit zájem.

Výtvarnou činnost není nutné separovat, naopak je vhodné ji propojovat s dalšími aktivitami, na které může výtvarná činnost buď plynule navázat nebo jim předcházet. To je v souladu také s RVP PV (2021), jelikož má docházet k integraci jednotlivých vzdělávacích oblastí. To dítěti umožňuje hlubší prožívání, získání zkušeností i komplexní seznámení s tématem. (Vondrová, 2005)

Mezi další přínosy výtvarné činnosti patří, že skrze ni děti mohou to, co je obklopuje, poznávat a zkoumat a zároveň je prostředkem k dětskému sebevyjádření (Kirchnerová & Rubešová, 2009).

Za klíčové zásady Plevová a Pugnerová (2011) považují pochvalu, která působí jako motivace, dále respektování aktuální vývojové úrovně dítěte a vztahu dítěte k výtvarnému

projevu i vytvoření vhodných podmínek, při kterých se dítě může cítit bezpečně a příjemně. Vondrová (2005) doplňuje, že by prostředí mateřské školy mělo rozvíjet estetický cit dítěte i vztah k výtvarným činnostem. Uspořádání místnosti by mělo umožňovat výtvarnou činnost, což zahrnuje také nezbytnost, aby mateřská škola vlastnila různé výtvarné pomůcky, materiály a nástroje. Podobně jako Plevová a Pugnerová (2011) i Vondrová (2005) považuje za klíčové připravovat takové činnosti, které odpovídají věku dětí i individualitě jednotlivců.

Od Vondrové (2007) a Kohl (2006) vyplývají následující zásady pro přípravu a realizaci výtvarné činnosti. Výtvarné potřeby mohou mít děti uložené v krabici, o které vědí a mohou si z ní na pokyn učitele samy pomůcky přinést a nachystat. Děti by také měly mít k dispozici ochranný oděv, který si na začátku oblečou (pracovní zástěry, staré oblečení nebo jednorázové ochranné pláště) z důvodu ušpinění. Místo, na kterém se bude pracovat, je nutné pokrýt ubrusem nebo starými novinami. Děti by také měly mít poblíž místo, kde si mohou během aktivity umýt ruce.

Učitelka může děti před každou výtvarnou činností svolat říkankou nebo písničkou, děti tak poznají, že mají zanechat toho, co právě dělají a přesunout se k učitelce.

Důležitou částí, která by neměla být opomenuta, je motivace. Ta má za cíl dětem probírané téma přiblížit a vyvolat o něj zájem. Během tvorby by děti měly mít možnost využít své zážitky a zkušenosti a zapracovat je do své výtvarné činnosti. Učitel také může v průběhu klást otázky, které jsou spojené s aktuální výtvarnou prací dítěte (např. Vidím, že používáš hodně třpytek. Baví tě to? Co se ti líbí nejvíce?). Učitel by měl také myslet na to, že některé výtvary budou potřebovat delší dobu zaschnout a bude tak nutný prostor pro jejich dočasné uložení.

Podstatné je také samotné zakončení. Dětem by měl být dán prostor, aby výsledky své práce představily druhým, okomentovaly je a následně získaly ocenění. Výsledky by pak měly být vystaveny, aby je mohli vidět i rodiče dětí.

Při výtvarné činnosti je vhodná práce v menších skupinách nebo s jednotlivci. V případě, že je skupina větší, je nutné, aby se zapojilo více osob (další učitelé, starší děti). Pracovat by děti měly nejlépe ve stoje nebo v kleče. Pokud při práci sedí, nábytek by měl odpovídat jejich vzrůstu.

Nádvořníková (2022) popisuje že z hlediska kognitivních činností, by měl být kladen důraz na rozvoj smyslového vnímání dětí. Děti tak mají mít možnost věci nejen vidět a slyšet, ale také ohmatat, ovonět či ochutnat, což je možné zapojit také do některých výtvarných činností během seznamování se s materiály a pomůckami. Učitelé by také při činnostech měli, pokud je to možné, co nejvíce využívat reálné situace a předměty namísto didaktických pomůcek.

Jak uvádí Kurowska a Łapot-Dzierwa (2022) pro podporu tvůrčí činnosti, vynalézavosti dětí je klíčový také vhodný výběr výtvarných technik a metod. Řadí se zde kresebné (kresba tužkou, fixou, voskovkami aj.), malířské (malování na látky, keramiku, dřevo aj.), modelovací (např. práce s plastelínou), prostorové techniky nebo ty, které někteří autoři považují za netradiční, jakou jsou koláž, dekoláž, muchláž, frotáž, lavírování aj. Jednotlivé techniky lze kombinovat. (Kohlová, 2003; Kurowska & Łapot-Dzierwa, 2022; Vondrová, 2007) Níže jsou zmíněny výtvarné techniky a materiály, klíčové pro tuto práci.

Přestože je tupování původně malířskou technikou, dle Krause et al. (2007) využívanou při restaurátorství, lze ji v upravené podobě převzít také do mateřské školy. Děti barvu nabírají pomocí houbičky na nádobí a nanášejí kolmými úderými.

Prostorová tvorba, při které lze využít jak papír, látky nebo dřevo rozvíjí prostorovou představivost dětí, stejně jako modelování, při kterém můžeme využít třeba modurit. I ty nejmenší děti může zaujmout trhání a mačkání papíru a tvarování do kuliček nebo přesypávání ingrediencí, hra s těstem zahrnující tvarování hmoty, mačkání či trhání (Vondrová, 2007). Se staršími dětmi se tak lze zaměřit na náročnější výtvarnou činnost s těmito materiály.

Přirozenou součástí výtvarného tvoření je i střihání, které má neodmyslitelný vliv na rozvoj jemné motoriky dítěte (Kirchnerové & Rubešová, 2009).

Své místo ve výtvarné tvorbě mají také šablony. Využívání šablon považuje Vondrová (2007) za přínosné, jelikož se děti musí soustředit, být přesné a při práci trpělivé. Pokud se učitel rozhodne barvit látku, je podle Kirchnerové a Rubešové (2009) vhodné použít speciální barvy na textil. Za vhodné považují i používání štětců nebo houbiček na nádobí, které jsou rozstříženy na menší části.

Mezi základní materiály se řadí také papír, přičemž by dětem měly být nabízeny především velké formáty. K lepení autorky doporučují buď lepidla v tyčince nebo tekuté lepidlo Herkules. V některých případech však může posloužit také lepicí páska. (Kirchnerové & Rubešová, 2009)

2.2.1 Výtvarné činnosti v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání

Jak již bylo zmíněno, pro práci učitele v mateřské škole je obsah RVP PV nanejvýš relevantní. Proto je nezbytné zmapovat ukotvení výtvarných činností v tomto dokumentu.

V oblasti **Dítě a jeho tělo** lze první spojitost spatřit v dílčím vzdělávacím cíli, jímž je podpora rozvoje jemné motoriky u dětí, včetně koordinace ruky a oka. V rámci vzdělávací nabídky jsou navrženy manipulační činnosti, práce s „*předměty, pomůckami, nástroji, náčiním, materiálem*“ (RVP PV, 2021, s. 15), grafické činnosti či úpravy prostředí. Očekávané výstupy jsou zaměřeny na zvládnání výše uvedeného včetně zacházení s grafickým a výtvarným materiálem jako jsou tužky, nůžky, papír, barvy aj. (RVP PV, 2021)

Součástí dílčích vzdělávacích cílů ve vzdělávací oblasti **Dítě a jeho psychika** je podpora rozvoje zájmu dítěte o výtvarnou neverbální formu vyjádření, rozvoj představivosti a fantazie a kultivace estetického vnímání, cítění a prožívání. Vzdělávací nabídka podněcuje učitele ke smyslovým hrám, aktivitám zaměřeným na identifikaci a pojmenování vlastností předmětů a objektů, a to barvy, tvaru, materiálu aj., dále k činnostem, které vedou k viditelným výsledkům i aktivity estetické a tvůrčí včetně výtvarných. Mezi očekávané výstupy pak lze zařadit schopnost dítěte následovat instrukce a pokyny, což je důležitý aspekt pro výtvarnou činnost vedenou učitelem, chápat prostorové pojmy jako jsou nahoře, dole, uprostřed aj., dovednost dítěte vyjádřit vlastní představivost, fantazii a prožitky formou výtvarných činností i schopnost soustředit se a dokončit danou činnost. Také je úlohou učitele, aby dítě prožívalo při setkání s uměním radost. (RVP PV, 2021)

V oblasti **Dítě a ten druhý** je možné v rámci dílčích vzdělávacích cílů poukázat na seznamování dítěte s pravidly, jak se k druhým lidem chovat i podporu rozvoje neverbální komunikace dítěte, která může probíhat právě formou výtvarné činnosti. Ve vzdělávací nabídce jsou pak přímo uvedeny výtvarné hry. V podobě očekávaných výstupů je pak z hlediska výtvarné činnosti významná spolupráce dítěte s druhými a dodržování pravidel. (RVP PV, 2021)

V RVP PV (2021) v oblasti **Dítě a společnost** lze téma spatřit v dílčích vzdělávacích cílech v podobě podpory rozvoje elementárních kulturně společenských postojů a návyků, seznamování dítěte se světem kultury a umění i rozvoje estetického vkusu. Významná pro tuto práci je následující vzdělávací nabídka. Učitel by totiž měl realizovat výtvarné projekty,

díky kterým děti průběžně spolupracují a podílí se na samotném průběhu i konečném výsledku. Dále receptivní výtvarné činnosti a tvořivé činnosti, díky kterým se formuje estetické vnímání dítěte, i takové aktivity, díky kterým dítě poznává rozmanitost světa umění. Učitel by měl také vytvářet příležitosti pro setkání dítěte s výtvarným uměním mimo budovu mateřské školy, a to kupříkladu na výstavách. Očekávanými výstupy jsou vnímání uměleckých podnětů i dovednost dítěte „*vyjadřovat své představy pomocí různých výtvarných dovedností a technik (kreslit, používat barvy, modelovat, konstruovat, tvořit z papíru, tvořit a vyrábět z různých jiných materiálů, z přírodnin aj.*“ (RVP PV, 2021, s. 27)

V rámci oblasti **Dítě a svět** je jedním z dílčích cílů seznamovat děti s kulturním, přírodním, technickým prostředím a také s jinými kulturami a podporovat uvědomění si sounáležitosti se společností a lidmi. Ve vzdělávací nabídce se výtvarná činnost přímo nevyskytuje. Určitá spojitost je však patrná v podobě používání technických přístrojů a běžných předmětů a pomůcek, se kterými se během výtvarné činnosti mohou děti setkat, nebo seznamování dětí s vlastnostmi látek a materiálů, se kterými při výtvarné činnosti pracují. Očekávané výstupy zahrnují, že dítě dbá o pořádek a čistotu a nakládá vhodně s odpady, tím pádem neplýtvá materiálem, který používá. (RVP PV, 2021)

Pojem výtvarná činnost tedy není v dokumentu uveden souvisle, avšak nachází se zde. Časté je uvedení samotného pojmu činnost a následného výčtu, o jaké činnosti se může jednat, a to včetně výtvarných. Pojem výtvarná výchova se pak v textu dokumentu nenachází. Analýze a také návrhu, jak výtvarně výchovnou složku do tohoto dokumentu lépe začlenit, se věnuje ve své publikaci Hazuková (2022).

Výtvarné činnosti jsou tak podstatnou součástí RVP PV i vzdělávacího programu každé mateřské školy, ať už je primárním cílem seznámení dítěte s jednotlivými pomůckami, výtvarnými metodami a technikami, rozvoj jemné motoriky či neverbálního vyjádření nebo jsou prostředkem k seznámení s určitým tématem. Jak potvrzuje Vondrová (2005), výtvarné činnosti se řadí mezi nejvýznamnější prostředky k rozvoji osobnosti dítěte, je tak úlohou učitele, aby tyto činnosti v dostatečné míře a ve vhodné podobě zařazoval.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 REALIZACE SADY VÝTVARNÝCH AKTIVIT

Věřím, že teoretická část je dostatečnou podporou pro následující tvrzení, a to že lze v lidové tradici spatřit jedinečnou hodnotu a osobní odkaz našich předků. Mateřská škola by tedy měla být včetně rodiny místem, kde má dítě možnost přirozeným a dětem blízkým způsobem poznávat lidovou kulturu a seznamovat se s jejími tradicemi. Z toho důvodu jsem se rozhodla vytvořit sadu aktivit, která přibližuje výjimečnou hodovou tradici v prostředí mateřské školy. Tato kapitola se tak snaží představit a popsat navržené a zrealizované aktivity, kterými tak převádí do praxe část teoretickou.

Jak uvádí Tarcalová (2009), přestože je hodová slavnost zakořeněna také v jiných regionech, oblast Uherskohradištska je jedinečná pořádáním hodů s právem. Z toho důvodu byla sada aktivit realizována ve vybrané mateřské škole ve Zlínském kraji, v okrese Uherské Hradiště.

Z publikací od Dvouletého et al. (2010) a Tarcalové (2009) je více než patrné, že hodová tradice není identická pro celý region. Naopak dochází k bohaté diferenciaci od vesnice k vesnici. Z tohoto důvodu jsem se rozhodla vytvořit sadu aktivit, která vychází z konkrétní tradice vybrané vesnice.

Cíle sady aktivit

Cílem sady aktivit bylo přiblížit dětem hodovou tradici v obci, ve které se mateřská škola nachází, a podpořit tak vztah dětí k této tradici, její porozumění, přijetí i upevnění vztahu k místu, kde děti žijí a uvědomění si sounáležitosti s druhými lidmi.

Jako dílčí cíle praktické části jsem si stanovila:

- Zpracovat sadu výtvarných aktivit s využitím prvků hodové tradice.
- Realizovat a ověřit sadu výtvarných aktivit ve vybrané mateřské škole.
- Provést evaluaci sady aktivit.
- Zpracovat doporučení pro praxi mateřských škol.

Etické hledisko

Ředitelka i učitelky byly dopředu obeznámeny se záměrem realizovat sadu aktivit v jejich mateřské škole, přičemž jim byl následně předložen informovaný souhlas (viz příloha 1), který stvrdily podpisem.

Rodiče dětí z mateřské školy byli dopředu obeznámeni s realizací sady aktivit i pořízením fotografií s využitím pro účely bakalářské práce a vyjádřili svůj souhlas podpisem. Vzor

informovaného souhlasu, který byl předložen rodičům, se nachází v příloze 2. Podepsané originální informované souhlasy zůstaly uschované.

Harmonogram projektu

Plánování sady aktivit vyžadovalo průběžnou přípravu po dobu dvou měsíců. Bylo potřebné vše nejprve řádně promyslet, sehnat vhodné prostředky a pomůcky, a také předem doma aktivity vyzkoušet. Některé pomůcky bylo potřeba dopředu vyrobit a jiné před každou aktivitou důkladně přichystat.

Realizace projektu probíhala intenzivně po dobu tří týdnů na podzim roku 2023, a to během měsíce, ve kterém se v dané vesnici hody každoročně konají. Dohromady proběhlo deset setkání v odpoledních hodinách, jelikož bylo nutné jednu z aktivit rozložit do dvou dnů. Vyvrcholením příprav a výtvarných činností dětí byla hodová slavnost v mateřské škole, kdy děti měly možnost využít své nabyté dovednosti, zkušenosti i znalosti a také výrobky na kterých po celou dobu postupně pracovaly.

Charakteristika dětí

Zvolená mateřská škola má dvě heterogenní třídy. Z důvodu zvolené náročnosti plánovaných výtvarných aktivit jsem pro realizaci vybrala třídu starších dětí. Realizace sady výtvarných aktivit se účastnilo 10 dívek a 10 chlapců ve věku od 4 do 6 let.

Dětem v této mateřské škole byla tematika hodů blízká. Mnoho z nich vyjadřovalo zkušenost, že na hody chodí, dokonce oblečení v kroji, nebo se alespoň někdy byli s rodiči nebo prarodiči na slavnost podívat. U většiny tak převládalo ze zvoleného tématu nadšení a byli motivováni pro každou aktivitu, která měla následovat.

3.1 Průběh aktivit

Sada aktivit se skládá ze sedmi výstupů, které jsou zaměřeny na výtvarnou činnost dětí. Celé sadě výtvarných aktivit předchází úvodní motivační aktivita, která se nachází v příloze 3. Vyvrcholení sady aktivit, závěrečná hodová slavnost, je taktéž popsána a nachází se v příloze 4.

Záměrem sady aktivit byl jak samotný výtvarný proces, tak i snaha na základě procesu získat takové hmotné i nehmotné výsledky, které budou moci děti uplatnit při závěrečné slavnosti. Záměrem bylo nastavit jednotlivé aktivity tak, aby děti postupně procházely přípravami, seznamovaly se s jednotlivými prvky hodové tradice až do samotné hodové slavnosti.

Navržené aktivity nejsou čistě výtvarného charakteru, naopak dochází k integraci také s činnostmi poslechovými, pěveckými i hudebně-pohybovými.

Na základě rozhovoru s etnografkou, nastudovaných teoretických informací i vlastních zkušeností jsem zvolila konkrétní prvky, které jsou pro hody v dané obci typické a je podstatné je dětem předat.

Mou snahou bylo děti vést k uvědomění si, že hodovou tradici netvoří pouze výsledná honosná slavnost, ale předchází jí mnohdy náročné přípravy, do kterých musí aktéři hodů vložit svůj čas a nadšení pro danou věc. Proto jsem se snažila aktivity připravit tak, aby se děti co nejvyšší mírou podílely, a mohly tak prožít radost nejen z procesu ale i z dokončené práce, která vyústila v závěrečnou slavnost.

Tabulka 1 vložená níže odkazuje na témata, organizační formu, metody a cíle. Ostatní didaktické kategorie jsou popsány v následujících aktivitách.

TÉMA	ORGANIZAČNÍ FORMA	METODY	CÍLE v jazyce učitele	CÍLE v jazyce dítěte
Úvodní motivační aktivita	řízená činnost	rozhovor předvádění vyprávění myšlenková mapa	Motivovat děti pro sadu aktivit Představit dětem úlohu stárka a stárky	Vyjádřit zájem o realizaci hodů v mateřské škole Podílet se na tvorbě myšlenkové mapy
1. Výroba fěrtochu a šorce	řízená činnost	rozhovor instruktáž předvádění produkční metody	Představit dětem slavnostní kroj Seznámit děti s krojovou součástí	Přiřadit správně vystřihovánku děvčice a šohaje Vyrobit fěrtoch a šorec
2. Výroba beranice a kosírků	řízená činnost	rozhovor instruktáž předvádění produkční metody	Představit dětem slavnostní kroj Seznámit děti s krojovou součástí	Přiřadit správně vystřihovánku děvčice a šohaje Vyrobit beranici s kosírkou
3. Zdobení stuhy	řízená činnost	rozhovor instruktáž předvádění produkční metody	Seznámit děti s bílou květovanou stuhou Seznámit děti s písní <i>Před naším je mostek</i>	Nazdobit stuhu Interpretovat píseň <i>Před naším je mostek</i>

4. Výroba rúžiček	řízená činnost	rozhovor instruktáž předvádění produkční metody	Seznámit děti s hodovou výzdobou Seznámit děti s tancem <i>Hucké</i>	Vyrobít rúžičky z papíru Předvést taneční choreografii
5. Zdobení žudra	řízená činnost	rozhovor instruktáž pozorování produkční metody	Představit dětem žudro Naučit děti říkání stárka	Nazdobit žudro Interpretovat říkání stárka
6. Zdobení práva	řízená činnost	rozhovor instruktáž produkční metody pozorování	Seznámit děti s hodovým právem Naučit děti říkání stárky	Nazdobit hodové právo Interpretovat říkání stárky
7. Pečení tradičních slováckých koláčků	řízená činnost	rozhovor instruktáž produkční metody	Seznámit děti s tradičním občerstvením na hodech Seznámit děti s písní <i>Vařila sem trnku</i>	Podílet se na pečení slováckých koláčků Interpretovat píseň <i>Vařila sem trnku</i>
Závěrečná slavnost – hody	řízená činnost	rozhovor produkční metody hra v roli	Seznámit děti s průběhem hodové slavnosti Představit dětem praktické využití výrobků při hodové slavnosti	Zúčastnit se hodové slavnosti v mateřské škole Využít výrobky během hodové slavnosti v mateřské škole

Tabulka 1 – Sada aktivit

3.1.1 Aktivita č. 1 – Výroba *fěrtochu a šorce*

Organizační forma: řízená činnost

Metody: rozhovor, instruktáž, předvádění, produkční metody (Maňák & Švec, 2003)

Cíle v jazyce učitele:

- Představit dětem slavnostní kroj
- Seznámit děti s krojovou součástí

Cíle v jazyce dítěte:

- Přiřadit správně vystřihovánku děvčice a šohaje
- Vyrobít *fěrtoch* a šorec

Klíčové kompetence:

Dítě umí správně seskládat vystřihovánku děvčice a šohaje.

Kompetence k učení

Dítě má elementární poznatky o světě lidí a kultury, který dítě obklopuje. Chce porozumět věcem, které kolem sebe vidí. Poznává, že se může mnohému naučit.

Komunikativní kompetence

Dítě průběžně rozšiřuje svou slovní zásobu.

Dítě dokáže vyrobit fěrtoch a šorec.

Kompetence k učení

Dítě dovede postupovat podle instrukcí a pokynů. Vyvine úsilí, soustředí se na činnost. Při zadané práci dokončí, co započalo.

Prostředky:

Na fěrtoch: Slovácké vystřihovánky – Děvčica a šohaj z Uherskohradištska, kniha Na paletě krojů, fěrtoch, měkké barevné papíry A4 (tři kusy pro každou dívku; barvy červená, světle růžová, světle oranžová, žlutá), krepový papír metalický stříbrný a zlatý, pudr se třpytkami stříbrný a zlatý, třpytivá akrylová barva stříbrná a zlatá, prádlová pruženka (cca 1 m pro každou dívku)

Na šorec: černý krepový papír (připravit si rozměry cca 25 cm na výšku a cca 50 cm na šířku pro každého), tmavě žlutý papír A4 (jeden kus pro každého) s předkresleným vzorem, prádlová pruženka (cca 70 cm délka pro každého)

Pomůcky:

Na fěrtoch: sešívačka, široká lepicí páska, nůžky, ozdobné nůžky, tuhé lepidlo, tácky, vršky od PET lahví, vatové tyčinky, velká krabice, mobilní telefon, reproduktor, proutěný košík

Na šorec: černé fixy nebo pastelky, pravítko (více kusů), tekuté lepidlo, šorec, velká krabice, nůžky

Charakteristika dětí:

Dnešní aktivity se účastnilo 8 dětí. Děti projevily ještě před začátkem aktivity svůj zájem, že se těší, až konečně začneme. Během aktivity samy aktivně komunikovaly, ptaly se, jak dál postupovat, případně si přišly pro radu. Když jsem dětem ukázala spodnici a zeptala se, kam patří, jedno z dětí ihned odpovědělo: „*Toto je ta nejvíc spodní sukne.*“

Mezi dětmi byly však také určité rozdíly. Zatímco některé děti pracovaly na určitých částech pečlivě a dávaly si záležet na detailech, jiné činnost odbyly vcelku rychle, odcházely k hračkám a tím průběh narušovaly. Mladší děti potřebovaly během této aktivity více pomoci.

Průběh aktivity:

První výtvarné aktivitě předcházela úvodní motivace (viz příloha 3), která je nedílnou součástí celé sady aktivit.

Na této aktivitě jsem pracovala záměrně jen se skupinou dívek, protože jsme se věnovaly výrobě částí ženského kroje, které si měly dívky obléknout při závěrečné slavnosti.

Motivace

Pustila jsem na úvod písničku *Pod horů jatelinka*, která je dostupná na YouTube.¹ Hudba byla pro děti znamením, že začíná čas, který je oddělený pro přípravu hodů.

Se skupinkou děvčat jsme utvořily kruh a posadily se na zem. Znovu jsem využila šohaje a děvčici z vystřihovánky (viz příloha 5) a řekla dětem: „*Dnes se za vámi přišel opět podívat Jeníček a Anička, kteří se už moc těší do hodového průvodu!*“ zahrála jsem v ten moment úlek a zvolala „*No ale děti, dívejte se na ně, takto přece do hodového průvodu nemohou! Co stárkovi a stárce chybí?*“ děti se smály a pohotově odpovídaly, že nemohou jít bez oblečení, že přece potřebují kroj.

Z proutěného košíku jsem začala vytahovat jednotlivé papírové součásti mužského a ženského kroje, které jsem nechala děti porovnávat s obrázky v knize Na paletě krojů. V ní na fotografiích mohly vidět, jak dané součásti opravdu vypadají. Zkoušely jsme s děvčaty také jednotlivé části pojmenovat. Poté jsem je nechala, aby mě navigovala, jak správně děvčicu a šohaje do kroje obléct, aby určila, kam která součást patří.

Poukázala jsem dětem na to, že výraznou částí ženského kroje je fěrtoch. Je vlastně jednou z mála krojových součástí, jejíž barvu a vzhled si může dívka vybrat podle toho, co se jí líbí. Nakonec jsem otevřela krabici s fěrtochem. Nechala jsem děti, aby se na něj podívaly a řekla jim, že dnes si budeme vyrábět fěrtoch a zadní sukni, která se nazývá šorec. Také jsem je vyzvala, aby mi ukázaly fěrtoch na děvčici Aničce. Nechala jsem děti prolistovat knihu Na paletě krojů a vyzvala je, ať fěrtoch najdou na fotografiích.

¹ <https://www.youtube.com/watch?v=Hzjui5rm0mc>

Hlavní část

Fěrtoch

Na úvod jsem dětem ukázala mnou vyrobený fěrtoch z papíru, aby získaly představu, co budeme vyrábět. Fotografický postup se nachází v příloze 6. Dopředu jsem na 1/3 papírů narýsovala tužkou čáru. Rozdala jsem každému dítěti tři listy papíru. Barvy si děti zvolily samy. Dala jsem jim také nůžky a vyzvala je, aby papír v místě čáry rozstříhly. Vznikl tak z papíru A4 rozměr 29 cm × 14 cm.

Nyní děti před sebou měly dva celé papíry a jeden vystřižený pruh papíru. Poté jsem dětem ukázala, jak druhé dva papíry naskládat do tvaru harmoniky (pro každý překlad je nutné papír otočit). Pak jsem děti vyzvala, aby harmoniku opět rozložily. Uklidila jsem přebytečný materiál a přinesla tuhá lepidla, pudr se třpytkami (stříbrný a zlatý), třpytivou akrylovou barvu (stříbrnou a zlatou), krepový metalický papír a další pomůcky. Na tácky jsem vysypala třpytky a do vršků nalila akrylovou barvu. Nyní jsem děti vyzvala, že si mohou své fěrtochy ozdobit tak, aby se jim líbily.

Některé děti tak zdobily především akrylovou barvou, jiné pomocí lepidla připevňovaly třpytky. Děti se také mohly inspirovat mým výrobkem a fěrtochy na fotografiích v knize Na paletě krojí. Po nazdobení byly papíry poměrně mokré, a tak bylo potřeba, aby několik hodin zaschly. Pokračovalo se tedy až na druhý den.

Obrázek 1 Výroba fěrtochů

Položila jsem před děti metalizované krepové papíry a dala na výběr mezi stříbrnou a zlatou barvou. Dala jsem dětem také ozdobné nůžky a řekla, aby si každý vystříhl tři úzké proužky. Po sundání již zaschlých papírů z parapetů jsem děti instruovala, aby si ozdobené papíry znovu složily do harmoniky a uhladily prsty. Pak si před sebe položily ustřížený pruh. Na něj daly oba papíry naskládané do harmoniky, a to zhruba do $\frac{3}{4}$ šířky pruhu, aby délka od vrchní části pruhu až po spodní část papíru měřila cca 25 cm. Ustříhla jsem kus široké lepicí pásky a pomohla jsem jednotlivě každému dítěti s přilepením papírů k pruhu. Vznikl tak tvar, který připomíná nažehlený fěrtoch. Slepila jsem s pomocí dětí spoj, kde se oba papíry rozdělovaly. Děvčata otočila výrobek a ze zadní strany vytvořila přehnutím kapsu. Do ní vložila pruženku, kterou jsem dopředu nastříhala, a nakonec jsem vytvořenou kapsu secvakla sešívačkou na několika místech.

Nyní už jen zbývalo, aby děti nalepily pruh krepového papíru na spodní lem a po obou stranách fěrtochu, což mělo představovat zdobnou portu.

Motivace

Jelikož výroba šorce probíhala až následující den, rozhodla jsem se děti znovu motivovat. Zeptala jsem se, zda si vzpomínají, co si předešlé dny vyráběly. Děti odpovídaly, že přední sukýnku. Pokračovala jsem, že fěrtoch zakrývá pouze přední část a je tak nutné si ke kroji obléct i zadní část, která se nazývá šorec. Položila jsem na stůl svůj vlastní šorec a vyzvala děti, aby si jej prohlédly a opatrně osahaly materiál. Pak jsem děti požádala, aby tuto krojovou součást našly v knize Na paletě krojů.

Položila jsem otázku, jaké barvy na šorci převládají. Poté jsem se zeptala, co dětem černá část připomíná. Jedno dítě odpovědělo, že mu připomíná harmoniku. Poukázala jsem také na výšivku v horní části a nechala děti, aby si na ni sáhly a mohly tak porovnat rozdíl mezi částí, která jim připomíná harmoniku a výšivkou se složitými ornamenty. Řekla jsem dětem, že vyrobení takového šorce a také samotné výšivky potřebuje odborníka, který má v této oblasti velký cvik a dávku trpělivosti. Z toho důvodu jsou všechny výšivky na krojích velmi vzácné. Motivovala jsem děti, že my si však i přesto zkusíme samy šorec vyrobit. Ukázala jsem jim svůj výrobek šorce, aby děti měly představu, co budou tvořit.

Hlavní část

Nejprve si děti vyrobily výšivku. Dopředu jsem na žluté papíry narýsovala jednotlivé body a čáry, po jejichž spojení vznikne ornament. Rozdala jsem dětem žluté papíry a řekla jim,

aby je přeložily na polovinu, a to na šířku. Přinesla jsem černé fixy, pastelky a pravítka a nechala děti, aby jednotlivé body spojily. Během aktivity jsem dětem jednotlivé kroky ukazovala a instruovala je.

Následovala druhá část. Dopředu jsem připravila potřebné rozměry černého krepového papíru. Celou roli krepového papíru jsem nejprve rozstříhla na polovinu a poté roli papíru rozbala a nastříhala části po 50 cm. Během realizace jsem už jen jednotlivé části papírů rozdala. Krepový papír měl nyní každý položený před sebou na stole a opět jsem dětem ukazovala, jak jej naskládat do požadovaného tvaru harmoniky (viz příloha 7).

Obrázek 2 Výroba šorců

Opět jsme si s děvčaty před sebe položily vyrobenou výšivku a opět ji rozložily, a to ornamentem dolů ke stolu a otevřenou částí přehnutého papíru k nám. Rozdala jsem dětem předem nastříhané rozměry pruženky a vložily jsme je doprostřed žlutého papíru. Na spodní i vrchní část zadní strany papíru jsme aplikovaly lepidlo.

Položily jsme opatrně na spodní polovinu papíru krepový papír a složily žlutý papír opět na polovinu. Vyzvala jsem děti, aby výšivku dostatečně uhladily.

Závěr

Nechala jsem děti, aby si vyrobené šorce i fěrtochy vyzkoušely. Poté jsem jim řekla, že je uložíme do velké krabice pro den slavnosti.

Obrázek 3 Fěrtoch s mašlí a šorec

Hodnocení aktivity:

Výběr tématu: Kroj je nezbytnou součástí hodové slavnosti. Pořizování sukní nebo zapůjčení opravdových krojů by bylo velmi finančně náročné. Proto jsem se rozhodla, že si s dětmi tuto krojovou součást, která je na ženském kroji velmi výrazná, samy vyrobíme. Kroj obvykle dívka před hody zapůjčuje nebo připravuje dostatečně dlouho dopředu, proto jsem toto téma zvolila hned na začátek.

Volba pedagogické strategie: Myslím, že pojetí organizační formy vykazovalo aktivní zapojení dětí, tvořivost i komunikativnost. Aktivita také byla konkrétní i celostní. Volba metod se osvědčila. Myslím si, že zvolené cíle vystihují dané téma, jsou jasné a ověřitelné. U většiny dětí také došlo k jejich naplnění. Zvolené prostředky a pomůcky jsem sehnala až po návštěvě vícero obchodů s výtvarnými potřebami. S komplikacemi jsem se setkala při tvorbě vzorů na šorec, jelikož jsem jej nejprve musela sama navrhnout a poté, když jsem jej chtěla kopírovat, tak tiskárna nezabírala celý předkreslený ornament.

Zpracování motivace: První část motivace, kdy jsem zahrála svůj úlek, že stárek a stárka nemají svůj slavnostní kroj, byla efektní. Děti ihned uhodly, že stárkům kroj chybí a smály se, že takto stárci do průvodu jít nemohou. Názorná ukázka fotografií i reálných krojových součástí motivaci podpořila. Nechávala jsem děti listovat knihou a porovnávat fotografie s reálnými součástmi kroje.

Píseň, kterou jsem zvolila, považuji za vhodnou, protože patří mezi písně, které dívky z místní chasy znají a zpívají. Od počátku se mi tak podařilo získat pozornost většiny dětí. Myslím, že obě motivace děti vhodně uvedly do tématu.

Vhodnost aktivity: Abych aktivitu dětem co nejvíce přizpůsobila, bylo nutné aktivitu dobře naplánovat a materiály předpřipravit. Díky tomu byla následná práce s dětmi plynulejší.

Během tvorby fěrtochů i šorců bylo potřeba dětem pomoci a instruovat je krok za krokem. S některými nástroji jako je například sešívačka jsem pracovala pouze já. Přesto myslím, že jsem výtvarné činnosti připravila tak, aby se na nich mohly děti samostatně podílet co nejvíce.

Tvoření harmoniky z krepového papíru bylo náročnější než z výkresu, mladším dětem jsem tak musela pomoci. Starší děti tuto část zvládaly bez obtíží. Bylo pro mě překvapením, že některé děti měly problém spojit předkreslené vzory při tvorbě vyšívaní. Přesto se však snažily práci dokončit. Některé děti také využily připravené pravítko.

Připravenost na činnost: Myslím si, že realizovaná aktivita byla promyšlená a důkladně připravená.

Nečekané situace: Překvapením pro mě bylo, že děti strávily hodně času u zdobení fěrtochů. Neustále mě pobízely, abych jim přidala materiálů ke zdobení. Nebyla jsem si jistá, zda mi materiály vystačí.

V průběhu jsem také zjistila, že aktivitu bude nutné rozplánovat do více dnů.

Docházelo i k legračním situacím. Některé části totiž děti nemohly rozpoznat, a tak se stalo, že mužský opasek označily jako šálu a poté se samy svému výroku smály. To mě vedlo k zamyšlení, jak dětem krojové součástky lépe přiblížit.

Přístup k dětem: Některé děti byly rychlejší, jiné pomalejší. Snažila jsem se tak přizpůsobit tempu mladších dětí, počkat na každého, až bude mít danou část hotovou a až poté se přesunout k dalšímu kroku.

Myslím, že jsem děti instruovala jasně a srozumitelně. Děti totiž naslouchaly a postupovaly dle mých instrukcí. Snažila jsem však také o jejich aktivní zapojení. Kladla jsem dětem otázky a zadávala úkoly. Záměrně jsem děti nechala, aby během motivace přišly na to, co je s oblečením stárků špatně. Děti mě pak samy začaly navádět, jak mám postavu správně

obléct do kroje. Některé děti věděly, jiné spíše tipovaly. Dala jsem dětem volnou ruku také při zdobení fěrtochů.

Všimla jsem si postřehů dětí a navazovala na ně. Jednou vzešla otázka: „*Proč toho má ta holka tak hrozně moc na sobě? Aby jí nebyla zima?*“ Během motivace k tvorbě šorce také děti samy přišly na to, že jim tvar připomíná složenou harmoniku. Díky tomu jsem mohla plynule navázat na postup tvorby šorce. Kladla jsem důraz na to, abych před dětmi používala správné názvy krojových součástí.

Závěr aktivity: V závěru bylo mou snahou poukázat dětem na to, že to, co společně tvoříme k něčemu směřuje, a proto si výrobky schovají, aby zůstaly nové a nepoškozené pro den slavnosti. Nepovedlo se mi však zrealizovat společnou reflexi, protože už děti byly poměrně unavené a nepozorné.

Návrhy na změny a doporučení pro praxi: Během zdobení fěrtochů děti spotřebovaly poměrně dost akrylových barev a pudru se třpytkami a některé tím pokryly téměř celou plochu papíru. Papíry byly po ozdobení akrylovými barvami dost mokré, nebylo tak možné dál pokračovat. Proto doporučuji příště nachystat šablony (inspirované vzory na lidovém kroji), přes které děti pudr se třpytkami a akrylové barvy nanesou. I tak je nutné nechat papíry několik hodin zaschnout. Je tedy potřeba počítat s tím, že se výroba fěrtochů a šorců protáhne do více dnů.

Když děti pracovaly s knihou a hledaly v ní fotografie s krojovými součástmi, docházelo k tomu, že se o ni přetahovaly. Příště bych knihu položila na stůl a vyzvala děti, aby se u ní po menších skupinkách prostrídaly.

Při tvorbě šorce je potřeba si dát pozor, aby černá část krepového papíru nepřechýlala po bocích přes žlutý papír.

Co se týká závěru aktivity, navrhuji poukázat dětem na vytvořenou a vystavenou myšlenkovou mapu a na to, co z příprav na hody děti zvládly a co je čeká příště.

3.1.2 Aktivita č. 2 – Výroba *beranice* a *kosírků*

Organizační forma: řízená činnost

Metody: rozhovor, instruktáž, předvádění, produkční metody (Maňák & Švec, 2003)

Cíle v jazyce učitele:

- Představit dětem slavnostní kroj
- Seznámit děti s krojovou součástí

Cíle v jazyce dítěte:

- Přiřadit správně vystřihovánku děvčice a šohaje
- Vyrobit beranici s kosírky

Klíčové kompetence:

Dítě umí správně seskládat vystřihovánku děvčice a šohaje.

Kompetence k učení

Dítě má elementární poznatky o světě lidí a kultury, který dítě obklopuje. Chce porozumět věcem, které kolem sebe vidí. Poznává, že se může mnohému naučit.

Komunikativní kompetence

Dítě průběžně rozšiřuje svoji slovní zásobu.

Dítě dokáže vyrobit beranici s kosírky.

Kompetence k učení

Dítě dovede postupovat podle instrukcí a pokynů. Vyvine úsilí, soustředí se na činnost. Při zadané práci dokončí, co započalo.

Prostředky: Slovácké vystřihovánky Děvčica a šohaj z Uherskohradištska, papír A3 černé barvy (jeden kus pro každého), černý krepový papír (více kusů), šablona kosírků (menší a větší), výkres A4 (jeden kus pro každého), klobouková guma

Pomůcky: zařízení k přehrání písničky (mobil, přenosný reproduktor), tekuté lepidlo, lepicí páska, nůžky, tužky, sešíváčka, kniha Na paletě krojů, proutěný košík, krabice, (malované mašle), štětec

Charakteristika dětí:

Dnešní aktivity se účastnilo 9 dětí. Z počátku byly děti velmi pozorné a projevovaly zájem. Byly však značně hlučnější než předešlá skupina. Některé děti průběh narušovaly a nerespektovaly společnou výtvarnou činnost. Přesto se nakonec podařilo tuto aktivitu realizovat.

Jeden chlapec namítal, že beranici vyrábět nepotřebuje, protože si radši přinese tu svou, kterou má doma. Jiné děti sdílely své zkušenosti, že kroj doma mají nebo v něm letos na

hody půjdou oblečené. Byly zde však i ty děti, které kroj doma nemají a ani v něm nikdy oblečené nebyly.

Průběh aktivity:

Pracovala jsem na této aktivitě záměrně jen se skupinou chlapců, protože jsme se věnovali výrobě části mužského kroje, který měli chlapci využít při závěrečné slavnosti.

Motivace

Pustila jsem písničku *My kudlovští mládenci*, která je dostupná na YouTube.² Pro děti měla být i tentokrát hudba znamením, že začíná oddělený čas pro přípravu na hody. Děti přišly za mnou, utvořili jsme kruh a posadili se na zem. Opakovala jsem záměrně podobnou motivaci jako s předešlou skupinkou, aby o tuto část nepřišli.

Ukázala jsem dětem postavu šohaje a děvčice z vystřihovánky (opět bez kroje) a řekla jsem: „*Dnes se za vámi přišel znovu podívat Janíček a Anička, kteří se už moc těší do hodového průvodu!*“ zahrála jsem v ten moment úlek a zvolala „*No ale děti, dívejte se na ně, takto přece do hodového průvodu nemohou! Co stárkovi a stárce chybí?*“ i tato skupinka dětí zaznamenala, že děvčice a šohaj potřebují kroj.

Z proutěného košíku jsem začala vytahovat jednotlivé papírové součásti mužského a ženského kroje. Opět jsem je s dětmi porovnávala v knize *Na paletě krojů*. Nakonec jsem děti nechala, aby mě navigovaly, kam kterou součást kroje obléct. Ptala jsem se dětí, zda už někdy na sobě kroj měly oblečený.

Nakonec jsem se pozastavila u mužské pokrývky hlavy, *beranice*. Zeptala jsem se dětí, zda už ji někdy někdo viděl, nebo dokonce měl na hlavě. Poté jsem řekla, že si dnes beranici vyrobíme. Vyzvala jsem děti, aby mi tuto krojovou součást ukázaly na šohaji Janíčkově. Pak jsem je požádala, aby prolistovaly knihou *Na paletě krojů* a našly fotografii, kde je beranice zachycena. Položila jsem otázku: „*Jak beranice na obrázku vypadá? Co vás zaujalo?*“ Snažila jsem se pak děti dále nasměrovat: „*Šohaj má na beranici připevněno něco výrazného. Je to bílé. Co myslíte, že to je?*“ Děti odpověděly, že jsou to pírká. Snažila jsem se je dále navést k zajímavému faktu, jakému zvířeti tato pírká patřila. Poté jsem doplnila informaci, že této ozdobě šohaje na beranici se říká kosírky.

Hlavní aktivita

Kosírky – Nejprve jsme se s dětmi pustili do výroby kosírků. Dopředu jsem vytvořila několik šablon s dvěma velikostmi kosírků (viz příloha 8). Dětem jsem rozdala výkresy A4, tužky a

² <https://www.youtube.com/watch?v=2HMsCg8-pR8>

vyzvala je, aby kosírky obkreslily. Až byly děti hotovy, dala jsem dětem nůžky a nechala je, aby kosírky samy vystříhly. Nakonec si je děti ozdobily mírným nastřížením po obou stranách, aby byly více podobné peří.

Beranice – Usadili jsme se s dětmi ke stolu. Rozdala jsem černý krepový papír a instruovala chlapce, aby si vždy utrhli malý kousek, ze kterého v dlaních vytvoří kuličku.

V momentě, kdy jsme již měli dost kuliček, jsme se přesunuli k další části. Každé dítě dostalo jeden papír A3 v černé barvě. Podle mých instrukcí a názorného předvádění jsme krok po kroku z papíru poskládali origami – papírovou čepici (postup viz příloha 8). Rohy papíru jsem přilepila lepicí páskou.

Pomocí sešíváčky jsem k čepici upevnila na levou stranu do zadní části vyrobené kosírky. Ze spodní strany beranice jsem přelepila tyto části (z bezpečnostních důvodů) lepicí páskou. Poté jsme přilepovali lepidlem jednotlivé kuličky z krepového papíru na vnější stranu beranice.

Obrázek 4 Výroba beranic

K úplnému dokončení beranice je však zapotřebí ještě malovaná mašle, k jejíž výrobě jsme se dostali v následující aktivitě č.3. Z nazdobených stuh jsme uvázali s dětmi mašle, které jsem pak stejně jako kosírky sešíváčkou připevnila na beranici. Nakonec jsem ještě na každou beranici připevnila kloboukovou gumu, aby dětem beranice na hlavě lépe držela.

Obrázek 5 Beranice s kosírky

Závěr

Po dokončení a vyzkoušení nově vyrobených beranic jsme je uschovaly do krabice pro den závěrečné slavnosti.

Hodnocení aktivity:

Výběr tématu: Dané téma jsem vybrala z toho důvodu, že beranice s kosírky je výraznou a charakteristickou součástí mužského kroje. Zařadila jsem jej mezi první aktivity, jelikož kroj nachystaný s dostatečným časovým předstihem je základem pro přípravu na hody. Děti výrobek připravovaly pro závěrečnou hodovou slavnost.

Volba pedagogické strategie: Přes zvolenou organizační formu aktivita dětem umožňovala jejich aktivní zapojení, možnost objevovat, tvořit, seznámit se s tématem celistvě. Zároveň podporovala komunikační dovednosti dětí. Zvolené metody přispěly komplexnosti aktivity. Myslím, že cíle, které jsem stanovila, jsou jasné a vychází z tématu. Jejich naplnění jsem mohla ověřit v průběhu aktivity. Zvolené prostředky a pomůcky byly dostupné a finančně nenáročné.

Zpracování motivace: Proběhlá motivace vyvolala podobné pozitivní reakce, jako v předešlé aktivitě. Myslím, že písnička, kterou jsem vybrala, byla vhodná. Pozornost dětí upoutalo využití děvčice a šohaje z vystřihovánek. Činnost, která následovala, byla vhodná. Děti nadchlo, že mě mohou slovně vést při oblékání děvčice a šohaje do kroje. Fotografie z knihy pak dotvořily představu dětí o krojové součásti.

Vhodnost aktivity: Myslím si, že se mi podařilo tuto výtvarnou aktivitu přizpůsobit věku dětí a zvolnému tématu. Skládání origami děti s dopomocí zvládly.

Připravenost na činnost: Myslím si, že jsem byla na činnost dopředu dobře připravená.

Přístup k dětem: Dětem jsem v průběhu kladla otázky a zjišťovala, jaké zkušenosti děti s mužským krojem mají. Dala jsem dětem prostor, aby povyprávěly o tom, zda kroj doma mají nebo nemají, zda v něm někdy byly oblečeny. Snažila jsem se, abych dětem vše hned sama nepředkládala, ale aby mohly nad věcí přemýšlet a přijít na ni samy.

Závěr aktivity: Vedla jsem děti k tomu, aby si svého výrobku cenily, neponičily jej a uschovaly pro den slavnosti. Nepovedlo se mi však s nimi zrealizovat závěrečnou reflexi.

Návrhy na změny a doporučení pro praxi: Pro podporu názornosti by bylo určitě přínosnější přinést skutečnou beranici s kosírkou, kterou by si děti mohly prohlédnout.

Část kdy děti nanášely lepidlo na jednotlivé kuličky papíru a přilepovaly na beranici, se ukázala jako neefektivní. Některé děti tuto činnost velmi brzy vzdaly, ačkoliv neměly beranici zdaleka celou pokrytou kuličkami. Navrhuji tak jinou techniku, a to potřít štětcem celou plochu vnější části beranice tekutým lepidlem a vzápětí ji pokrýt kuličkami z krepového papíru. Práce se tak urychlí a zefektivní.

Navrhuji také zadat úkol s nastřiháváním kosírků jen těm nejvíce zdatným dětem v oblasti práce s nůžkami. Někteří chlapci totiž kosírek prostřihli naskrz a museli ho tak vytvářet celý znovu.

Jelikož se situace při tvorbě kuliček z krepového papíru mírně vymkla kontrole, když děti začaly s krepovým papírem pobíhat, samy si ho brát, divoce jej trhat a rozhazovat po místnosti, zorganizovala bych ji jinak. Rozdělila bych děti do skupin a posadila ke stolečkům. Nenechala děti samostatně papír trhat, ale dopředu bych jej nastříhala.

V závěru by bylo dobré udělat s dětmi reflexi. Mohla bych dětem položit otázky, zda jsou s výrobkem spokojeny, která část je nejvíce bavila, která naopak nebavila apod. Také by bylo dobré příště odkázat na myšlenkovou mapu, ukázat dětem, co dnes zvládly a co mají před sebou.

3.1.3 Aktivita č. 3 – Zdobení stuh

Organizační forma: řízená činnost

Metody: rozhovor, instruktáž, předvádění, produkční metody (Maňák & Švec, 2003)

Cíle v jazyce učitele:

- Seznámit děti s bílou květovanou stuhou
- Seznámit děti s písní *Před naším je mostek*

Cíle v jazyce dítěte:

- Nazdobit stuhu
- Interpretovat píseň *Před naším je mostek*

Klíčové kompetence:

Dítě umí nazdobit stuhu.

Kompetence k řešení problémů.

Dítě zkouší, postupuje cestou pokusu a omylu. Využívá při tom dosavadní zkušenosti.

Dítě dokáže interpretovat píseň Před naším je mostek.

Komunikativní kompetence

Dítě průběžně rozšiřuje svou slovní zásobu.

Kompetence k učení

Dítě se dokáže vědomě učit, vyvinout úsilí a záměrně si zapamatovat. Dovede postupovat podle instrukcí a pokynů.

Prostředky: atlasová stuha (5 cm šířka, 180 cm délka ke každému fěrtochu a šorci; 5 cm šířka a 100 cm délka ke každé beranici s kosírkou; 5 cm šířka a 200 cm délka na právo), barvy na textil (modrá, zelená, červená), šablony (růže, lístky, drobné květiny)

Pomůcky: houbičky na nádobí (červené, modré, zelené), nůžky, nádoby na barvy, ubrusy na stůl, pláště pro děti, bílá květovaná stuha, zařízení ke spuštění písničky, košík, fotografie krojovaných párů, Slovácké vystřihovánky Děvčica a šohaj z Uherskohradištska

Charakteristika dětí: Dnešní aktivity se účastnilo 19 dětí. Již před začátkem děti projevovaly o aktivitu zájem. Kladly zvědavé otázky, co a jak budeme vyrábět a zdálo se, že se na aktivitu těší. Během aktivity svůj zájem projevily tím, že se na práci soustředily a také ji všechny děti dokončily. Některé děti si samy říkaly o přidání barvy a jiné vyžadovaly, abych jim stuhu posunovala já. I nejmladší děti práci se šablonami a barvami zvládaly dobře. Novou písničku s poměrně neobvyklými slovy se dokázaly naučit rychle. Bylo zřejmé, že některé děti navštěvují folklorní kroužky nebo dětské soubory.

Průběh aktivity:

Motivace

Na úvod jsem pustila folklorní písničku, tentokrát *Před naším je mostek*, která je dostupná na stránkách Folklorní akademie.³ Chytli jsme se za ruce a vytvořili kruh. Chvíli jsme šli po kruhu obyčejným krokem, pak jsme se pustili a já jsem vyzvala děvčata, aby šla po kruhu s rukama v bocích. Chlapce jsem zase požádala, aby jednu ruku pokrčili za záda a druhou hrdě vztyčili vzhůru. Takto jsme se ještě chvíli pohybovali do rytmu písničky.

Poté jsme se posadili na koberec. Jelikož zpěv je neodmyslitelnou součástí příprav na hody i samotných hodů, vyzvala jsem děti k tomu, abychom se dnes naučili oblíbenou píseň místní chasy *Před naším je mostek*. Text písně se nachází v příloze 9.

Během nácvičku písničky jsem se snažila vycházet z doporučení v publikacích od Liškové (2006) a Tiché (2009). Před začátkem aktivity jsem vyvětrala místnost. Vyzvala jsem děti do pozice kleku na patách. Nejprve jsem dětem písničku zazpívala. Zeptala jsem se, zda jsou v písni nějaká slova, kterým nerozumí. Poté jsem se konkrétně ptala, zda vědí, co je to mostek, jatelinka, holuběnka nebo co znamená, že je sivá.

Poté jsme se písničku učili pomocí hry na ozvěnu. Vždy jsem krátkou část zazpívala, děti po mně opakovaly. Poté jsme tyto malé části spojili v celou sloku, a nakonec zazpívali celou píseň dohromady. Zpěv je možné doprovázet třeba na klavír nebo flétnu podle notového záznamu v příloze 9.

Zeptala jsem se dětí, zda vědí, co dnes budeme tvořit a poté jsem jim to prozradila. Ukázala jsem dětem stuhu. Děti se z počátku divily, jak je možné že si stuhu budou vyrábět úplně všichni. Vytáhla jsem tak z košíku opět šohaje a děvčici, kteří řekli: „*Milé děti, došli jsme se na vás podívat aj dnes! Zaslýchli jsme hezké zpívání a také se nám doneslo, že vám jde chystání krojů hezky od ruky. Pořádně si nás prohlédněte. Co máme jako stárek a stárka společné?*“ Ukázala jsem dětem ještě reálné fotografie krojovaných. Děti si po chvíli všimly, že podobná výrazná stuha, kterou má dívka upevněnou v pase, má také chlapec na své beranici. Krásné stuhy jsou také připevněny k hodovému právu. Děti uznaly, že bez nich se na hodech neobejdeme, a tak jsme se již mohli pustit do jejich zdobení.

Hlavní aktivita

Dopředu jsem z průhledných plastových složek vyrobila šablony. Nakreslila jsem na ně vzor růží a lístků a poté vystříhala. Šablonu s drobnými květinami jsem vyrobila z tvrdého papíru, protože byl vzor velmi malý a špatně se z plastového podkladu vystříhoval. Dopředu jsem si taky nastříhala jednotlivé rozměry stuh.

³ <https://www.folklorni-akademie.cz/pisnicka/pred-nasim-je-mostek-hluk-2019>

Na stoly jsem nachystala ochranné ubrusy a dětem oblekla ochranné pláště. Děti se usadily ke stolu a já jsem každému přidělila stuhu a rozdala šablony.

Obrázek 6 Zdobení stuh

Do připravených nádob jsem nalila barvu na textil. Pracovali jsme postupně vždy jen s jednou barvou a jedním druhem šablony. Nejprve jsem dětem ukázala, jak s houbičkou pracovat. Je nutné na ni nanést pouze malé množství barvy, barvu neroztírat ale tupovat s ní. Až je dítě se vzorem spokojené, posune si stuhu dál a šablonu přiloží na další část stuhu. Takto pokračuje po celé délce stuhu. Mělo by si také nechat dostatek prostoru pro další vzory.

Až měly děti stuhu nazdobenou prvním vzorem, kterým byly červené růže, bylo nutné nechat chvíli barvu zaschnout. Poté přišlo druhé kolo, kdy se celý proces opakoval, avšak se zelenou barvou a šablonou s lístky. Jako poslední jsem zvolila modrou barvu a drobné květiny. Postup je podrobněji zachycen ve fotografiích v příloze 10.

Závěr

Nakonec jsem mašle označila jmenovkami a přenesla na určené místo, aby barva dobře zaschla.

Obrázek 7 Ozdobené stuhy

Hodnocení aktivity:

Výběr tématu: Téma jsem vybrala z toho důvodu, že se slovácká stuha během hodů využívá k několika účelům. Je výraznou součástí ženského kroje, nachází se také na mužském kroji, najdeme ji však i na typickém symbolu místních hodů, hodovém právu. Jelikož si dívky vyráběly fěrtochy a chlapi beranice, vnímala jsem jako logické doplnit je mašlí.

Volba pedagogické strategie: Přes zvolenou organizační formu aktivita dávala dětem prostor aktivně se zapojit, objevovat, tvořit i rozvíjet komunikační dovednosti. Vybrané metody pak zajistily komplexnost aktivity. Myslím, že cíle jsem formulovala jasně, vychází z daného tématu a bylo možné je v praxi ověřit. Využité prostředky a pomůcky pro tuto aktivitu byly finančně náročnější, avšak využitá výtvarná technika byla efektní.

Zpracování motivace: Píseň, kterou jsem pro nácvik zvolila, byla vhodná, jelikož je oblíbenou písní místní hodové chasy. Děti se jí zvládaly naučit bez větších obtíží. Při práci s písní jsem dbala na dodržení hlasového rozsahu dětí i metodického postupu pro nácvik písně, tak jak jej uvádí ve své publikaci Lišková (2006). Podpořila jsem u dětí také vnímání rytmu. Názorná byla ukázka bílé květované stuhy, kterou si děti mohly prohlédnout. Její využití během hodové slavnosti jsem dětem přiblížila mimo jiné pomocí fotografií.

Vhodnost aktivity: Práce se šablonou udávala mašli jasný folklorní vzhled. Ač tedy děti neměly možnost malovat na stuhu libovolné symboly, od začátku je aktivita zaujala. Bylo

pro mě i samotné děti překvapením, že přestože děti výtvarnou činnost realizovaly víceméně samostatně s minimem mých zásahů, výsledek byl efektivní, což přineslo dětem radost.

Přípravenost na činnost: Na činnost jsem byla předem dobře připravená a aktivitu měla promyšlenou. Nejvíce času zabrala příprava šablon.

Přístup k dětem: Nechala jsem děti, aby samy přišly na odpovědi na své otázky, proč stuhu budou vyrábět všichni společně a kde všude se stuha během hodů nachází.

Závěr aktivity: Nebylo ani zapotřebí realizovat řízenou reflexi, jelikož se děti v průběhu i v závěru samy spontánně slovně vyjadřovaly a projevily radost z ozdobených stuh.

Návrhy na změny a doporučení pro praxi: Je třeba dbát na správnou techniku tupování. Některé děti měly sklon barvu na stuhu přes šablonu natírat nebo jí nanášet příliš mnoho, což vedlo k nepěknému výsledku a zániku zamýšleného tvaru z šablony. Také je třeba dětem říct, aby si jednou rukou stuhu přidržovaly, aby se jim neposouvala a vzor tak nebyl na jiném místě, než dítě zamýšlelo.

Pro aktivitu je potřebné si vyhradit dostatek času, jelikož je nutné, aby barvy zaschly a navzájem se nepropojily. Je také nutné mít dostatek pracovní plochy, aby se děti se stuhou na stůl vešly. Je potřeba počítat i s tím, že je stuha velmi dlouhá, a je nutné ji posunovat buď dále po stole, pokud je dostatečně dlouhý, nebo převést přes jiný nábytek. Také jsem dopředu odhadla situaci, že během této aktivity se mnoho věcí zašpiní od barev. Je tak nutné dětem obléct ochranné pláště a nábytek zakrýt ubrusy. Barva jde však poměrně dobře z nábytku i podlahy umýt čistou vodou.

Určitě by také organizaci pomohlo, když by se na ní podílely alespoň dvě učitelky. Každá by se tak mohla věnovat menšímu počtu dětí ve skupině, pomáhat a případně zodpovídat otázky jednotlivců.

Příště bych mohla v závěru využít vytvořenou myšlenkovou mapu, projít si s dětmi to, co jsme již zvládli a co nás čeká příště.

3.1.4 Aktivita č. 4 – Výroba rúžiček

Organizační forma: řízená činnost

Metody: rozhovor, instruktáž, předvádění, produkční metody (Maňák & Švec, 2003)

Cíle v jazyce učitele:

- Seznámit děti s hodovou výzdobou
- Seznámit děti s tancem *Hucké*

Cíle v jazyce dítěte:

- Vyrobit růžičky z papíru
- Předvést taneční choreografii

Klíčové kompetence:

Dítě dokáže vyrobit růžičky z papíru.

Kompetence k učení

Dítě pozoruje, zkoumá, dovede postupovat podle instrukcí. Raduje se z toho, co samo dokázalo.

Kompetence k řešení problémů

Dítě řeší problémy, na které stačí, náročnější pak s oporou a pomocí dospělého.

Dítě umí předvést taneční choreografii.

Kompetence k učení

Dítě se dokáže soustředit na činnost, záměrně si zapamatovat. Dovede postupovat podle pokynů.

Prostředky: krepový papír (tmavě růžový, bílý), tvrdé barevné papíry (světle modré, růžové, červené, žluté), šablony květu

Pomůcky: nůžky, šňůrka, tužky, velká krabice, Slovácké vystřihovánky Děvčica a šohaj z Uherskohradištska, video nahrávka hodového pásma, zařízení pro přehrání písničky a videa, myšlenková mapa

Charakteristika dětí: Dnešní aktivity se účastnilo 18 dětí. Taneční část děti zvládaly velmi dobře. Aktivně se zapojovaly jak do tance, tak do zpěvu. I během výtvarné činnosti projevovaly zájem naučit se něco nového. Stříhání bylo pro většinu dětí výzvou. Některé děti stříhaly velmi rády, dokonce chtěly zůstat u činnosti déle, jiné to vzdaly po prvním vystřižnutém květu.

Průběh aktivity:

Motivace

Na úvod jsem děti svolala písničkou *Před naším je mostek*, která je dostupná na stránkách Folklorní akademie.⁴

Řekla jsem dětem, že dnes se k této písni naučíme také tanec, kterému se říká *Hucké*. Usadily jsme se s dětmi na koberec a já jsem pustila video nahrávku hodového pásma z vybrané vesnice. Děti si tak mohly tanec nejprve prohlédnout. Poté jsem děti rozdělila do párů a rozmístila do prostoru. Vysvětlila jsem dětem, že se během tance střídá část pěvecká, kdy chlapci předzpěvují a poté taneční, kdy muzika opakuje předzpívanou melodii a krojování tančí. Pohyb a tanec je bezpochyby velmi úzce propojený s hudbou, na což klade důraz ve své metodické příručce mimo jiné také Švandová (2009). Ideální by v této situaci bylo, když bych sehnala hudebníka z cimbálové muziky, který by nás doprovodil. Další možností je, že bych děti doprovodila na hudební nástroj (text i notový záznam v příloze 9). Nakonec jsem se však rozhodla pro kombinaci zpěvu dětí a využití výše zmiňované audionahrávky.

Postavila jsem se dopředu před děti a ukazovala kroky, které jsou podrobněji sepsány v příloze 11. Děti mě napodobovaly.

Aby si děti kroky zapamatovaly a byly si v nich jisté, vyzvala jsem je, aby každý pár zvlášť jednotlivé kroky ukázal. S ostatními dětmi jsme se mezitím posadili na koberec a pozorovali tančící dvojici. Nakonec jsme si zatančili všechny části dohromady a také písničku zazpívali.

Posadili jsme se s dětmi na koberec. Za dětmi se opět přišel podívat šohaj Janíček a děvčica Anička. „*Už z dálky jsme zaslechli zpěv a taneční veselí, nedalo nám to, a tak jsme se za vámi hned vydali. Povězte nám, co všechno už máte na hody přichystané?*“ Až děti odpověděly, pokračovala děvčica Anička: „*Kroje máte nachystané, mašle nazdobené, pilně zpíváte i tancujete. Ještě je toho však mnoho před námi. Podívejte se na myšlenkovou mapu, kterou jste si na začátku společně vytvořili. Co ještě stárkovi a stárce zbývá? Než hody začnou, je potřeba domy stárků vyzdobit. Dnes si vyrobíte růže, kterými bude ozdobeno žudro a také drobné květiny na ozdobení práva.*“

Hlavní aktivita

K této aktivitě jsem děti usadila ke stolům.

Papírové růžičky – Dopředu jsem nastříhala celou roli krepového papíru na stejně velké díly dlouhé 15 cm. Poté jsem tyto části rozbalila a rozstříhla na dvě poloviny. Děti si před sebe položily krepový papír, na horní straně udělaly po celé délce přehyb směrem k sobě široký asi 1,5 cm. Do levé ruky vzaly spodní roh papíru, pravou rukou uchopily o kousek dál také

⁴ <https://www.folklorni-akademie.cz/pisnicka/pred-nasim-je-mostek-hluk-2019>

spodní stranu papíru, natvarovaly, přiložily k té části, kterou držely v levé ruce a přichytly levou rukou (viz příloha 12). Mezitím si tu část, kterou držely v levé ruce, pomalu otáčely. Takto pokračovaly po celé délce papíru. Nakonec jsem přinesla provázky. Děti růži podržely a já jsem ji vespod zavázala na uzel.

Obrázek 8 Růže z papíru

Drobné květiny – Z kartonu jsem připravila několik šablon jednoduchých květů. Děti šablony nejprve tužkou obkreslovaly na barevné papíry a poté nůžkami vystřihávaly. Okvětní lístky jsme přehnuly, aby se tyčily směrem vzhůru a dodaly vícerozměrný efekt.

Obrázek 9 Drobné květiny

Závěr

Oba výrobky jsme uložili do krabice. Na závěr jsme se s dětmi posadili na koberec do kruhu. Zeptala jsem se dětí, zda jsou s výrobky spokojené a jestli pro ně byla aktivita náročná nebo lehká. Ukázala jsem dětem myšlenkovou mapu a společně jsme se podívali, co nás čeká příště.

Hodnocení aktivity:

Výběr tématu: Papírové růže jsou typickou výzdobou využívanou během hodů, a to na ozdobu vesnice včetně domů stárka a stárky. Z toho důvodu jsem toto téma vybrala.

Volba pedagogické strategie: Zvolená organizační forma podporovala aktivitu, tvořivost, objevnost, komunikativnost, byla také celostní a konkrétní. Zvolené metody přispěly k naplnění stanovených cílů. Využité prostředky a pomůcky nebyly finančně náročné.

Zpracování motivace: Myslím si, že zvolená náročnost taneční choreografie byla optimální. Tanec, který jsem vybrala je typický pro místní chasu. Myslím, že využití videa bylo pro děti motivující. Rozhodla jsem se dětem pustit k tanci hudební nahrávku, přestože byla v jiné tónině, než jsem děti píseň učila. Přála jsem si však, aby děti mohly zažít ten pocit, že tančí za zvuku cimbálové muziky. Sama vnímám, že tento zážitek je neporovnatelný s doprovodem na klavír, flétnu nebo kytaru, jejichž hru obvykle dokáže učitel v mateřské škole poskytnout.

Vhodnost aktivity: První část výroby papírových růžiček byla pro děti poměrně lehká. Více komplikovaná byla druhá část. Až během realizace jsem přišla na to, že je úkol pro děti příliš náročný. Jedna dívenka se dokonce na chvíli rozplakala, že to nezvládne. Nechtěla jsem tuto aktivitu vzdát a ani ji udělat sama za děti. Rozhodla jsem se tedy, že každou růži vyrobím s každým dítětem zvlášť. Posadili jsme se vedle sebe, držela jsem roh papíru v levé ruce a instruovala dítě, jak má papír pravou rukou natvarovat, pak jsem vždy tuto část přichytila a nechala dítě, aby natvarovalo další kousek. Pak jsem dítě poslala pro provázek, požádala, ať růži podrží a nakonec zavázala. Postupně se nám tak podařilo vyrobit celou krabici růžových i bílých růží.

Nečekané situace: Tvoření drobných květin děti ihned zaujalo a bez otálení se zapojily. Bylo však pro mě překvapením, že ač některé děti stříhaly precizně, jiné z květin vystříhly tvary, které se květinám vůbec nepodobaly nebo je rozstříhaly na mnoho malých kousíčků.

Přístup k dětem: K dětem jsem přistupovala individuálně. Když se některým nedařilo, věnovala jsem svůj čas a úsilí, abych mu pomohla práci dokončit a zároveň ji nedělala za něj. Vedla jsem děti k tomu, aby si zrekapitulovaly, co už vyrobily.

Závěry aktivity: Od dětí jsem na konci aktivity získala zpětnou vazbu, že se jim aktivita nakonec líbila, některé z nich řekly, že si růžičky doma zkusí vyrobit i s rodiči. Děti jsem také motivovala pro další aktivitu pomocí myšlenkové mapy.

Návrhy na změny a doporučení pro praxi: Určitě by bylo efektivní si s dětmi naučenou choreografii a písničku zopakovat ještě další dny, aby si tanec a slova lépe zafixovaly. Pokud má učitel možnost, doporučuji zajistit hudebníka z cimbálové muziky, který by tanec doprovodil.

Jelikož měly některé děti problémy se stříháním, navrhuji tak příště těmto dětem šablony květin zvětšit, nebo je zapojit jen do obkreslování. Také je variantou nechat je stříhání procvičovat, avšak počítat s tím, že tyto květiny nepůjde dál využít.

3.1.5 Aktivita č. 5 – Zdobení žudra

Organizační forma: řízená činnost

Metody: rozhovor, instruktáž, pozorování, produkční metody (Maňák & Švec, 2003)

Cíle v jazyce učitele:

- Představit dětem žudro
- Naučit děti říkání stárka

Cíle v jazyce dítěte:

- Nazdobit žudro
- Interpretovat říkání stárka

Klíčové kompetence:

Dítě dokáže nazdobit žudro.

Sociální a personální kompetence

Dítě se při společných činnostech domlouvá a spolupracuje.

Kompetence k učení

Dítě vyvine úsilí, dovede postupovat podle pokynů. Při zadané práci dokončí, co započalo.

Dítě umí interpretovat říkání stárka.

Kompetence k učení

Dítě se učí vědomě, soustředí se na činnost a záměrně si zapamatuje.

Prostředky: dřevěná konstrukce (dřevěné hranoly, vruty, úhelníky), drát vázací s plastovým povrchem, papírové růžičky s provázky, chvojí

Pomůcky: Slovácká vystřihovánka Děvčica a šohaj z Uherskohradištska, oboustranné lepidlo, bedýnka na chvojí, vrtačka, kleště, zařízení pro přehrání písničky a videa, myšlenková mapa

Charakteristika dětí: Této aktivitě se účastnilo 9 dětí. Když jsem se dětí ptala, zda někdy viděly nazdobené žudro, některé odpověděly, že ano, většina však, že si jej doposud nevšimly. Využití materiálů dřeva a chvojí děti od počátku zaujalo. Přijaly role, které jsem jim určila a dokázaly s mírnou dopomocí spolupracovat na zadaném úkolu.

Průběh aktivity:

Na této aktivitě jsem pracovala se skupinkou chlapců, jelikož tuto práci mají tradičně na starosti v chase muži.

Motivace

Dnes jsem děti svolala písničkou *Kyjovští mládenci* dostupnou na YouTube⁵, jelikož dechová hudba je nedílnou součástí hodů. Po chvíli spontánního tance do rytmu písňe jsme se posadili na koberec. Přinesla jsem dětem naši myšlenkovou mapu a připomněla, že součástí hodů jsou také výzdoby. Pak jsem ukázala na připravenou konstrukci a zeptala se, co si myslí, že s ní budeme dělat. Jedno z dětí řeklo, že mu připomíná bránu. Posadila jsem děti ke stolu a spustila video nahrávku hodů z dané vesnice, kde stárek stojí před domem, pronáší své říkání a stárka po chvíli vychází ze dveří ven i s právem a odpovídá stárkovi svým říkáním. Upozornila jsem děti, aby dávaly dobrý pozor a všímaly si detailů ve videu. Potom jsem se ptala: „*Co bylo vidět na videu? Čím je dům odlišný od jiných domů na vesnici? Co je kolem dveří, ze kterých stárka vyšla?*“ Děti si po chvíli všimly, že je dům ozdobený. Souhlasila jsem a dodala: „*Nazdobené žudro nesmí chybět u domu žádného stárka ani stárky. Proto si dnes žudro ozdobíme.*“

Hlavní aktivita

Konstrukce byla dopředu vyrobena a poté přivezena do mateřské školy. Skládá se ze tří velkých hoblovaných hranolů ze smrkového dřeva a dvou menších kusů, které slouží jako podstavec. Tato dřeva byla sešroubována úhelníky pomocí vrtačky. Konstrukce měří na výšku 1,6 m, na šířku 0,9 m a spodní podstavec má délku 0,4 m. Dopředu jsem také drát rozstříhala na menší části, nachystala chvojí a růžičky, které děti vyrobily (viz příloha 13).

Žudro jsme položili na židličky, aby k němu byl pro děti dobrý přístup. Nejprve jsem dětem ukázala, jak žudro pomocí drátků ke konstrukci připevnit. Upozorňovala jsem je, ať chvojí

⁵ https://www.youtube.com/watch?v=Yjj1O_xKyro

připevňují opravdu pevně. Poté jsem určila jedno dítě, které bralo chvojí z bedny a přidržovalo jej na dřevě a druhé, které chvojí uvazovalo drátkem. U aktivity se prostřídaly postupně všechny děti.

Obrázek 10 Zdobení žudra

Obrázek 11 Zdobení žudra chvojím

Až byla celá konstrukce hustě pokrytá chvojím, připomněla jsem dětem, že žudro označuje dům stárka a stárky, proto jsme s dětmi na horní část oboustrannou lepicí páskou připevnili obrázek děvčice a šohaje. Nakonec jsme ještě žudro nazdobili papírovými růžemi, které si děti vyrobily. Jelikož děti neuměly vytvořit uzel, nechala jsem je, aby růžičku umístily na žudro, poté jsem udělala začátek uzlu, a nakonec nechala dítě, aby jej utáhlo. Každou růžičku jsme pro jistotu uvázali dvakrát, aby nepadla.

Závěr

Konstrukci jsme po nazdobení postavili do vertikální polohy a těšili se z hotového výsledku. Zeptala jsem se dětí, zda jsou s výsledkem spokojeny.

Vymyslela jsem říkání, které vychází z toho, co stárek a stárka obvykle říkají přede dveřmi domů. V mateřské škole se děti již toto říkání učily, a tak jsme si je dnes pod žudrem znovu zopakovali (viz příloha 14).

Nakonec jsem žudro odnesla a uschovala pro den slavnosti.

Obrázek 12 Nazdobené žudro

Hodnocení aktivity:

Výběr tématu: Žudro je nepostradatelnou součástí výzdoby, na které chasa pracuje těsně před začátkem hodů, proto jsem se rozhodla téma takto zařadit.

Volba pedagogické strategie: Metody, které jsem zvolila se osvědčily. Cíle vychází z tématu a myslím, že jsou jasné a ověřitelné. Z prostředků a pomůcek byla nejnáročnější příprava dřevěné konstrukce.

Zpracování motivace: Využití videa se zdálo jako efektivní, jelikož děti zaujalo více než fotografie.

Vhodnost aktivity: Myslím si, že se podařilo tuto aktivitu naplánovat tak, aby ji děti zvládly a mohly se co nejvíce zapojit.

Nečekané situace: Hned v začátku nastala komická situace, do které jsem se rozhodla nezapojit, ale pouze naslouchat. Děti si myslely, že si budeme hrát na stárky, když viděly připravenou dřevěnou konstrukci. Jelikož jsem pracovala z výše uvedených důvodů pouze se skupinou chlapců, začali se mezi sebou spontánně škádlit a smát se, že všichni chtějí být

stárci, ale žádný z nich nechce být stárkou. Jak jeden chlapec uvedl: „*Vždyť jsme tu přece všichni šohaji!*“

Během aktivity se jedno dítě opakovaně vytrácelo, bralo mé věci, sladkosti, které měla učitelka položené na stole a hračky. Bylo pro mě obtížné s dítětem spolupracovat, přesto jsem se snažila jej aktivitou zaujmout a dát mu konkrétní roli a úkol. Nakonec se však také určitou mírou na práci podílelo.

Přístup k dětem: Snažila jsem se, aby se děti co nejvíce aktivně podílely, což si myslím, že se mi podařilo. Když byl úkol pro dítě náročný, snažila jsem se, aby jej dítě s mou pomocí dokončilo.

Závěry aktivity: Na základě zpětné vazby myslím, že se dětem výtvarná aktivita i její výsledný produkt líbil. Děti, které se na této aktivitě nepodílely a náhodou žudro zahlédly, na něj ukazovaly, usmívaly se a říkaly: „Jé, to je krása.“

Návrhy na změny a doporučení pro praxi: Doporučuji dětem příště zajistit pracovní rukavice, některé děti si totiž stěžovaly, že je jehličí píchá do prstů. Je také nutné děti upozornit, aby drátek dostatečně utahovaly.

3.1.6 Aktivita č. 6 – Zdobení práva

Organizační forma: řízená činnost

Metody: rozhovor, instruktáž, produkční metody, pozorování (Maňák & Švec, 2003)

Cíle v jazyce učitele:

- Seznámit děti s hodovým právem
- Naučit děti říkání stárky

Cíle v jazyce dítěte:

- Nazdobit hodové právo
- Interpretovat říkání stárky

Klíčové kompetence:

Dítě dokáže nazdobit hodové právo.

Sociální a personální kompetence

Dítě se při společných činnostech domlouvá a spolupracuje.

Kompetence k učení

Dítě vyvine úsilí, soustředí se na činnost, dovede postupovat podle pokynů.

Dítě umí interpretovat říkání stárky.

Kompetence k učení

Dítě se učí vědomě, soustředí se na činnost a záměrně si zapamatuje.

Prostředky: šavle/meč (z plastu), tmavě zelený krepový papír, červený krepový papír, pěnový míček, lesklá červená síťka, hnědý papír, polystyrénový kvádr, akrylová barva s flitry (zlatá a stříbrná), drobné květiny z papíru

Pomůcky: folklorní stuha (2 m), stuha nazdobená dětmi (2 m), nůž pilka, tavná pistole, tekuté lepidlo, nůžky, provázek, štětec, nůžky, kniha Na paletě krojů, zařízení pro přehrání písničky a videa, myšlenková mapa

Charakteristika dětí: Dnešní aktivity se účastnilo 8 dětí. Děti motivovalo, že pracují s květinami, které předtím samy vyrobily. Dokázaly zručně pracovat s lepidlem. Během aktivity byly komunikativní, spontánní a iniciativní. Kupříkladu v krátké pauze hned vstaly od stolu, začaly tančit a zpívat píseň Zlatá brána.

Průběh aktivity:

Na této aktivitě jsem pracovala se skupinou dívek, jelikož zdobení práva je tradičně úkolem dívky, stárky, která jej připravuje případně i s dalšími dívkami z chasy pro svého stárka.

Motivace

Děti jsem na úvod svolala písničkou *Pod horú jatelinka*, která je dostupná na YouTube⁶. Nechala jsem je, aby si na písničku volně zatančily.

Pak jsme se posadily na koberec. Ukázala jsem dětem obrázek krojovaného páru z knihy Na paletě krojů. „*On tam má takový stromeček. Proč ho má?*“ zeptalo se po chvíli jedno z dětí a druhé dodalo: „*Aby ho každý viděl a průvod věděl, kam má jít*“. Přidala jsem se do rozhovoru: „*Máš pravdu. Kdo to asi bude? Proč ho nese?*“ zeptala jsem se. „*Je na něj hrdý? Proč myslíte, že ano/ne? Kdo z vás si práva na hodech už někdy všiml?*“ Pustila jsem dětem video nahrávku z místních hodů a ptala jsem se: „*Kdo jako první uvidí právo? V čem se liší od práva v knize?*“ Snažila jsem se děti navést na myšlenku, že ve vesnici existují dvě práva, která se vzhledově odlišují. Poté jsem dětem, řekla, že si dnes vyrobíme mladší právo. Ukázala jsem ho dětem také na naší myšlenkové mapě.

Hlavní aktivita

⁶ <https://www.youtube.com/watch?v=Hzjuj5rm0mc>

Z polystyrenu jsem vyřezala nejprve hranol a poté jsem se snažila zaoblit rohy a docílit požadovaného tvaru. Bylo také nutné vyřezat otvor pro plastovou šavli. Až byla šavle umístěna v polystyrénu, nechala jsem děti, aby natřely tekutým lepidlem celou plochu polystyrénu. Pak jsme na tuto část přilepili zelený krepový papír, který představoval větévky rozmarýny a buxusu neboli krušpánku. Na horní části rukojeti šavle jsem konec krepového papíru zpevnila provázkem.

Tavnou pistolí jsem na právo připevnila folklorní stuhu. Než lepidlo zaschlo, vyrobily jsme s děvčaty jablko, které tradičně zdobí horní část práva. V pěnovém míčku jsem udělala nožem díru a navlekla jej na špičku šavle, která trčela z polystyrénu. Poté jsme natřely míček lepidlem a obalily červeným krepovým papírem. Připevnily jsme také lesklou červenou síťku, která evokovala lesk jablka. V dolní části jsem síťku i krepový papír stáhla provázkem a překážející konce přilepila tavnou pistolí. Na horní část jsme umístily kousek hnědého papíru, který měl připomínat spodní část jablka – zaschlý zbytek kalichu. Postup je zachycen v příloze 15.

Obrázek 13 Zdobení práva

Přinesla jsem drobné papírové květiny, které si děti vyrobily. Rozdala jsem je a umístila na stůl tekuté lepidlo. Děti nanášely lepidlo na papírové květiny, já jsem je postupně obcházela s pravem a ony na něj květiny postupně přilepovaly. Pak děti pomocí štětce ozdobil jednotlivé květiny akrylovými barvami s flitry. Na rukojeť práva jsem nakonec uvázala dětmi malovanou stuhu.

Závěr

Říkání, které jsem vymyslela na základě toho, co stárek a stárka na hody říkají přede dveřmi domů, se děti již v mateřské škole učily. Dnes jsme si jej pod žudrem znovu s děvčaty zopakovaly (viz příloha 14). Na konci jsme vytvořily kruh, podávaly jsme si vzájemně právo a ten kdo ho držel recitoval říkání. Zeptala jsem se dětí, zda jsou s výsledkem spokojeny a proč. Nakonec jsem právo uschovala pro den slavnosti.

Obrázek 14 Hodové právo

Hodnocení aktivity:

Výběr tématu: Hodové právo, jako jeden z hlavních symbolů hodů, by nebylo správné vynechat. Předposlední aktivitou je záměrně, jelikož stárka právo zdobí těsně před hodovým víkendem.

Volba pedagogické strategie: Vybrané metody se osvědčily. Zvolené cíle jsou jasné a dají se v praxi ověřit. Co se týče technik, prostředků a pomůcek, bylo poměrně obtížné přijít na to, jak a z čeho základ pro právo vyrobit. Nakonec jsem ale s postupem, který jsem výše popsala a realizovala, spokojená. Vyrobený předmět se díky použitému materiálu dětem v ruce dobře nosí a na první pohled evokoval mně samotné i mému okolí skutečné hodové právo.

Zpracování motivace: Myslím, že kombinace videonahrávky a knihy byla přínosná, jelikož přitáhla pozornost dětí a pomohla jim vytvořit určitou představu o tomto tématu. Některým také pomohla připomenout to, co již samy na hodech viděly.

Vhodnost aktivity: Přestože právo je velmi specifický předmět, myslím, že se mi jej podařilo ztvárnit dětským způsobem a zároveň zanechat jeho typické rysy.

Přístup k dětem: Snažila jsem se, aby se děti na výrobě práva mohly podílet co nejvíce. Myslím, že jsem měla aktivitu dopředu dobře připravenou a úkol byl jasný. Zvládaly jej i ti nejmladší. Pomocí kladení otázek jsem děti vedla k tomu, aby samy na určité věci přišly. Jedno dítě konstatovalo, že je naše právo poměrně těžké, na což jsem se snažila hned navázat a hovořit o tom, jak těžké právo ve skutečnosti je a že se stárkům v průvodu za celý den opravdu pronese.

Závěr aktivity: Zpětná vazba od dětí mi přinesla ujištění, že se jim zdobení líbilo a mají z práva radost.

Návrhy na změny a doporučení pro praxi: Zdálo se mi, že se děti, které zrovna nelepí, nudí, protože odcházely od stolu a dělaly jiné věci. Příště bych aktivitu realizovala po menších skupinkách, aby prodlevy nebyly tak dlouhé a děti byly častěji na řadě. Za dobrý nápad považuji zapojit více dětí zároveň. Jedno dítě může například držet právo, druhé přilepovat květinu.

3.1.7 Aktivita č. 7 – Pečení tradičních slováckých koláčků

Organizační forma: řízená činnost

Metody: rozhovor, instruktáž, produkční metody (Maňák & Švec, 2003)

Cíle v jazyce učitele:

- Seznámit děti s tradičním občerstvením na hodech
- Seznámit děti s písní *Vařila sem trnku*

Cíle v jazyce dítěte:

- Podílet se na pečení slováckých koláčků
- Interpretovat píseň *Vařila sem trnku*

Klíčové kompetence:

Dítě se dokáže podílet na pečení slováckých koláčků.

Kompetence k učení

Dítě dovede postupovat podle instrukcí a pokynů, dokončit, co započalo.

Sociální a personální kompetence

Dítě se při společných činnostech domlouvá a spolupracuje.

Dítě dokáže interpretovat píseň Vařila sem trnku.

Kompetence k učení

Dítě se učí vědomě, soustředí se na činnost a záměrně si zapamatuje.

Prostředky: Ingredience na těsto, tvarohovou náplň, povídkovou náplň a posypku (viz příloha 16).

Pomůcky: velká mísa, tácky/misky/krabičky, hrnky, vařečky, válečky, rádýlka, podložky na pečení, lžičky, plechy s pečícím papírem, mašlovačka, ochranné ubrusy na stoly, pečící trouba, Slovácká vystřihovánka Děvčica a šohaj z Uherskohradištska, zařízení pro přehrání písničky

Charakteristika dětí: Dnešní aktivity se účastnilo 18 dětí. Děti už od začátku projevovaly nadšení, že budou péct slovácké koláčky. Pečení totiž, podle jejich slov, mnohokrát v mateřské škole nerealizovaly. Pokaždé, když jsem vytáhla novou ingredienci z bedny, jásaly a tleskaly. Nechaly se vést a následovaly mé instrukce. Aktivně se do pečení zapojovaly, spolupracovaly s druhými dětmi ve skupině a pomáhaly si.

Průběh aktivity:

Zvolený recept na tradiční slovácké koláčky vychází z jedné z kapitol mé maturitní práce (Oulehlová, 2021). Všechny ingredience by měly být pokojové teploty, a tak jsem je vyndala z lednice asi už jednu hodinu předem. Navázila jsem je a předpřipravila do jednotlivých misek. Na stoly jsem přichystala ochranné ubrusy. Rozinky jsem namočila do cca 50 ml vody.

Těsto:

Příprava těsta je rozepsána v příloze 16. Je potřebné, aby těsto výrazně zvětšilo svůj objem, což je zachyceno v příloze 17.

Motivace

Velkou motivací pro děti byla již samotná vůně těsta, rozinek a vanilkového cukru, která se linula po celé třídě. První reakcí, když do místnosti přišly, totiž bylo: „*Jé, co to tady tak voní?*“

Aktivitu jsem započala písničkou *Varila sem trnku*, která je dostupná na YouTube⁷. Mým cílem bylo tuto písničku děti naučit. Text písně a noty se nachází v příloze 18

I tentokrát jsem vycházela z doporučení, které ve svých publikacích uvádí Lišková (2006) a Tichá (2009). K nácvičku písně jsme se postavili do kruhu. Vedla jsem děti k tomu, aby se mírně rozkročily, celými chodidly se dotýkaly podlahy, uvolnily ramena a volně svěsily ruce podél těla. Písničku jsem dětem nejprve sama zazpívala. Pak jsem zkoumala, zda děti slovům v textu rozumí či nikoliv. Poté jsem je písničku učila pomocí hry na ozvěnu jako v předešlé aktivitě. Dbala jsem na to, aby děti místo zpěvu nekřičely.

Mezitím byly děti opět poctěny návštěvou stárky Aničky a stárka Janíčka: „*Ahoj, děti! Zdá sa, že tu dnes máte veselo. Zazpíváte písničku ještě jednou aj nám?*“ řekl stárek Janíček. Nyní jsem ke zpěvu přidala pohyb. Rozdala jsem hrnky a vařečky. Děti na první sloku písně míchaly vařečkami v hrncích, podobně, jako se zpívá v písničce. Na druhou část děti ukazovaly vařečkami na stárku Aničku a na třetí část ukazovaly na stárka Janíčka.

„*Děkujeme za veselou písničku!*“ řekla stárka Anička a po chvíli pokračovala: „*Už se nám přiblížila hodová slavnost! Kroje máte připravené, stuhy malované, žudro voní chvojím a právo je krásně nazdobené! Už je nás vás poslední, avšak neméně důležitá část příprav. Písnička vám zajisté napověděla, co dnes bude vaším úkolem. Podívejme se však spolu i na myšlenkovou mapu, kterou jste vytvořili.*“ Děti si ji prohlédly, zjistily, co ještě zbývá a odpověděly, že dnes budou péct. Stárek Janíček se dětí zeptal: „*Máte rády koláčky? Já už se na ně moc těším. Ochutnaly jste je někdy v hodovém průvodu?*“

Rozdělila jsem děti do čtyř skupin po čtyřech až pěti a pracovala s každou skupinou samostatně.

Hlavní aktivita

Tvarohová náplň:

Děti se usadily ke stolu. Rozdala jsem dětem misky a přinesla každému dítěti odvážený tvaroh, krystalový cukr, rozinky a vanilkový cukr. Nejprve jsem děti vyzvala, ať k jednotlivým ingrediencím přivoní a ptala jsem se jich, zda ví, jak se jmenují.

Pak jsem dětem řekla, aby nasypaly jednotlivé ingredience do mísy a zpracovaly je rukama do celistvé hmoty. Poté jsem každému dítěti přinesla podložku. Ukázala jsem, jak

⁷ <https://www.youtube.com/watch?v=vQKZGpOJ-Us>

z tvarohové náplně dlaněmi vytvořit kuličku. Děti pak již samy tvořily a hotové kuličky odkládaly na táč.

Povidlová náplň:

Doprostřed stolu jsem položila mísu. Děti do ní vyklopily povidla a zahustily je pudinkem v prášku. Pak povidla promíchaly vařečkou. Nechala jsem děti k povidlům přivonět a ptala se, zda ví, z jakého jsou ovoce.

Posypka:

Děti nasypaly do velké mísy hladkou mouku, moučkový cukr a vanilkový cukr, poté přidaly žloutek a máslo. Prsty pak směs zpracovávaly tak dlouho, dokud nevznikla hrubá drobenka.

Koláčky:

Děti si nejprve pomoučily podložky na pečení. Nakynuté těsto jsem rozdělila na několik částí a každému dítěti jednu přidělila. Děti válečkem bochánky rozválely a s mou pomocí nakrájely rádýlkem na čtverečky. Do každého čtverečku posadily kuličku tvarohové náplně. Tu pak zabalily do těsta, dlaněmi vytvarovaly do kulatého tvaru a položily spojem dolů na plech.

V každém koláčku udělaly pomocí lžičky důlek. Do důlku dávaly lžičkami švestková povidla. Koláčky jsme nechali vykynout.

Děti pak pomocí mašlovačky každý koláček potřely rozšlehaným vejcem. Nakonec děti posypaly koláčky posypkou. Jednotlivé kroky jsou fotografiemi zachyceny v příloze 17.

Koláčky byly pečený po dobu 20 minut při 200 °C. Po vytažení z trouby jsme je potřeli máslem. Na závěr jsme se s dětmi posadili do kruhu. Položila jsem otázky, zda se jim pečení líbilo, proč ano/ne, která část je bavila nejvíce.

Také jsem se dětí zeptala, zda se těší na hodovou slavnost, která nás již brzy čeká a co si myslí, že bude její součástí.

Obrázek 16 Slováké koláčky

Hodnocení aktivity:

Výběr tématu: Téma jsem zvolila proto, že právě se slováckými koláčky se děti mohou jako s hodovým občerstvením setkat nejčastěji.

Volba pedagogické strategie: Přestože jsem měla z této aktivity obavy, myslím, že se povedla velmi dobře. Zvolené metody byly přínosné. Díky rozdělení dětí do skupin jsem se mohla více věnovat jednotlivcům. Myslím, že cíle vychází z tématu, jsou jasné a ověřitelné. Časově i finančně náročná byla příprava na tuto aktivitu.

Zpracování motivace: Zvolená písnička s pohybem vycházela z tématu a byla pro děti motivací pro hlavní aktivitu.

Vhodnost aktivity: Věřím, že jsem zvolila vhodnou činnost, jelikož děti byly do aktivity pohroužené, komunikovaly mezi sebou a popisovaly to, co dělají. Zaznívaly věty jako: „Pozor, ať neskončí všechno na ubruse!“ nebo: „Dívej, zamíchej to ještě tam v tom rohu... Už mi to dej, teď si to chci zkusit i já!“ Myslím, že tato aktivita pro ně byla důležitým prožitkem, díky názornosti a zapojení jejich smyslů.

Přípravenost na činnost: Byla jsem dopředu pečlivě připravená, což zajistilo hladký průběh aktivity.

Nečekané situace: Zjistila jsem, že rizikem této aktivity je, že děti chtějí všechno nejen ovonět a osahat, ale i ochutnat, a to nejen povidla nebo cukr, ale i mouku. Jedna holčička se kupříkladu blaženě zadívala na syrové koláčky na plechu a pronesla: „*Já bych se do toho zakousla!*“

Přístup k dětem: Během aktivity jsem děti instruovala a rozdávala konkrétní úkoly.

Závěr aktivity: Díky zpětné vazbě od dětí jsem se ujistila, že volba aktivity i její zpracování bylo přínosné.

Návrhy na změny a doporučení pro praxi: Je třeba si dát pozor, aby se tvarohová náplň příliš nedrolila. Během aktivity totiž měly děti z těchto důvodů s tvořením kuliček obtíže. Pro příští realizaci bych také doporučila dětem zajistit zástěrky.

4 EVALUACE SADY AKTIVIT

Náplní této kapitoly je evaluace sady aktivit, která vznikla v rámci praktické části bakalářské práce.

Jako metody evaluace jsem zvolila vlastní reflexi za každou realizovanou aktivitou a pozorování učitelkami během realizace. Má vlastní reflexe je členěna podle mnou stanovených kritérií a umístěna za jednotlivými přípravami. Od učitelek z mateřské školy, ve které jsem sadu aktivit realizovala, jsem po dokončení celé realizace získala souhrnnou volně psanou reflexi.

Podarilo se mi však také získat přínosné reflexe od ředitelky mateřské školy a etnografky, a to s využitím metody analýzy mých příprav, které obsahují podrobný popis celé aktivity včetně pedagogických strategií. Ředitelka mateřské školy a etnografka se k přípravám písemně vyjádřily s využitím mnou sestavených kritérií.

Kapitolu uzavírá vypracované doporučení do praxe mateřských škol.

4.1 Reflexe učitelek z mateřské školy, ředitelky mateřské školy a etnografky

Na základě získaných dat jsem stanovila následující kritéria, ve kterých shrnuji a srovnávám reflexi výše uvedených aktérů evaluace.

Volba tématu sady aktivit

Učitelky z mateřské školy ve své reflexi uvádí, že vnímají zvolené téma jako vhodné a přínosné. Lidové tradice jsou totiž podstatnou součástí života obce, ve které mateřská škola sídlí, a tak je snahou učitelek, aby i jejich škola byla místem, kde se budou děti s tradicemi dostávat do kontaktu.

Vyjádření ředitelky mateřské školy je v tomto bodě shodné. Navíc ředitelka doplňuje, že vybrané téma bylo z hlediska plnění stanovených cílů školního vzdělávacího programu vhodné a v souladu s vizí školy. Význam spatřuje ve spojení života školy s životem v obci a propojení lidí napříč generacemi.

Etnografka vnímá téma jako vhodné také z pohledu muzejní pedagogiky. Nalézá hodnotu tématu jak pro děti, které se setkávají s hodovou tradicí jako se součástí veřejného dění v obci či rodinného života, tak také poukazuje na přínos tématu dětem, které nemají možnost pozorovat nebo být součástí lidových tradic v jejich rodině nebo obci. Aktivity jim lidovou tradici hravou formou vysvětlují a prezentují.

Volba témat jednotlivých aktivit

Učitelky z mateřské školy se k volbě jednotlivých témat nevyjádřily.

Oproti tomu však ředitelka mateřské školy uvádí, že mezi zvolenými tématy a hlavním cílem sady aktivit vnímá soulad. Jednotlivé aktivity děti plynule seznamují nejprve s částmi lidového kroje, s výzdobou a přípravou celé slavnosti a postupně ústí do hodové slavnosti. Vybraná témata tak korespondují s reálnými přípravami hodů v daném regionu.

Etnografka považuje téma jako kvalitně uchopené a zpracované. Vybraná témata aktivit se drží hlavního tématu, jsou podle ní dobře zvolená, neboť představují klíčové aspekty, bez kterých by se tradice neobešla. Všechny důležité prvky hodů jsou dle etnografky zmíněny.

Kroj: Etnografka objasňuje, že ačkoliv se oděv v průběhu let měnil a kroj nahrazovaly městské oděvy, u hodů zůstala zachována jeho dřívější podoba. Z toho důvodu se kroj stal jedním z důležitých hmotných atributů hodů, a tak je seznámení dětí s ním velmi vhodné. Barvy, které byly pro výrobu fěrtochů zvoleny hodnotí pozitivně. Také považuje za důležité využití třpytek a metalických akrylových barev, které mají představovat porty, jelikož třpytivost a lesk vyzdvihuje slavnostní ráz kroje. Také poukazuje na striktní genderové rozdělení spojené s hodovou tradicí, a proto považuje více než vhodné citlivým způsobem na to děti upozornit. Vnímá jako vhodné, že jsou všem dětem představeny jak části kroje ženského, tak mužského.

Zdobení stuhy: Přestože dle tradice připravuje vonici na beranici, a to i včetně mašle dívka chlapci, etnografka pozitivně hodnotí zapojení chlapců i děvčat do zdobení stuhy. Úprava této aktivity a zapojení všech dětí vyzdvihuje důležitost mašlí a stuh v lidovém oděvu a vede k uvědomění, že je součástí nejen ženského ale i mužského lidového oděvu.

Výroba růžiček: Zahnutí této aktivity podtrhuje nezbytnost tradičního zdobení vesnice, kterou měla být vyzdvižena slavnostní podstata hodů. Etnografka dále potvrzuje, že výroba papírových růžiček a jejich využití ke zdobení vychází z tradice. Výroba růží je podle ní spojována také se zpěvem lidových písní. Jelikož by pro děti předškolního věku bylo náročné zkombinovat zpěv a manuální činnost, navrhuje spustit reprodukovanou hudbu, která by zněla během tvorby růží. Dětem by tak mohla být ještě více přiblížena atmosféra při výrobě růží.

Zdobení žudra: V této aktivitě etnografka vnímá přímou návaznost na předchozí myšlenku zdobení vesnice a oceňuje rozšíření předchozí aktivity tím, že zdobení žudra dává smysl výrobě růží. Děti tak mají možnost pochopit, proč růže vyráběly a co se s nimi dále děje.

Hodové právo: Tuto část vnímá etnografka jako nepostradatelnou, jelikož hodové právo je nejdůležitějším hmotným atributem hodů. Sama dodává, že bez stárků hody být mohou, avšak bez práva nikoliv. Také oceňuje, že je zde použita dětmi předem vyrobená stuha, což upozorňuje děti na to, že stuhy nejsou pouze součástí fěrtochu nebo beranice, ale že stuha je použita i na právu.

Pečení tradičních slováckých koláčků: Volbu této aktivity hodnotí velmi pozitivně, jelikož pohoštění, které zahrnuje slovácké koláčky, je důležitou součástí hodů. Také zmiňuje, že se jí volba písně *Vařila sem trnku* líbí, protože povídky jsou součástí koláčků. Děti tak v rámci motivace zpívají o tom, co bude hlavní náplní aktivity.

Závěrečná slavnost: Etnografka tento bod výuky velmi oceňuje, jelikož děti mají možnost využít své znalosti a zkušenosti, které získaly a také své vlastní výrobky. Díky slavnosti si tak mohou děti celý proces hodů a jednotlivé aktivity, které v předchozích dnech vykonávaly, propojit. Za velmi důležitý považuje možná na první pohled nepatrný krok, kterým je úprava vlasů děvčat a ozdobení hlavy chlapců beranicemi. Tento krok podtrhuje slavnost daného okamžiku a vede k uvědomění, že hodoví aktéři musí být nejen nastrojeni v krojích, ale také správně upraveni.

Provázanost jednotlivých aktivit

V této otázce dochází ke společné shodě. Z reflexe učitelek vyplývá, že jednotlivé realizované aktivity děti postupně seznamovaly s hodovou tradicí.

Také ředitelka vnímá z analýzy příprav provázanost jednotlivých aktivit, jejich logické uspořádání, které vychází z lidové tradice.

Etnografka považuje aktivity za velmi dobře promyšlené. Potvrzuje, že je v aktivitách zachována také časová posloupnost průběhu tradice. Pozitivně hodnotí, že se začíná nejprve od samotných příprav a vrcholí závěrečnou slavností s využitím předchozí práce dětí.

Zhodnocení pedagogických strategií

Organizační forma: K volbě organizační formy se vyjadřuje pouze ředitelka, a to s doporučením zařadit individualizovanou nebo skupinovou činnost vzhledem k různému stupni zralosti dětí. Přes zvolenou organizační formu však učitelky ve své reflexi uvádí, že jsem v rámci aktivit využívala rozdělení a práci s dětmi v menších skupinách, díky čemuž jsem se mohla dětem věnovat také individuálně, což výrazně přispělo úspěšné realizaci.

Metody, prostředky a pomůcky: Ředitelka ve své reflexi navrhuje aktivity více rozšířit o aktivizující výukové metody. Učitelky naopak vnímaly během realizace snahu o zařazení co nejpestřejších činností, díky nimž se mohlo každé dítě vyjádřit sobě blízkým způsobem a zároveň zvládnout danou aktivitu. Zvolené výtvarné metody, techniky, prostředky a pomůcky byly dle učitelek vybrány vhodně s ohledem na práci s dětmi ve věku od 4 do 6 let. Etnografka pozitivně hodnotí, že jsou jednotlivé prvky hodů dětem nejen vysvětleny, ale dochází k přímému zapojení dětí skrze různé aktivity.

Cíle: Učitelky se ke stanovaným cílům nevyjadřují. Ředitelka však uvádí, že cíle jednotlivých aktivit korespondují s vybraným tématem a došlo k jejich naplnění. Navrhuje však uvést nabídku více cest ke splnění stanoveného cíle.

Etnografka se ke zhodnocení pedagogických strategií více nevyjadřuje.

Spolupráce studentky s pedagogy

K tomuto kritériu se vyjadřují pouze učitelky, jelikož byly přítomny realizaci sady aktivit. Ve své reflexi dosvědčují, že jsem veškeré aktivity předem konzultovala s pedagogy v mateřské škole.

Připravenost studentky na činnost

Z reflexe učitelek vyplývá, že prostředky a pomůcky byly vždy pečlivě připravené a průběh aktivit dopředu promyšlený. Také samotnou závěrečnou slavnost vnímají jako velmi dobře zorganizovanou. Ředitelka a etnografka se k tomuto kritériu nevyjadřují, jelikož nebyly přítomny během realizace.

Komunikace studentky s dětmi

Ředitelka, která se k tomuto kritériu vyjadřuje, uvádí, že z analýzy mých příprav vyplývá plynulá a přátelská komunikace s dětmi. Učitelky ani etnografka se k tomuto kritériu nevyjadřují.

Motivace dětí

Učitelky hodnotí motivaci dětí jako velmi působivou a efektivní, jelikož jsem skrze ni děti dokázala nadchnout pro připravené aktivity.

Zde dochází k souladu také s reflexí ředitelky, která vnímá motivaci dětí jako vhodnou a plynule navazující na následnou aktivitu. Dále konstatuje, že aktivity vycházely z názorného předvedení reálných předmětů i činností.

Etnografka pozitivně hodnotí vyzdvížení významu stárků v rámci motivace a také zapojení příběhu, který děti provází celou sadou aktivit až do jejího závěru. Využití Slováckých vystřihovánek a dalšího obrazového materiálu (především fotografie) vnímá jako významnou součást edukace dětí. Oceňuje také zahrnutí aktivit, které podporují smyslové vnímání.

Reakce dětí

Ředitelka a etnografka se k tomuto kritériu nevyjadřují, jelikož nebyly přítomny během realizace. Ovšem učitelky zaznamenaly, že aktivity děti oslovily a reagovaly na ně s nadšením.

Zpracování tématu (z pohledu lidové tradice)

Učitelky vnímají zpracování tématu jako vhodný způsob, jak postupně a přiměřeně seznámit děti s hodovou tradicí.

Podobný pohled má i ředitelka, která z pohledu lidové tradice považuje téma za dobře zpracované. Zaznamenává, že aktivity nevycházejí pouze z nastudované literatury, ale také z vlastní osobní zkušenosti.

Vzhledem k časové dotaci považuje etnografka sadu aktivit za zcela komplexní. Představení stárků, věnování se nehmotným atributům hodů včetně představení a vysvětlení jejich důležitosti, etnografka vnímá jako více než vhodné, pokud je naší snahou, aby se děti s tradicí celistvě seznámily. Velmi pozitivně pohlíží na záměr sady aktivit, a to vést děti k určitému pochopení, že hodová tradice je mnohem více než jen výsledná slavnost, lesk a barevnost krojů. Naopak jí předchází pečlivé přípravy a úsilí všech aktérů. Závěrečnou slavnost považuje za velmi zdařilý bod edukace, protože zde děti mají možnost využít své znalosti a zkušenosti, které získaly a také využít vlastní výrobky pro cílenou prezentaci před publikem. Díky tomu pak v jisté míře děti zažijí to, co zažívají sami nositelé tradice hodů.

Zpracování tématu (z pohledu předškolního vzdělávání)

Podle učitelek předkládané aktivity rozšiřují poznatky dětí a rozvíjí jejich tvůrčí a estetické cítění.

Podle ředitelky jsou aktivity vhodné pro děti daného věku (4–6 let) s ohledem na individuální přístup k odlišnostem dětí. Zároveň téma vnímá jako srozumitelně zpracované pro děti z dané mateřské školy, kde je hodová tradice každoročně velkou slávou obce.

Etnografka vnímá zpracování tématu jako vhodné také pro účely muzejní pedagogiky, jelikož aktivity dětem hravou formou přibližují tradici hodů.

Přínos sady aktivit

Učitelky ve svém hodnocení shrnují, že zvolené téma sady aktivit vnímají jako přínosné jak pro děti, tak pro celý kolektiv mateřské školy. Také uvedly, že jim sada aktivit byla inspirací pro jejich další práci.

Realizace sady aktivit pak byla podle ředitelky aktuální k danému období roku, kdy celá obec i škola žije přípravami na hodovou slavnost.

Etnografka spatřuje přínos pro děti předškolního věku z hlediska získávání obecného povědomí o veřejném dění v jejich konkrétní municipalitě a podpory podnětů k jejich identifikaci s etnografickým regionem. Následná nepřímá účast dětí na průběhu hodové tradice (například pozorování hodového průvodu) jim může umožnit díky předešlému bližšímu seznámení její hlubší vnímání a vcítění do role aktérů.

Využitelnost sady aktivit

Učitelky se k tomuto kritériu nevyjadřují, jelikož neanalyzovaly sepsané přípravy.

Ředitelka považuje zpracovaný materiál za výborný zásobník pro realizaci projektového týdne nejen v mateřské škole, ale i na prvním stupni základní školy. Hodnotí jej jako srozumitelný návod, který pedagogovi umožňuje aktivity pro děti připravit a realizovat.

Dále konstatuje, že z hlediska možností mateřské školy je realizace sady aktivit finančně náročnější. Pokud by byla sada opětovně realizována, ředitelka vnímá jako vhodnější kratší časový úsek, a to jeden týden. V tom případě by však nebylo možné zrealizovat všechny aktivity tak, jak jsou navrženy a bylo by nutné některé vynechat. Osobně jsem toho názoru, že by pak seznámení s hodovou tradicí nebylo komplexní a v souvislostech. Také některé využití výtvarné metody a techniky vyžadují práci rozložit do dvou dnů.

Ve zpracovaném materiálu ředitelka spatřuje prostor, který umožňuje téma rozšířit o další aktivity navazující na lidové tradice a zároveň rozvíjející i další klíčové kompetence dětí. Zde dochází s etnografkou ke vzájemné shodě.

Etnografka vnímá popis aktivit jako velmi zdařilý a pro člověka, který hody nějakým způsobem prožil, více než srozumitelný. Aktivity jsou podle ní rozepsány poměrně podrobně, a to včetně pracovních a ochranných pomůcek i jednotlivých detailů (např. rozměry stuh, recept na koláče).

4.2 Doporučení pro praxi mateřských škol

Jak již bylo pojednáno v teoretické části, seznamování dítěte s tradicemi a zvyky, kulturou a uměním prostupuje vzdělávacím obsahem Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání (2021). Společné oslavy, opakující se rituály mají svůj význam nejen z hlediska udržení lidové tradice, ale také děti vedou k jejímu porozumění na odpovídající úrovni, jejímu přijetí, radosti z ní i uvědomění si vlastní sounáležitosti s daným místem a skupinou lidí či neméně důležitému propojení života mateřské školy s životem obce, a to napříč generacemi. (Kunze & Salamander, 2011; Kupcová et al., 2021)

Mateřské školy by tak měly vytvářet příležitosti, při kterých se může dítě s tradicemi, které jsou součástí kultury, ve které žije, setkávat a poznávat je. Zpracovaná sada aktivit nabízí dětem předškolního věku setkání s prvky hodové tradice.

Doporučení vychází z vlastní reflexe, reflexe učitelek mateřské školy i analýzy mých příprav reditelkou mateřské školy a etnografkou.

Aktivita jsou určeny pro věkovou skupinu dětí od 4 do 6 let, přičemž učitel musí jednotlivé části aktivit v průběhu přizpůsobovat individuálním možnostem jednotlivců a specifickým konkrétní třídy.

Před realizací doporučuji věnovat dostatek času plánování, přípravě materiálů a výrobě jednotlivých pomůcek. Některé využití prostředky je nutné dopředu propočítat a změřit dle konkrétního počtu dětí. Pokud se zapojí více učitelů, časová dotace se výrazně zkrátí a příprava zefektivní.

Na samotnou realizaci je vhodné vyčlenit dva týdny. Učitel však musí brát v potaz, že práce s každou třídou je specifická, což se může odrazit i do časového harmonogramu. Některé děti potřebují více prostoru pro danou výtvarnou činnost, jiné ji mohou mít naopak ukončenou velmi rychle. Také některé výtvarné techniky a metody vyžadují práci rozložit do více dnů.

Ideální je realizovat sadu aktivit v menší skupině nebo ve více skupinách, případně při větším počtu dětí za spolupráce více učitelů.

Považuji za více než vhodné realizovat v tom pořadí, jak jsou uspořádány, jelikož na sebe navazují a tvoří tak komplexní celek.

Přestože je sada aktivit z pohledu hodové tradice celistvá, v případě vyšší časové dotace nabývá potenciálu pro její rozšíření. Učitelé mohou uvažovat nad zpracováním dalších částí kroje (výroba tureckého šátku pomocí barvení látky, výroba rukávců z papíru aj.) nebo

propojením hodové slavnosti také s průvodem po obci (kupříkladu vyjít s dětmi ven z mateřské školy, navštívit obecní úřad, základní školu). Součástí hodové tradice je i další občerstvení, které si mohou učitelé s dětmi přichystat. Ke zvážení je také vyšší zapojení rodičů do hodové slavnosti. (Děti mohou secvičené pásmo rodičům předvést, podobně jako chasa na hodové zábavě.)

Pokud se na přípravě a realizaci aktivit podílí více učitelů, otevírá se možnost zpracovat aktivity do podoby dalších organizačních forem (vzdělávací centra, skupinová výuka aj.). Také využití prostředky a pomůcky je možné pozměnit, mohou být použity kvalitnější, propracovanější nebo naopak levnější. Z hlediska financí potřebných pro realizaci může být řešením například oslovení sponzora nebo realizace sady aktivit v rámci volitelného kroužku.

Přestože aktivity vychází z hodové tradice konkrétní vesnice, sadu aktivit je možné realizovat s menšími úpravami i v dalších obcích regionu Uherskohradištska. Pokud učitelé jednotlivé aktivity přizpůsobí na základě svých znalostí a zkušeností s místní hodovou tradicí, myslím si, že tato práce může být odrazovým můstkem také pro mateřské školy napříč celou jižní Moravou.

Přestože jsou hody s právem specifické pro určitou oblast, věřím, že se sada aktivit může stát inspirací také mateřským školám na dalších místech České republiky, ať už se tam slaví hody, odpust, krmáš, posvícení nebo jiná lidová tradice (Večerková, 2023).

ZÁVĚR

Tématem této bakalářské práce teoreticko-aplikačního charakteru bylo využití hodové tradice ve výtvarné činnosti u dětí předškolního věku.

Toto téma jsem si zvolila proto, že lidová kultura je významnou hodnotou pro naši společnost. Jak vychází z teoretické části, lidová tradice i výtvarná činnost je ukotvena ve vzdělávacím obsahu Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání.

Přítomnost lidové tradice i výtvarné činnosti v tomto dokumentu by se tak měla promítat do vzdělávacích aktivit, které učitel nabízí. Proto jsem si v rámci praktické části zvolila vypracovat sadu aktivit na téma hodová tradice, kterou jsem také ve vybrané mateřské škole zrealizovala a za každou aktivitou reflektovala. Na evaluaci této sady aktivit se podílely také učitelky mateřské školy, ředitelka mateřské školy a etnografka.

Za cíl mé bakalářské práce jsem si zvolila představit konkrétní možnosti uplatnění hodové tradice v prostředí mateřské školy. Myslím, že tento cíl rezonuje celou prací a jeho naplnění lze spatřit v podobě teoretické části, vypracované sady aktivit i doporučení do praxe mateřských škol.

Cílem sady aktivit bylo přiblížit dětem hodovou tradici v obci, ve které se mateřská škola nachází, a podpořit tak vztah dětí k této tradici, její porozumění, přijetí i upevnění vztahu k místu, kde děti žijí a uvědomění si sounáležitosti s druhými lidmi. K naplnění cíle přiblížit tradici dětem jsem využila realizaci vytvořené sady aktivit ve vybrané mateřské škole. Ze zpětné vazby od dětí v průběhu aktivit i ze závěrečné slavnosti bylo patrné, že děti odchází nejen s novými znalostmi, ale i zkušenostmi a zážitky, které se mohly otisknout a v některých zakořenit. Do budoucna se otevírá také prostor pro výzkum efektů sady aktivit na tuto třídu i jednotlivce.

Věřím, že teoretická i praktická část se může stát inspirací také pro další mateřské školy, učitele, i každého člověka, který vnímá touhu zapojit se do kolektivní paměti a procesu kulturní transmise.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- Bittnerová, D. (2011). Kultura dětí a dětský folklor. In P. Janeček (ed.), *Folklor atomového věku: kolektivně sdílené prvky expresivní kultury v soudobé české společnosti* (s. 13-37). Národní muzeum a Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy.
- Brouček, S., & Jeřábek, R. (2007a). *Lidová kultura: Národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska, věcná část A-N*. Mladá fronta.
- Brouček, S., & Jeřábek, R. (2007b). *Lidová kultura: Národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska, věcná část O-P*. Mladá fronta.
- Dvouletý, M., Frolec, I., & Habartová, R. (2010). *Na paletě krojů: Slovácké slavnosti vína a otevřených památek*. Nadace Děti-kultura-sport.
- Ergashevich, A. (2021, 28. března). Folklore and it's role in the development of preschool children. *European Scholar Journal*, 2(3), 164-165. <https://tinyurl.com/2fspmbbr>
- Gaybullaevich, N. F. (2020). The role of folklore in the raising of children. *European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences*, 8(12), 181-186. <http://www.idpublications.org/wp-content/uploads/2021/01/Full-Paper-THE-ROLE-OF-FOLKLORE-IN-THE-RAISING-OF-CHILDREN.pdf>
- Gawlik, L. (1980). Dítě a tradice lidové kultury. In V. Frolec (ed.), *Dítě a tradice lidové kultury* (s. 17-22). Blok.
- Hazuková, H. (2022). *Výtvarné činnosti v předškolním vzdělávání*. Raabe.
- Hrabalová, O. (1980). Tradiční formy dětského folklóru a možnosti jejich uplatnění v současné společnosti. In V. Frolec (ed.), *Dítě a tradice lidové kultury* (s. 123-126). Blok.
- Hubáček, J. (1952). *Kulturně historická monografie Kudlovic a vlastivěda Napajedelska*. Uherské Hradiště.
- Jančář, J., Altman, K., Jeřábek, R., Jeřábková, A., Krist, J., Křížová, A., Ludvíková, M., Matuszková, J., Navrátilová, A., Pospíšilová, J., Pintířová, D., Šrámková, M., Toncrová, M., Toncrová, D., Uhlíková, L., Válka, M., & Večeřková, E. (2000). *Lidová kultura na Moravě*. Muzejní a vlastivědná společnost v Brně.

- Kirchnerová, V., & Rubešová, R. (2009). *Hravé tvoření pro malá stvoření*. Portál.
- Klvaňa, J. (1923). Lidové kroje na moravském Slovensku. In L. Niederle (ed.), *Moravské Slovensko I* (s. 97-252). Národopisná společnost československá.
- Kohl, M. (2003). *200 výtvarných činností: náměty pro tvořivost dětí od 3 let*. Portál.
- Kohl, M. (2006). *Výtvarné hrátky pro děti: náměty pro tvořivost dětí od 4 do 8 let*. Portál.
- Kohl, M. (2009). *Preschool art: it's the process, not the product!*. Gryphon house.
- Kraus, J., Červená, V., Holubová, V., Churavý, M., Klímová, J., Mejstřík, V. (2007). *Nový akademický slovník cizích slov*. Academia.
- Krist, J. M. (1967). *Živá tradice lidových zvyků na Uherskohradištsku*. Okresní osvětový dům v Uherském Hradišti.
- Kunze, P., & Salamander, C. (2011). *Malé děti potřebují rituály*. Computer press.
- Kupcová, Z., Nádvorníková, H., Růžičková, V., Svobodová, E., & Vondrušková, A. (2021). *Činnosti ke svátkům a tradicím v předškolním vzdělávání*. Raabe.
- Kurowska, B., & Łapot-Dzierwa, K. (2022). Edukacja plastyczna w przedszkolu w percepcji przyszłych nauczycieli. *Lubelski rocznik pedagogiczny*, 41(1), 189-205. <http://dx.doi.org/10.17951/lrp.2022.41.1.189-205>
- Langrová, J. (1980). Problémy mezigeneračního předávání kulturních informací v tradičním venkovském prostředí na přelomu 19. a 20. století. In V. Frolec (ed.), *Dítě a tradice lidové kultury* (s. 66-71). Blok.
- Lišková, M. (2006). *Hudební činnosti v předškolním vzdělávání*. Raabe.
- Maňák, J., & Švec, V. (2003). *Výukové metody*. Paido.
- Ministerstvo kultury. (nd). *Seznam nemateriálních statků tradiční lidové kultury České republiky*. <https://mk.gov.cz/seznam-nematerialnich-statku-tradicni-lidove-kultury-ceske-republiky-cs-299>
- Mišurcová, V. (1980). Funkce dětského folklóru v estetické výchově nejmenších. In V. Frolec (ed.), *Dítě a tradice lidové kultury* (s. 33-37). Blok.

- Nádvorníková, H. (2022). *Kognitivní činnosti v předškolním vzdělávání*. Raabe.
- Niederle, L., & Chotek, K. (1922). Zvyky a obyčeje. In L. Niederle (ed.), *Moravské Slovensko II* (s. 665-799). Národopisné museum československé.
- Oulehlová, A. (2021). *Lidové tradice v obci Sušice* [maturitní práce]. Školy Březová – střední odborná škola, základní škola a mateřská škola.
- Plevová, I., & Pugnerová, M. (2022). *Dětský výtvarný projev: V pedagogické praxi*. Grada.
- Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (2021). <https://www.msmt.cz/file/56051/>
- Skopová, K. (2007). *Hody, pústy, masopusty*. Filip Tomáš – Akropolis.
- Svobodová, E. (2010). *Prosociální činnosti pro předškolní vzdělávání*. Raabe.
- Švandová, L. (2009). *Taneční výchova pro předškolní děti*. Nipos.
- Tarcalová, L. (2009). *Hody s právem na Uherskohradištsku*. Slovácké muzeum v Uherském Hradišti.
- Tichá, A. (2009). *Učíme děti zpívat*. Portál.
- Valenta, J. (2008). *Metody a techniky dramatické výchovy*. Grada.
- Večerková, E. (2023). *Posvícení a hody v Čechách a na Moravě*. Vyšehrad.
- Volbrachtová, L. (1980). *Folklór v současném životě dítěte a jeho význam pro utváření etického a estetického nazírání*. In V. Frolec (ed.), *Dítě a tradice lidové kultury* (s. 28-32). Blok.
- Vondrová, P. (2005, 23. května). *Pojetí výtvarné výchovy v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání*. Národní pedagogický institut České republiky. <http://tinyurl.com/mr8wvpng>
- Vondrová, P. (2007). *Výtvarné techniky pro děti: hry a výtvarné činnosti pro děti ve věku od 4 do 9 let*. Portál.
- Zormanová, L. (2012). *Výukové metody v pedagogice*. Grada.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Aj. A jiné

Ed. Editor

Např. Například

RVP PV Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Výroba fěrtochů.....	34
Obrázek 2 Výroba šorců	36
Obrázek 3 Fěrtoch s mašlí a šorec	37
Obrázek 4 Výroba beranic	42
Obrázek 5 Beranice s kosírky	43
Obrázek 6 Zdobení stuh.....	47
Obrázek 7 Ozdobené stuhy	48
Obrázek 8 Růže z papíru.....	52
Obrázek 9 Drobné květiny	52
Obrázek 10 Zdobení žudra.....	56
Obrázek 11 Zdobení žudra chvojím.....	56
Obrázek 12 Nazdobené žudro	57
Obrázek 13 Zdobení práva.....	60
Obrázek 14 Hodové právo	61
Obrázek 15 Pečení koláčků.....	65
Obrázek 16 Slovácké koláčky.....	66
Obrázek 17 Hodová chasa	92

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Sada aktivit.....	30
-----------------------------	----

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P 1: Informovaný souhlas pro učitele a ředitelku mateřské školy

Příloha P 2: Informovaný souhlas pro rodiče

Příloha P 3: Protokol úvodní motivační aktivita

Příloha P 4: Protokol závěrečná slavnost – hody

Příloha P 5: Slovácká vystřihovánka – Děvčica a šohaj z Uherskohradištska

Příloha P 6: Postup tvorby fěrtochu

Příloha P 7: Postup tvorby šorce

Příloha P 8: Postup tvorby beranice s kosírky

Příloha P 9: Text a notový záznam písně *Před naším je mostek*

Příloha P 10: Postup zdobení stuhy

Příloha P 11: Tanec Hucké

Příloha P 12: Postup tvorby papírových růží

Příloha P 13: Dřevěná konstrukce na žudro

Příloha P 14: Říkání stárky a stárka

Příloha P 15: Výroba práva

Příloha P 16: Slovácké koláčky (ingredience, příprava těsta)

Příloha P 17: Pečení koláčků

Příloha P 18: Text a notový záznam písně *Vařila sem trnku*

Příloha P 19: Dům stárky

Příloha P 20: Dům stárka

Příloha P 21: Hra s právem

Příloha P 22: Závěrečná hodová slavnost

PŘÍLOHA P I: INFORMOVANÝ SOUHLAS PRO UČITELE A ŘEDITELKU MATEŘSKÉ ŠKOLY

Informovaný souhlas

Název výzkumného projektu:

Využití hodové tradice ve výtvarné činnosti u dětí předškolního věku

Informace o výzkumu:

Studentka závěrečného ročníku programu Učitelství pro mateřské školy ověřuje praktickou část své bakalářské práce v mateřské škole v X ve třídě Berušky. Jejím cílem je přiblížit dětem hodovou tradici v obci X pomocí společných výtvarných aktivit.

Prohlášení

Já níže podepsaný/-á potvrzuji, že

- a) byl(a) jsem informován(a) o realizaci a cíli výzkumného projektu a souhlasím s ním
- b) byl(a) jsem informován(a) o pořízení fotografií v prostorách mateřské školy a jejich využitím pro účely bakalářské práce
- c) souhlasím s uveřejněním názvu mateřské školy v bakalářské práci

Jméno a příjmení:

Dne:

Podpis:

PŘÍLOHA P 2: INFORMOVANÝ SOUHLAS PRO RODIČE

Informovaný souhlas

Název výzkumného projektu:

Využití hodové tradice ve výtvarné činnosti u dětí předškolního věku

Informace o výzkumu:

Studentka závěrečného ročníku programu Učitelství pro mateřské školy ověřuje praktickou část své bakalářské práce v mateřské škole v X ve třídě Berušky. Jejím cílem je přiblížit dětem hodovou tradici v dané obci pomocí společných výtvarných aktivit. Aktivity budou probíhat během pracovních dnů v měsíci listopadu v rámci běžného pobytu dětí v mateřské škole.

Prohlášení

Já níže podepsaný/-á potvrzuji, že

- a) souhlasím s účastí svého dítěte na aktivitách spojených s ověřením praktické části bakalářské práce
- b) byl(a) jsem informován(a) o realizaci a cíli výzkumného projektu
- c) dobrovolně souhlasím s pořízením fotografií během aktivit a jejich využitím pro účely bakalářské práce

Jméno a příjmení zákonného zástupce:

Dne:

Podpis:

PŘÍLOHA P 3: PROTOKOL ÚVODNÍ MOTIVAČNÍ AKTIVITA

Organizační forma: řízená činnost

Metody: rozhovor, předvádění, vyprávění (Maňák & Švec, 2003), myšlenková mapa (Zormanová, 2012)

Cíl v jazyce učitele:

- Motivovat děti pro sadu aktivit
- Představit dětem úlohu stárka a stárky

Cíl v jazyce dítěte:

- Vyjádřit zájem o realizaci hodů v mateřské škole
- Zapojit se do tvorby myšlenkové mapy

Klíčové kompetence:

Dítě dokáže vyjádřit zájem o realizaci hodů v mateřské škole.

Činnostní a občanské kompetence

Dítě chápe, že se může svobodně rozhodovat. Rozumí, že zájem o to, co se kolem děje je přínosem. Váží si práce i úsilí druhých.

Dítě se dokáže zapojit do tvorby myšlenkové mapy.

Komunikativní kompetence

Dítě ovládá řeč, rozumí slyšenému, slovně reaguje a samostatně vyjadřuje své myšlenky.

Prostředky: Vystřihovánka Děvčica a šohaj z Uherskohradištska, kresba domu děvčice rozměr A3, kresba domu šohaje rozměr A3, kreslicí papír, obrázky (stárek a stárka, kroje, papírové růžičky, chvojí, žudro, tanec, zpěv, občerstvení, právo)

Pomůcky: mobilní telefon, reproduktor, pastelky/tužky, tuhé lepidlo, košík

Charakteristika dětí: Úvodní motivace se účastnilo 18 dětí. Děti reagovaly s nadšením a zájmem, že se bude dít něco odlišného než v jiné dny v mateřské škole. Byla jsem překvapena přehledem některých dětí o tématu. Když jsem se zeptala, zda bylo některé z dětí na hodech, většina zvedla ruku. Jedna dívka dokonce odpověděla: „*No jasně, že byla. Tam chodí všichni!*“

Děti odpovídaly na otázky, zapojovaly se a zdálo se, že jsou dostatečně motivovány k prozkoumávání předloženého tématu.

Průběh:

Na úplný začátek jsem pustila písničku *Před naším je mostek*, která je dostupná na stránkách Folklorní akademie⁸, a zavolala na děti: „*Co to tady zní? Slyšíte tu písničku?*“ Počkala jsem, až děti píseň zaregistrují, zaposlouchají se a pak jsem je zavolala, aby šly za mnou, že si spolu zatančíme. Chytli jsme se za ruce, utvořili kruh a šli do rytmu písničky po kruhu. Pak jsme zkusili jít svižnějším krokem s výrazným zhoupnutím v kolenou. Poté jsme zastavili a několikrát se otočili kolem své osy, a to o poloviny. Já jsem dětem pohyby předváděla, děti se snažily napodobovat.

Usadili jsme se na zem a začala jsem vyprávět: „*Byl jednou jeden malý bílý dům, měl dvě okna a červenou střechu,*“ ukázala jsem dětem kresbu domu (viz příloha 19) „*spodní část domu lemovala modrá barva. Kolem domu rostla zvláštní rostlina.*“ Vytáhla jsem z košíku větvíčku, poslala ji po kruhu a nechala děti, aby k ní přivoněly, promnuly ji v dlaních. Zeptala jsem se, zda někdo ví, jak se jmenuje. Až po chvíli jedno z dětí odpovědělo, že je to přece rozmarýn.

Pokračovala jsem: „*Byl také druhý, o něco větší, dům. Měl čtyři okna, červenou střechu a byl zdobený nádhernými ornamenty,*“ ukázala jsem dětem druhý obrázek (příloha 20) „*pod jeho okny rostla taková zvláštní rostlina, jestlipak uhádnete, jak se jmenuje?*“ Vytáhla jsem z košíku větvíčku a dala dětem. Děti si ji prohlédly, avšak nevěděly. Prozradila jsem jim, že se této rostlině lidově říká *krušpánek* (zimostráz vždyzelený).

„*V prvním domečku bydlí děvčička, říkají jí Anička,*“ ukázala jsem postavu dívky ze Slovácké vystřihovánky – Děvčica a šohaj z Uherskohradištska, pokračovala jsem „*a v druhém domečku bydlí šohaj, jmenuje se Janíček,*“ ukázala jsem postavu mládence z vystřihovánky. „*Anička a Janíček mají rádi folklor a lidové tradice, proto se letos chtějí stát hlavním párem v chase, stárky hodů!*“ řekla jsem.

Poté jsem se dětí ptala: „*Kdo z vás ví, co to jsou ty hody? Co si pod tímto pojmem představujete? Kdo z vás byl někdy na hodech? Znáte slova stárek a stárka? Kdo to je?*“ Znovu jsem dětem ukázala rozmarýn a krušpánek. „*Tyto rostliny jsou běžné a můžeme je najít v mnoha zahradách. Má někdo z vás doma rozmarýn? A kdo má doma krušpánek? U stárka a stárky však mají svůj význam. Rozmarýn i krušpánek se při hodové slavnosti v mnoha vesnicích hojně využívají. Napadá vás jak?*“

⁸ <https://www.folklorni-akademie.cz/pisnicka/pred-nasim-je-mostek-hluk-2019>

Položila jsem doprostřed kruhu mezi děti velký kreslicí papír. Napsala jsem do středu papíru velkými hůlkovými písmeny slovo HODY a nalepila obrázek stárka a stárky. Zeptala jsem se dětí: „*Vidím, že už o hodech leccos víte, co myslíte, že má takový stárek a stárka na starosti? Co všechno si musí přichystat?*“ Jejich nápady jsem zapisovala a vytvářela myšlenkovou mapu. (Například jsem pojem hody spojila s pojmem právo, papírové růžičky, chvojí a žudro). Snažila jsem se děti různými nápovědami navést na typické prvky jako jsou kroje nebo tanec hodové chasy. Některá slova, která jsem zapisovala, jsem také ihned doplňovala předem vytisknutými obrázky, aby byla myšlenková mapa srozumitelná i dětem. Ty navrhovaly, že na hodech jsou stárci, kroje, tanec, hudba i krásná výzdoba. Myšlenkovou mapu jsem připevnila na viditelné místo ve třídě.

Na závěr jsem se snažila děti motivovat a připravit pro nadcházející sadu aktivit, která nás bude po dobu několika týdnů provázet: „*Jak vidíte na plakátu, stárek a stárka mají před sebou opravdu spoustu příprav, než se budou moct hody konat. Co kdybychom jim společně pomohli a hody si připravili v mateřské škole?*“ Poté jsem děti vyzvala, aby ty, které se chtějí zapojit, se společně se mnou postavily a vyskočily.

Reflexe:

Zpracování motivace: Na písničku, kterou jsem vybrala, děti velmi dobře reagovaly. Zaujala je, což vedlo k tomu, že se utišily a začaly se soustředit. Bez otálení se přidaly k tanci, což vedlo také k podpoře vnímání rytmu u dětí. Zaujali je též stárci Anička a Jeníček z vystřihovánek, jejichž příběh jsem dětem začala vyprávět. Věřím, že k názornosti přispěly i mnou namalované domy, ve kterých stárci z motivačního příběhu bydlí a využití rostlin, se kterými děti mohly manipulovat. Napjatě poslouchaly vyprávění o šohaji a děvčici. Myslím, že to byl vhodný způsob, jak děti pro téma motivovat.

Vhodnost aktivity: Zdálo se, že děti zvládají jednotlivé činnosti bez problémů. Myslím, že byly přiměřené jejich věku.

Volba pedagogické strategie: Využití metody myšlenkové mapy mělo pozitivní přínos, jelikož se děti do její tvorby aktivně zapojily. Vytvořená mapa tak získala potenciál stát se průvodcem celé sady aktivit. Aktivita podporovala tvořivost dětí, komunikativnost, seznamovala s tématem konkrétně a celostně. Zvolené cíle podle mě vystihly můj záměr a vychází ze zvoleného tématu. Věřím, že se mi je podařilo naplnit. Co se týká využitých prostředků a pomůcek, nejvíce času mi zabralo malování domů na výkresy papíru a shánění vystřihovánky. Obtížné bylo sehnat rozmarýn a krušpánek.

Připravenost na činnost: Myslím, že jsem byla dopředu dobře připravená. Během aktivity nedošlo k nenadálým situacím nebo zbytečným prodlevám.

Přístup k dětem: Snažila jsem se dát dětem prostor, aby se k tématu vyjádřily. Zdálo se, že otázkám, které jsem kladla, děti rozuměly, protože vycházely z jejich vlastní zkušenosti. Má snaha o aktivní zapojení dětí vedla k jejich vyššímu zájmu. Když děti chvílemi od tématu odbíhaly, snažila jsem se je nasměrovat zpět.

Závěr motivace: O zpětnou vazbu jsem děti požádala pomocí pohybové aktivity. Děti vyjádřily svůj zájem a nadšení stárkovi a stárce s hody pomoci. Myslím tedy, že se naplánovaná motivace zdařila, a dokonce předčila má očekávání.

Návrhy na změny, doporučení do praxe: Slováckou vystřihovánku doporučuji s dostatečným předstihem zakoupit přímo v Uherském Hradišti. V případě že učitel nemá přenosný reproduktor s připojením přes Bluetooth, může písničku spustit klasicky přes stolní počítač.

PŘÍLOHA P 4: PROTOKOL ZÁVĚREČNÁ SLAVNOST – HODY

Organizační forma: řízená činnost

Metody: rozhovor, produkční metody (Maňák & Švec, 2003), hra v roli (Valenta, 2008)

Cíle v jazyce učitele:

- Seznámit děti s průběhem hodové slavnosti
- Představit dětem praktické využití výrobků při hodové slavnosti

Cíle v jazyce dítěte:

- Zúčastnit se hodové slavnosti v mateřské škole
- Využít výrobky během hodové slavnosti v mateřské škole

Klíčové kompetence:

Dítě se dokáže zúčastnit hodové slavnosti v mateřské škole.

Sociální a personální kompetence

Dítě se dokáže ve skupině prosadit i podřídit. Uplatňuje základní pravidla společenského styku.

Kompetence k učení

Dítě má elementární poznatky o světě lidí a kultury, který dítě obklopuje.

Dítě umí využít výrobky během hodové slavnosti v mateřské škole.

Činnostní a občanské kompetence

Dítě si váží práce a úsilí, jak vlastní, tak druhých. Má smysl pro povinnost ke hře a k úkolům přistupuje odpovědně.

Prostředky: fěrtochy, šorce, beranice, nazdobené stuhy, žudro, právo, slovácké koláčky, papíry

Pomůcky: Gumičky do vlasů, hřebínky, černé kalhoty/legíny, bílá trička, zařízení pro přehrání písniček, Slovácká vystřihovánka Děvčica a šohaj z Uherskohradištska, pastelky

Charakteristika dětí: Ve třídě mezi dětmi panovala slavnostní atmosféra. Zúčastnilo se 18 dětí a to 9 chlapců a 9 dívek. Děti byly samy překvapeny z toho, co všechno vlastně za celou dobu dokázaly vyrobit. Projevily radost, když si výrobky na sebe oblekly a nadšení, že si je budou moci nechat a předvést tak doma.

Průběh aktivity:

Před začátkem aktivity se děti převlekly do bílých triček a černých kalhot, legín nebo punčoch. Na základě mé žádosti toto oblečení dětem ochotně zajistili jejich rodiče.

Motivace

Na začátku jsme se s dětmi posadili na koberec do kruhu. Dnes se za dětmi naposled přišel podívat šohaj Janíček a děvčica Anička: „*Vůně upečených koláčů je cítit po celé vesnici, a to znamená jediné, naše hody v mateřské škole jsou už tady! Po několik týdnů jsme společně vyráběli, tvořili, zdobili a také pekli. Věnovali jsme tomu spoustu času, příprav a úsilí. Zvedněte ruku, kdo z vás si vzpomene, co jsme všechno vytvořili?*“ Děti se hlásily a vzpomínaly.

Hlavní část

Rozdělila jsem děti na dvě skupiny. Chlapce jsem zavedla do druhé místnosti, kde jsem pro ně připravila papíry a pastelky. Jejich úkolem bylo nakreslit Janíčkovi a Aničce, jak si představují stárka a stárku.

Mezitím jsem děvčata oblékala do vyrobeného kroje. Zapletla jsem každé copánek a pak postupně oblékala šorce, fěrtochy a vázala mašle do pasu. Z holčiček se tak staly krojované děvčice. Děti, které mezitím čekaly, spontánně zpívaly a tančily na písničku *Zlatá brána*.

Před dveře jsem umístila žudro a děvčice i s učitelkou se schovaly do místnosti za nimi, tak jak to dělá stárka, když plná slavnostního napětí očekává za dveřmi svého domu příchod svého stárka s celým průvodem.

Vrátila jsem se pro chlapce a pomohla jim nasadit na hlavu beranice, které si vyrobili. Řekla jsem: „*Dnes jste se stali šohaji hodové chasy! Co myslíte, jak se takový šohaj chová? Měl by být veselý, zpívat, tančit a hrdě kráčet v průvodu.*“ Seřadila jsem chlapce za sebe a pustila písničku v *Mistříně na dolině*, která je dostupná na YouTube.⁹ Vyzvala jsem chlapce, aby hrdě a do rytmu spolu se mnou pochodovali po různých místnostech mateřské školy, podobně jako hodová chasa za hlučného veselí obchází vesnici. Po chvíli jsme se zastavili, ztišila jsem hudbu a řekla: „*Chlapci však nechodí celý den v průvodu sami. Kdo tady chybí? Šohaj má přece také svou tanečnici! K té by měl být pozorný, starat se o ni, chránit ji a také s ní tančit. Pojďme tedy vyzvednout vaše tanečnice a hodové právo!*“ Nakonec jsme přišli před dveře se zdobeným žudrem, odkud jsme měli vyzvednout děvčice.

⁹ <https://www.youtube.com/watch?v=pTbJ3IovbuI>

S mou pomocí šohaji odrecitovali říkání stárka. Děvčice v krojích slavnostně vyšly skrze žudro i s právem v ruce za námi, seřadily se před žudro a odpověděly šohajům říkáním stárky. Právo předaly do ruky šohajům.

Rozdělila jsem děti do tanečních párů a seřadila za sebe. Průvodem za zvuku dechové hudby jsme prošli znovu místnostmi mateřské školy a zamířili navštívit druhou třídu. Pak jsme si zahráli hru s právem, která je popsána v příloze 21.

Dále proběhlo skupinové i párové focení dětí v žudru. Poté děti utvořily kruh a zazpívaly si písničku *Vařila sem trnku*, pak se opět rozdělily do párů a zkusily si zopakovat naučenou choreografii tance na písničku *Před naším je mostek*. Další fotografie z tohoto dne se nachází v příloze 22.

Obrázek 17 Hodová chasa

Závěr

Nakonec jsme se s dětmi posadili do kruhu na zem. Zeptala jsem se dětí, co se jim na celých hodech a na jejich přípravě nejvíce líbilo, zda by si něco chtěly zopakovat a proč.

Stárek Janíček a stárka Anička se s dětmi rozloučili: „*Děkujeme vám děti, že jste nám pomohly připravit tak krásné hody! Budeme se těšit třeba zase příští rok! Na shledanou!*“

Hodnocení aktivity:

Výběr tématu: Myslím, že bez realizace závěrečné slavnosti by předešlé aktivity byly pro děti sice zajímavé a přínosné, avšak postrádaly by určitou ucelenou představu hodů a smysl,

proč všechny ty věci vyráběly. Proto jsem ráda, že se i tuto poslední část podařilo úspěšně zrealizovat. Těší mě, že se zapojili také rodiče a učitelky z mateřské školy a přispěli tak k možnosti závěrečnou slavnost realizovat.

Zpracování motivace: Myslím, že rekapitulace jednotlivých aktivit dětí nadchla k závěrečné slavnosti. Také k jejich motivaci přispívala slavnostní atmosféra, která v mateřské škole ten den panovala.

Vhodnost aktivity: Věřím, že se mi podařilo vybrat klíčové části hodové slavnosti a představit je způsobem, který je blízký dětem.

Závěr aktivity: Myslím, že závěrečné zhodnocení ze strany dětí vhodně celou sadu aktivit zakončilo.

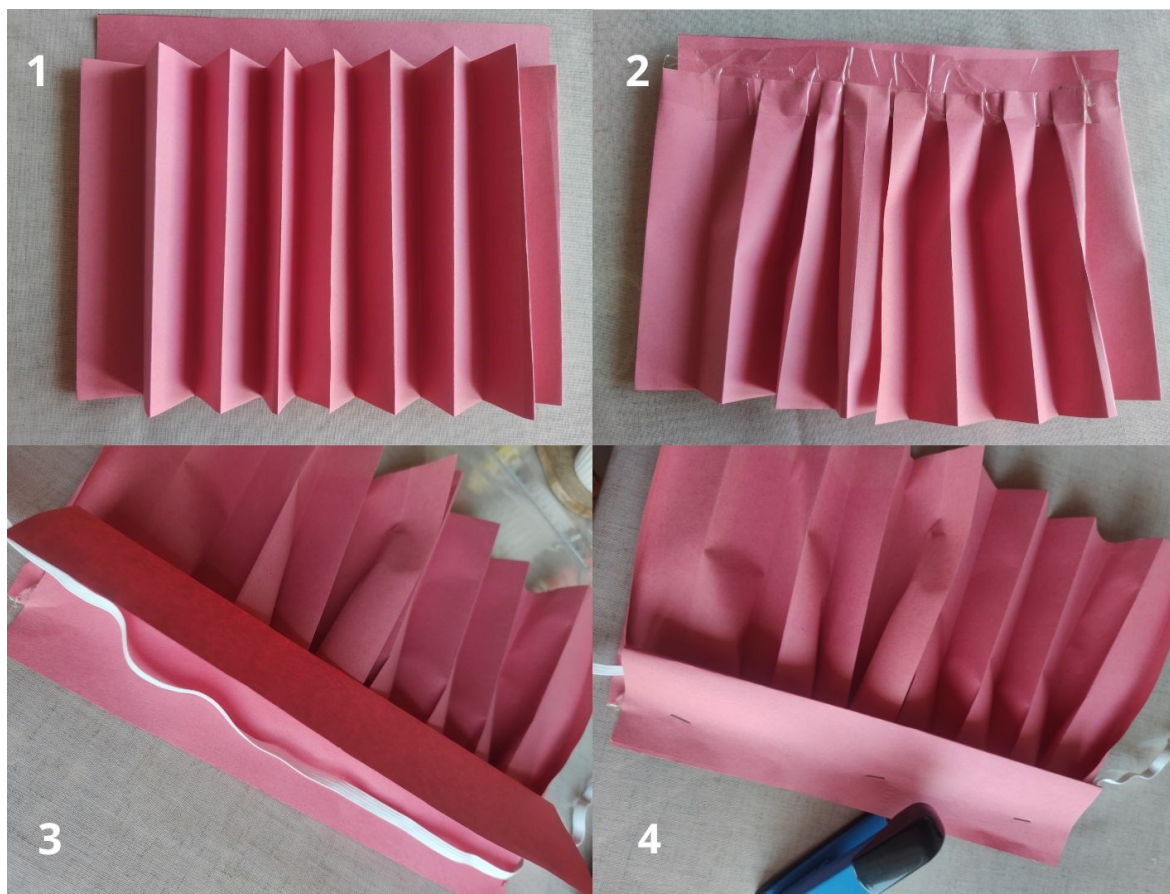
Návrhy na změny a doporučení pro praxi: Přidala bych doporučení, a to mít u sebe před začátkem slavnosti lepicí pásku, náhradní kloboukovou gumu a sešívačku a mít dopředu jmenovkami označené vyrobené části krojů, aby oblékání mělo hladký průběh. Také je důležité všechny výrobky před začátkem zkontrolovat, aby se učitelka nemusela až během slavnosti věnovat rozpadajícím se fěrtochům nebo neseđícím beranicím. Přece jen hlavním materiálem je papír, a tak mají výrobky určitou omezenou životnost.

PŘÍLOHA P 5: SLOVÁCKÁ VYSTŘIHOVÁNKA – DĚVČICA A ŠOHAJ Z UHERSKOHRADIŠŤSKA

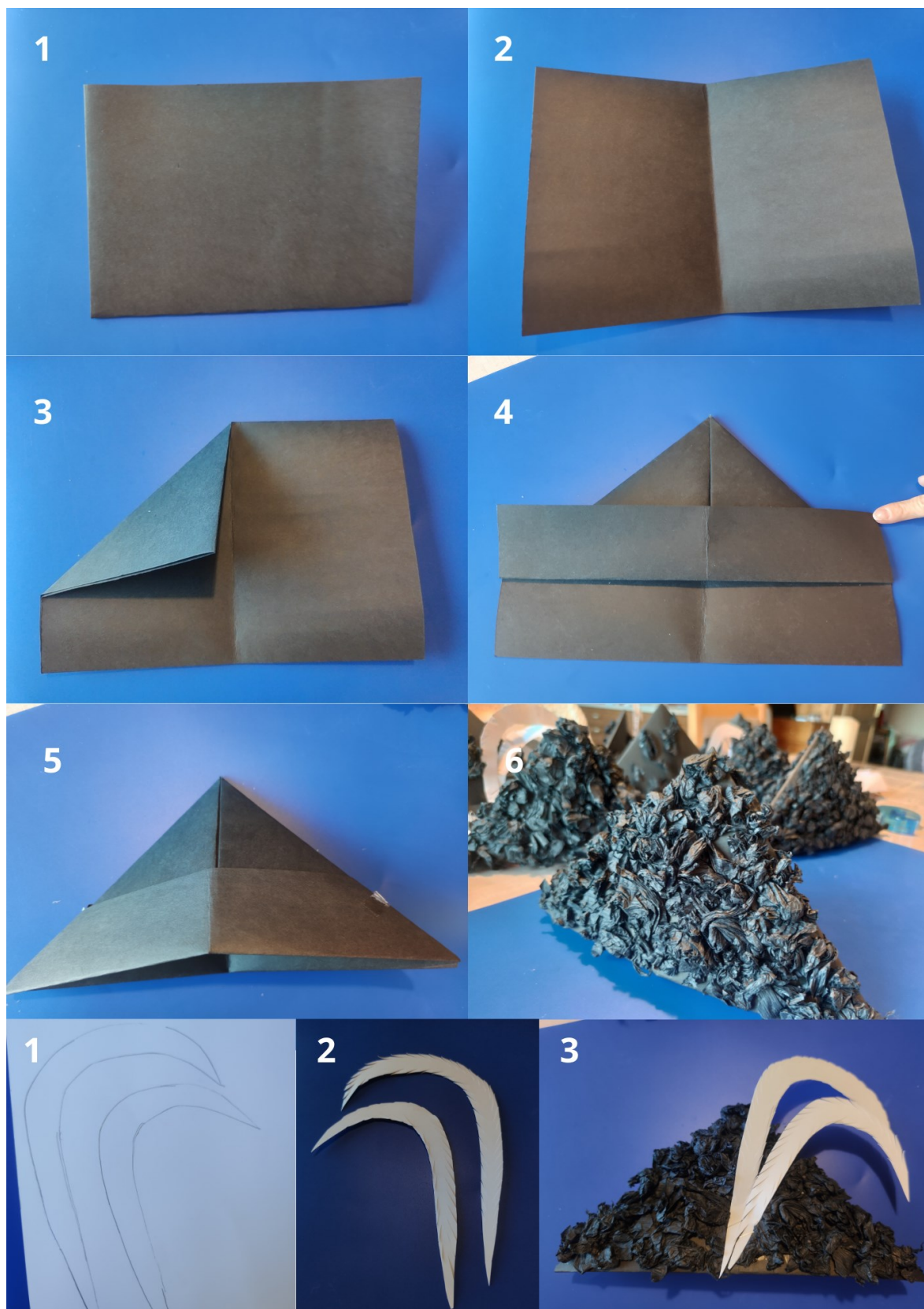
PŘÍLOHA P 6: POSTUP TVORBY FĚRTOCHU

PŘÍLOHA P 7: POSTUP TVORBY ŠORCE

PŘÍLOHA P 8: POSTUP TVORBY BERANICE S KOSÍRKY

PŘÍLOHA P 9: TEXT A NOTOVÝ ZÁZNAM PÍSNĚ *PŘED NAŠÍM JE MOSTEK*

Před naším je mostek

The image shows a handwritten musical score for the song "Před naším je mostek". The score is written on four staves of music. The title "Před naším je mostek" is written at the top. The music is in G major (one sharp) and 2/4 time. The melody is written in treble clef. The first staff starts with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a 2/4 time signature. The melody consists of quarter notes: G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4. The second staff continues with quarter notes: F#4, E4, D4, C4, B3, A3, G3. The third staff starts with a repeat sign and contains quarter notes: G3, F#3, E3, D3, C3, B2, A2, G2. The fourth staff ends with a repeat sign and contains quarter notes: G2, F#2, E2, D2, C2, B1, A1, G1.

Text k písni *Před naším je mostek*

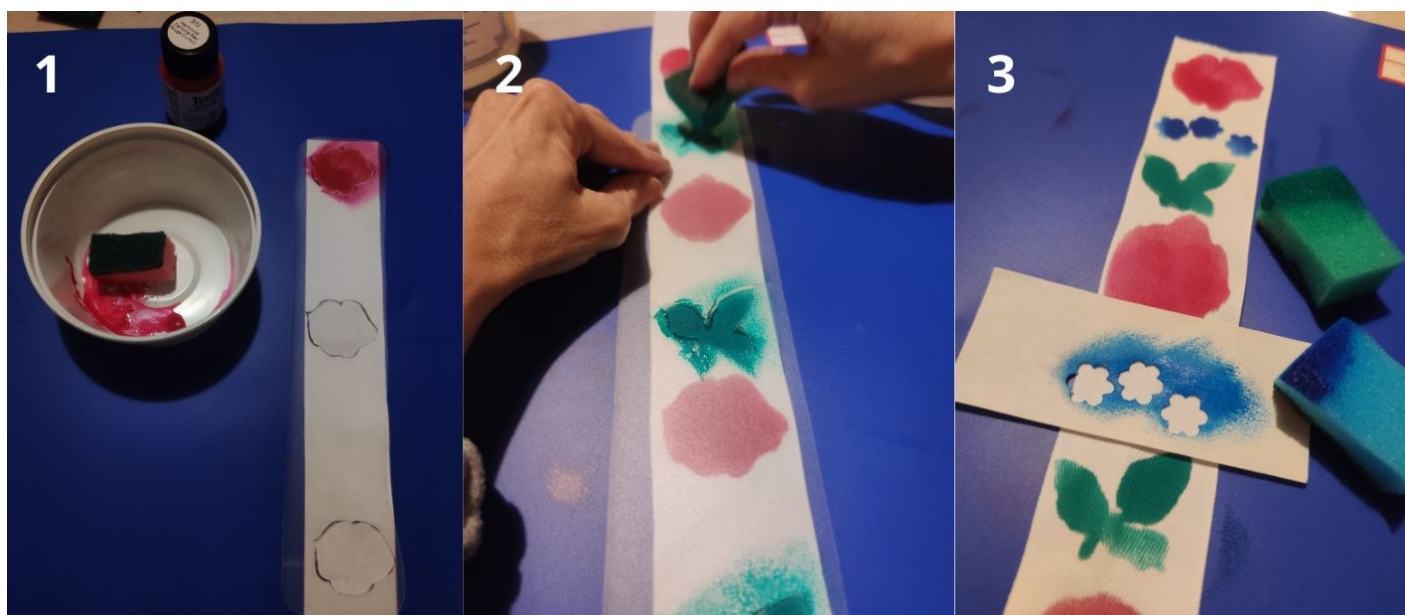
[: Před naším je mostek prohýbá sa:]

[: na něm jatelinka, na něm jatelinka zelená sa:]

[: A pod tym mostečkem drobné rybky:]

[: chytá jich má milá holuběnka sivá mně sa líbí:]

PŘÍLOHA P 10: POSTUP ZDOBENÍ STUHY

PŘÍLOHA P 11: TANEC HUCKÉ

Choreografie je sestavena na píseň *Před naším je mostek*.

Část zpěv

- Děti v páru se postaví vedle sebe. Dívka stojí po pravici chlapce. Chlapec drží dívku kolem pasu pravou rukou. Dívka položí svou levou ruku na pravé rameno chlapce. Pravou ruku má dívka připáženou podél těla. Oba jsou vytočeni čelem mírně k sobě. Chlapec má levou ruku v pokrčení vzpažmo. Děti udělají vnější nohou mírný krok dopředu. Poté střídavě přenáší váhu z vnější nohy na vnitřní, chodidla přitom zůstávají na podlaze. Během této části děti zpívají.

Část tanec

- Postavení horní poloviny těla zůstává stejné, mění se pohyb nohou. Oba ve dvojici zaráz vyšvihnou napnutou vnitřní nohu mírně před sebe, vnější nohou přitom na místě poskočí. Poté přešlápnu na vnitřní nohu, vnější nohu pokrčí zánožmo a poskočí na místě na vnitřní noze. Tento pohyb opakují celkem šestkrát.
- Na druhou část tance děti přechází mírným podupem oběma chodidly. Poté nastává víření na pravou stranu o čtvrtiny. Dvojice se během toho otočí dvakrát kolem své osy. Dívka couvá a chlapec se posouvá vpřed. Chlapec vykročí vnitřní nohou vpřed a dívka vnitřní nohou vzad. Nohy děti střídají a chodidly došlapávají celou plochou na zem.

Část zpěv

- Držení je stejné jako v předchozí části zpěv.

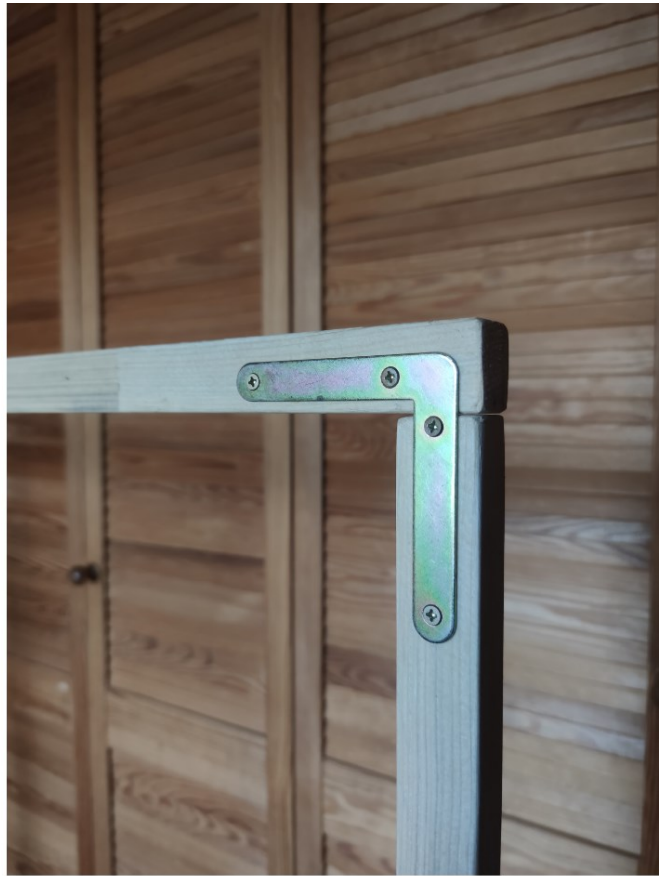
Část tanec

- Zopakování kroků z části tanec.

PŘÍLOHA P 12: POSTUP TVORBY PAPIROVÝCH RŮŽÍ

PŘÍLOHA P 13: DŘEVĚNÁ KONSTRUKCE NA ŽUDRO

PŘÍLOHA P 14: ŘÍKÁNÍ STÁRKY A STÁRKA

Říkání stárka

Došli jsme k domečku, kde stárka bývá.

Nazdobené právo má, každý se rád podívá.

Vyjdi stárečko ze dveří ven a ukaž právo všem! Veselo muziko!

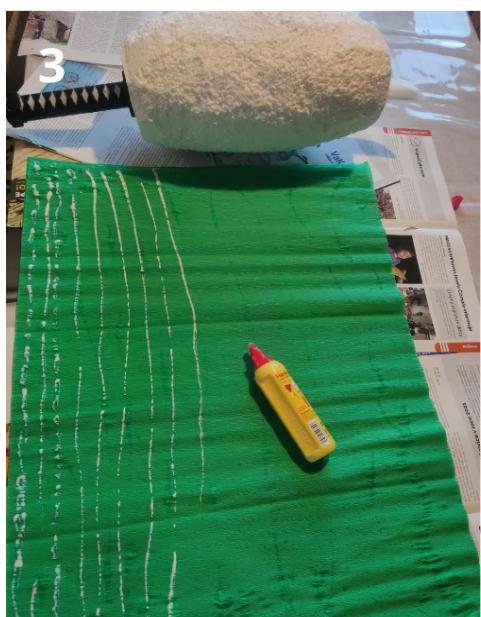
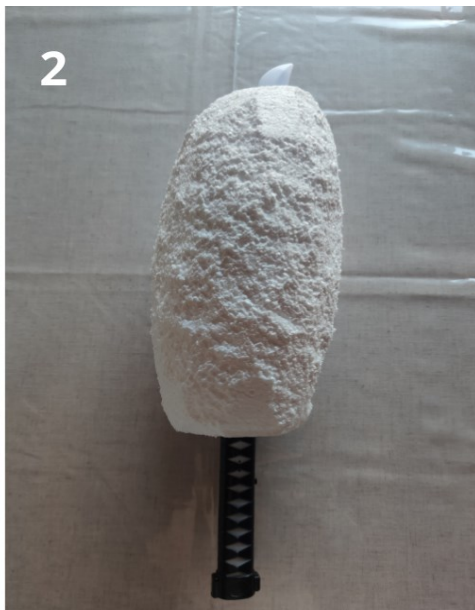
Říkání stárky

Vítám tě stárku, aj celú chasu!

Právo mám nazdobené, dívej na tu krásu.

Jako vaša stárečka, nabídnu vám voňavého koláčka! Veselo muziko!

PŘÍLOHA P 15: VÝROBA PRÁVA

PŘÍLOHA P 16: SLOVÁCKÉ KOLÁČKY (INGREDIENCE, PŘÍPRAVA TĚSTA)

Na 100 koláčků budeme potřebovat:

- *Ingredience na těsto* – 300 g hladké mouky, 300 g polohrubé mouky, špetka soli, 100 g moučkového cukru, kostka kvasnic, 250 ml mléka, 3 žloutky a 1 celé vejce, 150 ml oleje
- *Ingredience na tvarohovou náplň* – 750 g tvarohu, 100 g krystalového cukru, 4 vanilkové cukry, 100 g rozinek, 50 ml vody
- *Ingredience na povidlovou náplň* – povidla, prášek na vanilkový pudink
- *Ingredience na posypku* – 250 g hladké mouky, 125 g másla, 125 g moučkového cukru, 1 vanilkový cukr, 1 žloutek
- 1 vejce na potřetí, mouka na podsypávání podložky, citronová šťáva

Příprava těsta

Jako první jsem připravila těsto. Mouku jsem prosála a udělala v ní důlek. Do důlku jsem nasypala odvážené množství cukru a rozdrobila kostku kvasnic. Nakonec jsem to celé přelila mlékem a mísu zakryla utěrkou asi na 15 až 30 minut, než vzešel kvásek. Poté jsem přidala vejce, olej, špetku soli a pro lepší nakynutí kvásku ještě několik kapek citronu. Těsto jsem dobře vymíchala a dala na hodinu a půl kynout.

PŘÍLOHA P 17: PEČENÍ KOLÁČKŮ

Příprava těsta

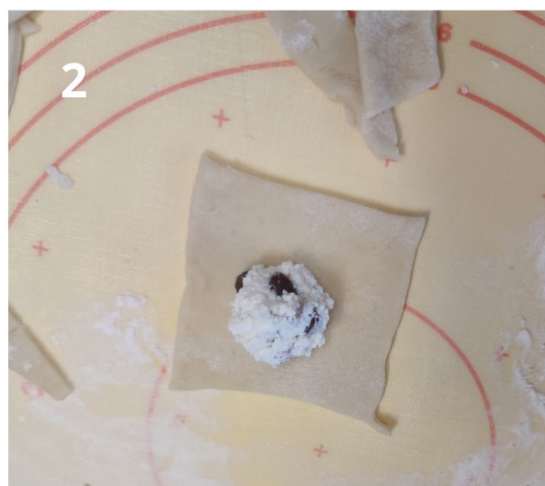
Příprava povidlové náplně a posypky

Příprava tvarohové náplně

Práce s těstem

PŘÍLOHA P 18: TEXT A NOTOVÝ ZÁZNAM PÍSNĚ *VAŘILA SEM TRNKU*

1. Va - ři-la sem trn - ku, trn - ku, trn - ku, v ma-lo-va-ném hrn - ku, hr - neč - ku

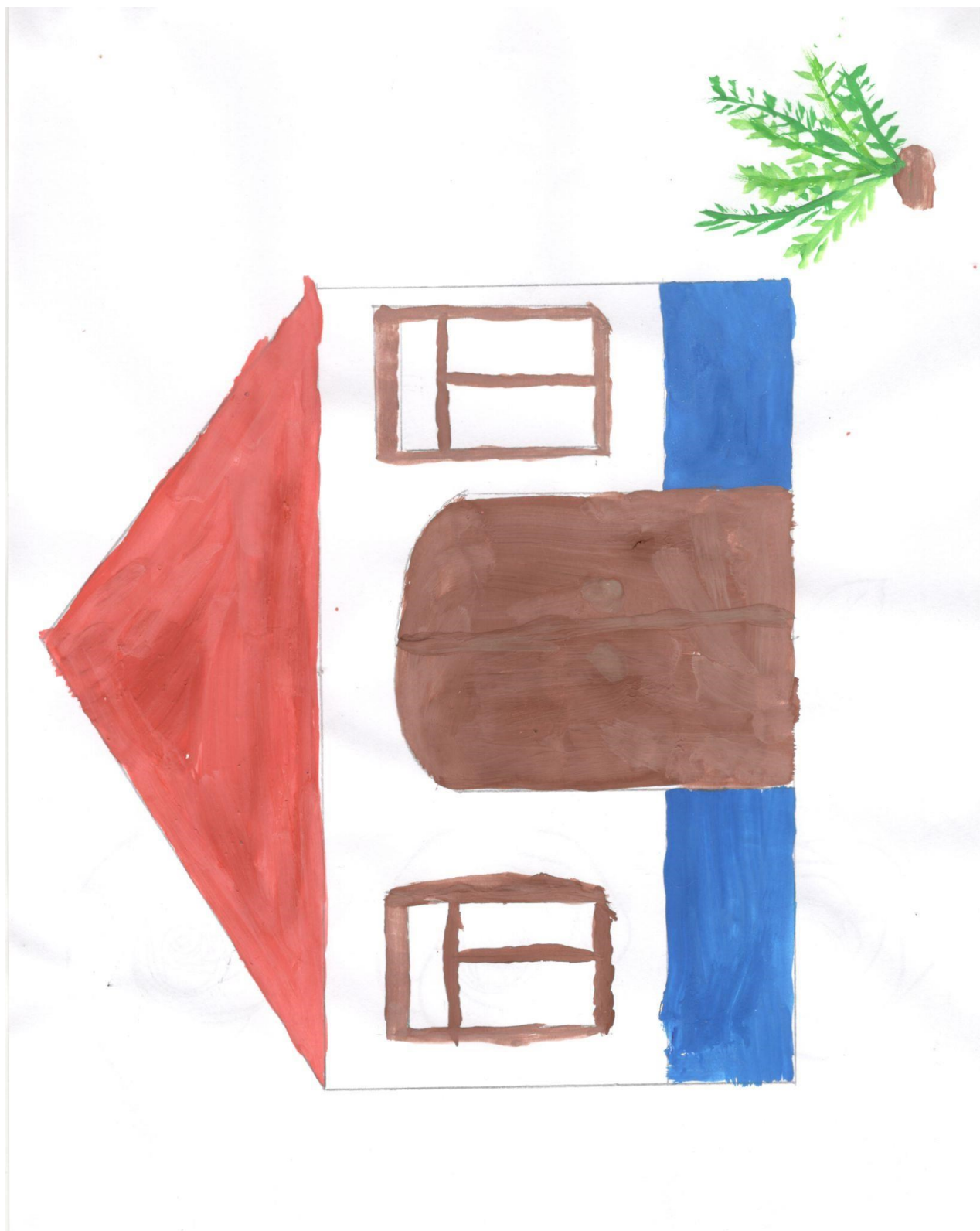
Text k písni *Vařila sem trnku* (záměrná záměna dívčího jména):

„Vařila sem trnku, trnku, trnku,
v malovaném hrnku, hrnečku.

Vařila ju Anča, Anča, Anča,
aby byla sladká, sladučká.

Vařila sem trnku, trnku, trnku,
to pro tebe Janku, Janíčku.“

PŘÍLOHA P 19: DŮM STÁRKY

PŘÍLOHA P 20: DŮM STÁRKA

PŘÍLOHA P 21: HRA S PRÁVEM

Aktivita k závěrečné slavnosti:

Vysvětlila jsem dětem, že právo je velmi těžké a stárkovi se brzy pronese. Proto mu pomáhají další členové chasy. Vytvořili jsme s dětmi kruh. Jeden pár nesl právo. Dokud hudba hrála, vykračovali jsme. Když jsem hudbu zastavila, zastavili jsme se také a pár, který držel právo, jej co nejrychleji předal páru za sebou. Takto jsme hráli do té doby, dokud neměly možnost právo držet alespoň chvíli všechny děti.

PŘÍLOHA P 22: ZÁVĚREČNÁ HODOVÁ SLAVNOST

Oblékání do krojů

Tanec

Focení

Průvod chasy mateřskou školou

